

341

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 8

PODLSKIE KOPALNIE SKARBOWE NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SPÓŁKA AKCYJNA
SOCIÉTÉ FERMIÈRE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILÉSIE

CHORZÓWI G.ŚL.

PLAC MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO 9-12, TEL. 409-01

SPRZEDAŻ
WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW
i SIARCZAMONU Z KOPALNÍ
„KRÓL, BIELSZOWICE, KNURÓW”

ADR. TELEGR.

CHORZÓW

SKARBBERME

POLSKA GOSPODARCZA

TYGODNIK, WYDAWANY PRZY POPARCIU MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU
ORAZ MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA I REF. ROLN., KOMUNIKACJI, POCZT I TELEGR.

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	Str.		Str.
POLITYKA PRZYWOZOWA — A. B.	41	KOMUNIKACJA I TRANSPORT	64
POLSKI PRZEMYSŁ PRZETWÓRCZY W MIĘDZYNA- RODOWYCH POROZUMIENIACH KARTELOWYCH— M. SŁOWIKOWSKI	44	IV Polski Kongres Drogowy — J. K.	
KRONIKA GOSPODARCZA:		ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	66
Z MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU	47	POCZTA I TELEGRAF	67
SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH	47	KRONIKA TYGODNIOWA:	
GÓRNICTWÓ I PRZEMYSŁ:		PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	68
GÓRNICTWÓ WĘGLOWE	49	TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	68
HUTNICTWÓ	49	SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY	52	BUDŻET	69
Zagadnienie produkcji krajowych surowców zastępczych — St. Wałas		PODATKI I OPŁATY	72
BUDOWNICTWÓ	57	AKCZYZY I MONOPOLE	72
Budownictwo mieszkaniowe w latach 1932 — 1936 — M. Tyll		Wyznaczenie rejonów produkcji, kontyngentu wewnętrznego i za- pasu cukru na okres kampanijny 1938/39 — B. Litwa	
ROLNICTWÓ	60	PIENIĄDZ I KREDYT	73
Uruchomienie kredytów pod zastaw bydła — H. O.		RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	75
HANDEL:		PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	62	KRONIKA ZAGRANICZNA:	
RYNEK AKCYJNY	62	OGÓLNE	76
CŁO ORAZ REGLAMENTACJA	63	Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	77
		BIBLIOGRAFIA	77

DO ZESZYTU NINIEJSZEGO DOŁĄCZONY JEST WYKAZ OGŁOSZEŃ SPÓLEK AKCYJNYCH ZA II PÓŁROCZE 1937 R.

POLITYKA PRZYWOZOWA

ZDARZAŁO się, że pasywność bilansu handlowego bywała bezpośrednio przyczyną ograniczeń importowych. Gdyby ograniczenia te stosowane były w drodze mechanicznych cięć w działach, nie związanych w umowach handlowych — przyniosłyby więcej szkody niż pożytku z uwagi na zasadniczo pozytywną funkcję importu w rozwoju gospodarczym kraju. W znacznej swej części przywóz jest dostarczycielem środków produkcji (surowców, materiałów pomocniczych, maszyn, narzędzi), powinien więc być funkcją stanu zatrudnienia, a nie odwrotnie. Przywóz jest poza tym regulatorem cen na rynku wewnętrznym, w szczególności w grupach towarów, których produkcja — zarówno ilościowo, jak i jakościowo — nie zaspakaja lub zaledwie zaspakaja potrzeby konsumpcji wewnętrznej.

Mimo odchyień, które raczej potwierdzają zasadę, cena u nas jest regulowana wolną grą popytu i podaży, toteż rola przywozu pod tym kątem widzenia powinna być należycie doceniana.

Przywóz do Polski spadł w okresie przesilenia (w 1934 r.) do niespełna $\frac{1}{4}$ przywozu z 1928 r., w roku ubiegłym w okresie najmocniejszej tendencji cen, przede wszystkim surowców, osiągał zaledwie 41% przywozu z 1928 r., utrzymując się ostatnio (październik, listopad 1937 r.) na poziomie 37÷39% rekordowego stanu, osiągniętego przed 10 laty. Poziomnie ten — zarówno w globalnej liczbie, jak i w przeliczeniu na głowę ludności — jest wyjątkowo niski. Zakładając dalszy rozwój gospodarczy kraju, należy się raczej liczyć z pochodnym wzrostem przywozu.

Struktura przywozu w ostatnim 10-leciu uległa zmianom, które niewątpliwie można ocenić jako korzystne. Wskazuje na to poniższe zestawienie (w procentach ogólnego przywozu):

	1928	1934	1935	1936	10 miesięcy:	
					1936	1937
Zwierzęta żywe . . .	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
Artykuły spożywcze .	17.7	10.8	11.6	9.7	9.3	8.7
Surowce i półfabr. .	38.1	55.4	50.9	54.5	54.5	57.9
Wyroby gotowe . . .	4.1	33.7	37.2	35.8	36.2	33.4
Towar zbiorowy . . .	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0

Wzrósł znacznie udział przywozu surowców i półfabrykatów, funkcjonalnie związanych z rozwojem gospodarczym kraju, zmalał natomiast udział przywozu artykułów spożywczych, w coraz większym stopniu zastępowanego przez produkcję krajową. Zmiany w udziale przywozu wyrobów gotowych wymagałyby szczegółowej analizy przed stwierdzeniem ich znaczenia i oceną z punktu widzenia interesów ogólnogospodarczych. Ta ostatnia grupa bowiem zawiera w sobie zarówno towary o charakterze konsumcyjnym, jak i inwestycyjnym. Przywóz maszyn, narzędzi, aparatów jest tak ściśle związany z renowacją i nowymi inwestycjami przemysłowymi, że utrzymywanie go na niskim poziomie mogłoby raczej budzić obawy na przyszłość.

Przywóz maszyn i aparatów, sprzętu elektrotechnicznego oraz środków lokomocji wynosił w ciągu 11 miesięcy ostatnich 3 lat:

	m i e s i ę c y :					
	1 9 3 7		1 9 3 6		1 9 3 5	
	tys. zł	% ogół. przyw.	tys. zł	% ogół. przyw.	tys. zł	% ogół. przyw.
Maszyny i aparaty, sprzęt elektrotechniczny.	105 967	9.3	83 217	9.1	64 201	8.2
Środki transport.	39 829	3.4	29 412	3.2	23 888	3.1
Razem:	145 796	12.7	112 629	12.3	88 089	11.3

Analiza liczb przywozu i rozbitcie go na zasadnicze grupy towarowe pozwoliła na niewątpliwe stwierdzenie korzystnych przesunięć w strukturze dokonanego już importu. Ujęcie od połowy 1936 r. całego importu w ramy reglamentacji towarowej i dewizowej dało maksimum możliwości oddziaływania w drodze administracyjnej na rozmiary i strukturę przywozu. W tych warunkach słusznym wydaje się krystalizowanie i poddawanie dyskusji zasadniczych zrębów polityki przywózowej. Polityka ta może mieć charakter autonomicznych zarządzeń w znacznej części—jednak nie w całości, będąc bowiem równocześnie instrumentem negocjacyjnym, otwierającym drogi dla naszej ekspansji eksportowej, liczyć się musi z koniecznymi ustępstwami, które w mniejszym lub większym stopniu naruszają jednolitość programu importowego.

Program dotyczy zarówno rozmiarów dopuszczonego przywozu, jak i jego rozprowadzenia na rynku wewnętrznym, wreszcie—ramowego wskazania warunków wymiany, które wyczerpywałyby sprawę kierunków przywozu, drogi transportu, kosztów pośrednictwa handlowego i bankowego, a w niektórych wypadkach dotyczyłyby nawet własnych źródeł zaopatrywania w surowce zagraniczne.

Kryteria, którymi w zasadzie należy się posługiwać przy ustalaniu wytycznych polityki przywózowej, są: 1) potęgowanie możliwości zatrudnienia własnego w przemyśle, handlu, transporcie i bankowości, 2) taniość przywozu pod kątem absorbowania dochodu społecznego, 3) oszczędność w wydatkowaniu dewiz,

przeznaczonych na zapłatę przywozu, ustalonego w optymalnych ramach ilościowych.

1.—Zatrudnienie.—Wytyczną programu w tym zakresie jest, oczywiście, liberalny przywóz środków produkcji w szerokim ujęciu tej ostatniej definicji. Prosta formuła w praktyce musi ulec jednak uwarunkowaniom, które wprowadzają moment planowości. Wchodzi więc w grę preferencje dla krajowej wytwórczości rolnej. Są one w zasadzie wyraźnie sformułowane i poparte dostatecznym uzasadnieniem, zasięg ich powinien być jednak ostatecznie zamknięty, w wypadku zaś trudności natychmiastowej realizacji—przewidziana stopniowość wprowadzania w życie. Analogicznie traktować należy politykę namiastkową. Tak w jednym, jak i w drugim wypadku wydaje się słusznym wiązanie importu z zakupami krajowymi. Nie tyle absolutna wysokość dopuszczonego importu powinna być punktem wyjścia przy ustalaniu normy, ile zakup całej ilości odpowiedniego produktu krajowego, postawionego do dyspozycji przemysłu. Wysokość przywozu powinna pozostać funkcją koniunktury. W okresach reglamentacji dewizowej od tej zasady mogłyby być robione wyjątki w działach produkcji, wytwarzającej dobra spożywcze i podlegającej często zbyt nerwowym wahaniom koniunkturalnym (np. niektóre działy produkcji włókienniczej). W takich wyjątkowych wypadkach możnaby ustalać górną granicę przywozu na poszczególne okresy, aby nie dopuścić do nieuzasadnionych wydatków w walucie obcej w okresie jej reglamentacji.

Spotęgowanie zatrudnienia własnego w handlu, bankowości i transporcie wiąże się z uaktywnieniem roli importera polskiego. Przenoszenie dyspozycji handlowych w jego ręce przez przechodzenie przede wszystkim na transakcje fob jest postulatem chwili. Wyrobienie czynnika polskiego w transporcie, asekuracji i bankowości pomnażać będzie w coraz wyższym stopniu polską siłę ekspansywną, kreując właściwy polski handel zagraniczny—i to zarówno po stronie przywozu, jak i wywozu. O oszczędnościach dewizowych, z tego tytułu płynących, będzie mowa dalej.

2.—Taniość przywozu.—Rozumieć przez to należy taniość względną, tj. obciążoną normalną ochroną celną, zawartą w taryfie celnej. W naszych warunkach ochrona ta wydaje się być wystarczająca. Regułą zatem—która jednak nie byłaby z tych czy innych uzasadnionych względów zupełnie bez wyjątków—jest niestosowanie zakazów przywozu dla wzmocnienia ochrony krajowej produkcji. Zastosowanie tego ostatniego środka dla ochrony produkcji poważnie mogłoby naruszyć wzajemną równowagę cen, powodując ich gwałtowne skoki, a niejednokrotnie wydatki na chybione inwestycje. Zakazy przywozu powinny być jedynie instrumentem ochrony bilansu oraz instrumentem negocjacyjnym, który w okresie powszechnego stosowania ograniczeń przywózowych służy dla wzmocnienia naszej pozycji wywózowej. Zakaz bezwzględny może być natomiast stosowany w okresach reglamentacji dewizowej do przywozu tzw. luksusowego—przede wszystkim w dziale artykułów spożywczych. Jest oczywiście względne pojęcie luksusu i w warunkach poszczególnych krajów musi co do tego nastąpić oddzielne stwierdzenie. Nawet tego rodzaju przywóz, o ile potrafi wygospodarować dla siebie dewizy w drodze wywozu całkowicie dodatkowego, może być dopuszczony do przywozu—jednak taniość importu jako kryterium nie ma, oczywiście, w tym wypadku zastosowania.

Licząc się z faktem istnienia pełnej reglamentacji przywozu, tj. kontyngentowania ilości towarów, dopuszczonych do przywozu, należy konsekwentnie—mając na oku taniość przywozu—przewidzieć zasady rozdziału kontyngentu między krajowych importerów oraz stworzyć warunki dla właściwych sposobów zakupu towaru za granicą. Przy ograniczonych bowiem kontyngentach, tj. niższych od faktycznego zapotrzebowania na towar zagraniczny, powstaje niewątpliwie wysoce ujemne i trudne do usunięcia zjawisko renty kontyngentowej. Z drugiej strony rozdrabnianie kontyngentów przywozowych, aby możliwe wyzwolić (w wypadkach tzw. „ciasnych” kontyngentów jest to bardzo trudno) mechanizm wzajemnej konkurencji, prowadzi do dezorganizacji bądź uniemożliwia powstanie właściwego aparatu handlowego, którego cechą w dziale zagranicznym jest przede wszystkim odpowiednio duża skala obrotów. Rozdrobnione zakupy są poza tym, w szczególności w dziale surowców, z reguły najdroższe. Taniość importu musi być przestrzegana zatem zarówno w momencie zakupu zagranicznego, co wiąże się poza tym z oszczędnością dewizową, jak również następnie w czasie rozprowadzania towaru na rynku krajowym. Pogodzenie koncentracji przywozu, opartego o odpowiedni polski aparat handlowy, z równoczesnym zapobieżeniem powstawaniu renty kontyngentowej, przy założeniu niewystarczających kontyngentów, jest, oczywiście, zagadnieniem wyjątkowo trudnym do rozwiązania, o ile ingerencja państwowa miałyby się ograniczyć jedynie do zarządzeń ramowych, nie wchodząc w daleko posuniętą kontrolę cen ze wszystkimi konsekwencjami stąd płynącymi. Nasuwa się zatem wniosek, że kontyngenty powinny być w takiej wysokości, aby umożliwiały zdrowe kształtowanie się obrotów. O ile na to nie pozwalają względy handlowo-polityczne bądź dewizowe powinny one, w miarę możliwości, nie krępować przywozu, przynajmniej w dziale surowców i innych środków produkcji. Pozostały zaś dopuszczony przywóz, który nadal podlegałby faktycznym ograniczeniom w drodze kontyngentowania, powinien być przedmiotem bardzo starannej polityki rozdziału między importerów, dążącej do wyeliminowania renty kontyngentowej i wytworzenia warunków taniego zakupu za granicą. Rozwiązanie tego zagadnienia wymaga szczegółowych dociekań i musi być traktowane oddzielnie od ogólnych uwag, zawartych w niniejszym artykule.

3.—Oszczędność w wydatkowaniu dewiz.—Wytyczne w tej dziedzinie—to wzmoczenie w słusznych rozmiarach obrotów z krajami clearingowymi oraz odpowiednia organizacja i „ukrajowienie” aparatu importowego.

Liberalnemu nastawieniu do przywozu artykułów, niezbędnych dla gospodarstwa krajowego, towarzyszyć powinny wysiłki w kierunku wzmocnienia tego przywozu w obrocie bezdewizowym, tj. clearingowym. Z punktu widzenia ściśle dewizowego granicą tych wysiłków powinny być tylko te możliwości eksportowe do krajów clearingowych (import płacony jest eksportem w rozrachunku 1 : 1), które są dla danych rynków odbiorczych właściwe i nie są wynikiem przesunięć z rynków dewizowych na clearingowe. Te same możliwości eksportowe ograniczane być muszą z uwagi na udział wydatków, dokonanych w walucie obcej, w koszcie własnym towarów eksportowanych.

Przywóz z krajów, z którymi obrót dokonywuje się w drodze mniej lub więcej formalnego clearingu, przed-

stawiał się w ciągu 10 miesięcy ostatnich 2 lat, jak następuje (w tys. zł):

	10 miesięcy:	
	1936 r.	1937 r.
Włochy	12 945	27 518
Rumunia	3 695	6 090
Austria	36 509	48 534
Bułgaria	5 391	12 068
Jugosławia	7 146	4 581
Hiszpania	7 954	4 716
Niemcy	117 881	146 478
Palestyna	5 659	5 481
Szwajcaria	19 937	12 874
Turcja	2 128	5 596
Węgry	3 888	6 575
Razem:	223 133	280 511
Udział w ogólnym przywozie	27·2%	27·1%

Udział obrotów clearingowych, jak wynika z powyższego zestawienia, kształtuje się równomiernie do ogólnego przywozu, tj. wzrasta w tym samym stopniu. Udział surowców i półfabrykatów w tym przywozie z krajów clearingowych jest następujący (dane za 1936 r.):

Kraje clearingowe	Ogółem	W tym:	
		surowce i półfabrykaty	%
	tysiące	zł	%
Włochy	16 678	5 882	35·3
Rumunia	4 859	3 494	71·9
Austria	44 867	12 109	27·0
Bułgaria	9 012	8 323	92·4
Jugosławia	8 848	5 536	62·6
Hiszpania	8 797	1 647	18·7
Niemcy	142 885	27 515	19·2
Palestyna	6 086	294	4·8
Szwajcaria	22 750	1 090	4·8
Turcja	3 635	1 932	53·1
Węgry	5 107	1 237	24·2
Razem:	273 524	69 059	25·2

W świetle powyższego zestawienia, i pod dewizowym kątem widzenia, ze wszech miar wskazanym wydaje się rozwój obrotów towarowych przede wszystkim z krajami bałkańskimi, dostarczającymi znacznych ilości surowca. Na marginesie należy zaznaczyć, że rozwój ten, chociażby w pewnym stopniu, wprowadzi pożądaną korektywę w zbyt jednostronnym nastawieniu kierunku obrotów zagranicznych na północ. Z punktu widzenia ogólnogospodarczego forsowanie przywozu z krajów clearingowych zatrzymać się musi w tym punkcie, gdy cena nabycia na tym rynku w rozmiarach jaskrawych odbiega od ceny, płaconej na rynku wolnodewizowym. W zależności od sytuacji dewizowej pojęcie „rozmiary jaskrawe” w praktyce staje się elastyczne, powinno mieć jednak zawsze racjonalną granicę górną, teoretycznie bowiem biorąc, różnica cen w ogóle istnieć nie powinna, skoro taniość jest jednym z kryteriów dobrego przywozu.

Względem na oszczędność dewizową nakazuje unikać ograniczeń w przywozie surowców i półfabrykatów. Ograniczenia te w praktyce nie przybierają i nie mogą przybrać dużych rozmiarów, powodują natomiast ujemne efekty spekulacyjne—zarówno w zapotrzebowaniu, jak i podaży. Równocześnie stwarzać mogą warunki dla intensywniejszego wykorzystania—często obszernych—kontyngentów umownych w dziale wyrobów gotowych, z oczywistą szkodą dla gospodarki dewizowej.

Przywózowy aparat handlowy, w szczególności w działach towarów, gdzie duże obroty są zjawiskiem naturalnym i zdrowym, powinien ulegać stopniowej

koncentracji; zyska na tym taniść importu, a tym samym zredukują się koszty, płacone w dewizach. Handlowe pośrednictwo obce powinno być zredukowane do granic racjonalnych. Może to nastąpić jedynie przez wytworzenie mocnego polskiego aparatu handlowego, który stopniowo powinien—znowu do racjonalnych granic—korzystać z polskiego aparatu bankowego. Na dalszym planie umożliwi to—przy zachowaniu racjonalnego pośrednictwa „biernego”—przejście do roli czynnej, tj. wystąpienia na większą skalę pośrednictwa polskiego, które niewątpliwie posiada duże, naturalne warunki rozwoju. Z odpowiednich usług tego aparatu uzyskiwane należności znakomicie wzmogą dotychczasowe wpływy dewizowe.

Wreszcie, dziedzina transportu w przywozie posiada duży wpływ na rozmiary wykładu dewizowego. Znaczny udział surowców w przywozie decyduje o proporcjonalnie znacznym udziale kosztów transportu w wartości ogólnego przywozu. Wydaje się w naszych warunkach słusznym stosowanie przez podmioty gospodarujące dewizy, że „handel idzie za banderą”;

przyśpieszy to z pewnością pożądane procesy gospodarcze.

Nie jest tematem niniejszych uwag, dotyczących bieżącego przywozu, sprawa importu surowców i półfabrykatów z przeznaczeniem na zapas. Dla całości obrazu jednak należy o tym wspomnieć. Przyjmując, że nawet najliberalniejsza polityka importowa nie może w drodze naturalnej—w braku odpowiedniej siły finansowej kupiectwa i przemysłu—wytworzyć zapasów w wysokości, pożądanej w okresie światowych niepokojów, trzeba stwierdzić, że zapasy muszą być tworzone w drodze specjalnych zabiegów handlowych i finansowych przy współdziałaniu zainteresowanej branży.

W zakończeniu powyższych uwag ogólnych, sędzę, że głównym wnioskiem, który należałoby wysunąć, i jeszcze raz podkreślić, jest stosowanie—w ramach, jak wyżej wspomniano—liberalnej polityki przywozowej w dziedzinie środków produkcji, co w ostatecznym rezultacie da optimum zatrudnienia, taniści, a nawet oszczędności dewizowej.

A. B.

POLSKI PRZEMYSŁ PRZETWÓRCZY W MIĘDZYNARODOWYCH POROZUMIENIACH KARTELOWYCH

WARTO na wstępie przypomnieć, że na Międzynarodowej Konferencji Ekonomicznej w Genewie w 1927 r. była omawiana dość obszernie również i sprawa międzynarodowych karteli przemysłowych. Stwierdzano wówczas, między innymi, że przyczyną międzynarodowej kartelizacji są trudności gospodarcze, że kartelizacja w skali międzynarodowej jest zjawiskiem, z którym trzeba się pogodzić, że dla kartelizacji międzynarodowej najbardziej odpowiednie są przemysły dobrze zorganizowane i nastawione na produkcję masową lub seryjną itp. Następnie, przy rozpatrywaniu zagadnienia stosunku karteli międzynarodowych do ochrony celnej poszczególnych krajów oświadczano, że kartele międzynarodowe przyczyniają się do obniżania stawek celnych, walczą z powodzeniem z wybujałym protekcjonizmem (wówczas stosunkowo nikłym), a ochrona celna w niektórych wypadkach nie stanowi dla nich żadnej przeszkody. Stwierdzano ponadto, że kartele międzynarodowe powstają nieraz w tym celu, aby wyzyskać dla siebie istniejącą ochronę celną.

Tego rodzaju opinie wypowiedane były o kartelach międzynarodowych przed 10 laty, tj. w okresie stosunkowo dużej swobody w międzynarodowych obrotach towarowych. Dziś, jak wiadomo, sytuacja pod tym względem uległa znacznej zmianie, jednak opinia o kartelach międzynarodowych jest prawdopodobnie nadal taka sama, jak w okresie Międzynarodowej Konferencji Ekonomicznej. Istota bowiem omawianych karteli nie zmieniła się, uległy tylko zmianie warunki gospodarcze, w jakich rozwija się ich działalność.

Jeżeli chodzi o przyczyny kartelizacji międzynarodowej, to za najważniejsze z nich uznać możnaby:

- 1) uzyskanie możliwości dla eksportu—w sensie jego zapoczątkowania, utrzymania lub zwiększania,
- 2) zabezpieczenie się przed obcą konkurencją,
- 3) uzyskanie lepszej ceny na rynkach zagranicznych,

4) otrzymanie odszkodowania za zaniechanie eksportu itp.

Nie ulega wątpliwości, że dla międzynarodowej kartelizacji przyczyny te będą zawsze aktualne—zmieniać się może tylko ich waga, w zależności od warunków międzynarodowej wymiany towarowej. Wydaje się, iż w okresie ostatnich kilku lat waga wspomnianych przyczyn poważnie zmalała z powodu wprowadzanej stopniowo, obok istniejącej ochrony celnej, różnorodnej reglamentacji—w formie zakazów przywozu, ograniczeń dewizowych, umów clearingowych i kompensacyjnych itp. Ograniczenia te, łącznie z ochroną celną, z reguły zmniejszają, a nawet eliminują całkowicie, niebezpieczeństwo, grożące ze strony obcej konkurencji, usuwając przez to potrzebę bezpośredniego porozumiewania się zainteresowanych przedsiębiorstw poszczególnych krajów. Nawet w dziedzinie eksportu, z powodu wspomnianych ograniczeń przywozowych, straciła w dużej mierze na ostrości walka konkurencyjna przemysłu o rynki zbytu dla swoich wyrobów. Z tego względu międzynarodowe porozumienia kartelowe ograniczają niejednokrotnie swoje wspólne zainteresowania tylko do rynków, do których eksport nie napotyka na zasadnicze trudności. Natomiast w zakresie artykułów, które nie napotykają na przeszkody przywozowe (np. surowce), możliwości kartelizacji w skali międzynarodowej nie uległy w zasadzie osłabieniu.

Przechodząc do omówienia udziału polskiego przemysłu przetwórczego w międzynarodowych porozumieniach kartelowych, wypada przede wszystkim nadmienić, że ograniczyć się ono musi do pewnych ogólnych stwierdzeń, gdyż szczegółowe omówienie tego tematu przekroczyłoby znacznie ramy, wyznaczane dla artykułu.

Polski przemysł przetwórczy należy do 49 międzynarodowych porozumień kartelowych¹⁾. Pod pojęciem

¹⁾ Przeważna część danych wzięta z materiałów, znajdujących się w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

„porozumienia” rozumie się w danym wypadku zarówno udział w kartelach międzynarodowych, posiadających wspólny dla wszystkich uczestników organ kierowniczy, jak i poszczególne umowy, zawarte z przemysłem zagranicznym jednego lub więcej krajów, bez ścisłych ram organizacyjnych. Jako oddzielne porozumienie kartelowe potraktowana została w danym wypadku każda umowa kartelowa, zawarta osobno z poszczególnymi krajami, chociażby w grę wchodził ten sam artykuł. Wyjątek stanowi jeden wypadek—przy kablach ziemnych, gdzie w ramach zasadniczej umowy zawartych jest kilkanaście umów, które tu potraktowane zostały jako jedno porozumienie—w celu, mianowicie, uniknięcia sztucznego ich pomnażania.

Umowy kartelowe z przemysłem zagranicznym posiadają tylko następujące działy przemysłu przetwórczego: chemiczny, metalowy, elektrotechniczny i spożywczy. Z ilości 49 międzynarodowych porozumień kartelowych przypada na:

Przemysły	
Chemiczny	37
Metalowy	8
Elektrotechniczny	2
Spożywczy	2

Jak widać, prawie 75% porozumień kartelowych przypada na przemysł chemiczny. Udział ilościowy w porozumieniach kartelowych pozostałych przemysłów jest stosunkowo mały i stanowi: dla przemysłu metalowo-przetwórczego ok. 17%, dla przemysłu elektrotechnicznego ok. 4% i dla przemysłu spożywczego ok. 4%.

W przemyśle chemicznym objęte są międzynarodowymi umowami kartelowymi następujące artykuły: 1) produkty smołopochodne (z Niemcami), 2) kwas siarkowy (4 umowy, zawarte z Niemcami, Czechosłowacją i Austrią), 3) superfosfat (4 umowy, zawarte z Szwecją, Węgrami, Niemcami i Austrią), 4) nawozy azotowe (5 umów, zawartych z Norwegią, Szwecją, Niemcami, Czechosłowacją, Węgrami, Austrią i Anglią), 5) kwas solny i sól glauberska (2 umowy—z Czechosłowacją i Niemcami), 6) kwas karbolowy (z Niemcami), 7) klej kostny (2 umowy—osobna z Niemcami i udział w kartelu pn. „Epidos”, w skład którego wchodzi 17 krajów), 8) tlenek ołowiu (kartel pn. „International Lead Oxide Convention”, w skład którego wchodzi 16 krajów), 9) produkty benzolowe (z Niemcami), 10) barwniki (z Niemcami, Francją i Szwajcarią), 11) woda utleniona (z Austrią, Niemcami, Szwajcarią i Anglią), 12) karbid (2 umowy—osobna z Belgią i udział w kartelu pn. „Agecar” Associations General du Carbone, w skład którego wchodzi 12 krajów), 13) żelazokrzem (z Belgią), 14) węglowodory chlorowane (z Austrią i Niemcami), 15) żelazocjany (z Anglią i Niemcami), 16) kwas acetylosalicylowy (z Francją i Niemcami), 17) salmiak, węgiel amonu, saletra potasowa, azotan amonowy (z Niemcami, kartel pn. „Stickstoff Syndikat”), 18) cytrian wapnia (kartel pn. „Associations International des Fabricans Acide Citrique”, w skład którego wchodzi 6 krajów), 19) chloran potasu, chloran sodu i nadchloran potasu (z Szwecją i Finlandią), 20) chloran sodu (z Niemcami), 21) nici gumowe (kartel pn. „The International Rubber Thread Assoc.”, w skład którego wchodzi 7 krajów), 22) nadboran sodu (z Niemcami i Czechosłowacją), 23) wariaminy (z Niemcami), 24) siatki żarowe (z Anglią).

W przemyśle metalowo-przetwórczym objęte są następujące artykuły: 1) wyroby śrubowe (z Czechosłowacją), 2) gremple (Międzynarodowa Konwencja Fabrykantów Grempli, w skład której wchodzi 11 krajów), 3) blaszane naczynia emaliowane (2 umowy z Niemcami, Czechosłowacją, Austrią i Jugosławią), 4) maszyny włókiennicze (z Francją), 5) wanny żeliwne emaliowane (Europejski Związek Fabryk Emalierskich, w skład którego wchodzi 5 krajów), 6) gwoździe do zelówek i podkówki oraz drut trójkantowy (z Czechosłowacją), 7) drut i gwoździe (kartel pn. „Iweco”, w skład którego wchodzi 8 krajów). Wypada przy tym nadmienić, że po rozwiązaniu krajowego kartelu drutu i gwoździ w maju 1937 r. umowa z kartelem międzynarodowym stała się raczej teoretyczna.

W przemyśle elektrotechnicznym objęte są następujące artykuły: 1) kable ziemne (kartel pn. „International Cable Development Corporation”, w skład którego wchodzi 16 krajów), 2) żarówki (kartel pn. „Phoebus” General Patent and Business Development Agreement, w skład którego wchodzi 18 krajów).

Wyjaśnić przy tym trzeba, że krajowe fabryki żarówek, należące do kartelu międzynarodowego, są właściwie filiami skartelizowanych fabryk zagranicznych. Z tego względu, porozumienia tego nie możnaby w zasadzie traktować tak, jak inne omawiane tu porozumienia międzynarodowe.

W przemyśle spożywczym objęte są międzynarodowym porozumieniem kartelowym: 1) drożdże (z Czechosłowacją) i 2) cukier. Porozumienie co do cukru jest właściwie umową, zawartą przez rządy poszczególnych krajów (we wrześniu 1937 r.).

Istniejące obecnie międzynarodowe porozumienia kartelowe, do których należy polski przemysł przetwórczy, powstały kolejno w następujących latach:

1919 r. — 2	1929 r. — 2	1934 r. — 6
1922 „ — 2	1930 „ — 5	1935 „ — 7
1924 „ — 1	1931 „ — 1	1936 „ — 4
1926 „ — 3	1932 „ — 7	1937 „ — 6
1928 „ — 1	1933 „ — 2	

Dane powyższe świadczą tylko o powstaniu istniejących obecnie porozumień kartelowych, natomiast nie są miarodajne do oceny, ile omawianych porozumień zawiązało się w ogóle w przytoczonych wyżej latach. Wypada przy tym nadmienić, że dokładne ustalenie ilości zawartych porozumień kartelowych z przemysłem zagranicznym do 1933 r., tj. do chwili wydania naszej ustawy o kartelach, staje się rzeczą niemożliwą, gdyż nie były one wówczas ujawniane. Istniejące porozumienia, których powstanie przypada na pierwsze lata po odzyskaniu niepodległości, zawarte były z przemysłem niemieckim i utrzymały się po zmianach, jakie nastąpiły na Górnym Śląsku. Porozumienia, zawarte do 1930 r. włącznie, obejmują następujące artykuły: produkty smołopochodne, kwas siarkowy, kwas karbolowy, klej kostny, żarówki, superfosfat, tlenek ołowiu, kable ziemne i nawozy azotowe (z niektórymi tylko państwami). Natomiast inne artykuły objęte zostały porozumieniami, zawartymi w latach 1931÷1937.

Przyczyny zawierania umów kartelowych z przemysłem zagranicznym są różne. Przeważnie jednak wchodzi tu w grę względy eksportowe, tudzież dążność do zabezpieczenia się przed importem zagranicznym—w formie wzajemnej ochrony terytorialnej.

W przemyśle chemicznym na 37 istniejących międzynarodowych porozumień kartelowych w 14 wypadkach chodzi o wzajemną ochronę terytorialną, w 3 wypadkach nastąpiło zrzeczenie się eksportu, przy czym w 2—za odszkodowaniem pieniężnym, wyplą-

canym naszemu przemysłowi, a w 1 wypadku—za zagwarantowanie dostawy naszemu przemysłowi nie posiadane w kraju surowca, niezbędnego do produkcji. Natomiast w pozostałych wypadkach przemysł nasz zapewnił sobie warunki dla eksportu swoich wyrobów—w sensie jego utrzymania względnie zwiększenia, tudzież urentownienia.

W przemyśle metalowo-przetwórczym w 4 wypadkach chodzi o zapewnienie eksportu, w 1—o wzajemną ochronę terytorialną, w 1—o wzajemne zaniechanie produkcji niektórych maszyn włókienniczych w celu wyeliminowania wzajemnej konkurencji, oraz w 1 wypadku—o zaniechanie eksportu przez firmę krajową za dostarczenie jej przez firmę zagraniczną specjalnych maszyn do produkcji.

W przemyśle elektrotechnicznym nastąpiło w 1 wypadku zabezpieczenie się przed importem zagranicznym. Natomiast w drugim wypadku, należenie przedsiębiorstw krajowych do kartelu międzynarodowego jest niejako automatyczne—wobec tego, że przedsiębiorstwa te, jak już zostało zaznaczone, są właściwie filiami skartelizowanego przemysłu zagranicznego.

W przemyśle spożywczym w 1 wypadku chodzi o eksport, i w 1 wypadku przemysł nasz zobowiązał się do wypłacania odszkodowania przemysłowi zagranicznemu za powstrzymanie się od eksportu do Polski. Nawiasem mówiąc, umowa ta, zawarta ponownie w połowie 1937 r., prawdopodobnie długo nie utrzyma się.

Z istniejących międzynarodowych porozumień kartelowych, do których należy polski przemysł przetwórczy, należy uznać za sui generis kolosy następujące porozumienia: 1) „Phoebus” Międzynarodowy Kartel Żarówkowy, 2) „Epidos” Międzynarodowy Syndykat Kostno-Klejowy, 3) Międzynarodowa Konwencja Tlenkowo-Ołowiana, 4) Międzynarodowy Kartel Kablowy, 5) Międzynarodowy Kartel Barwników, 6) Międzynarodowy Syndykat Karbidowy, 7) „Iweco” Międzynarodowe Towarzystwo Eksportu Drutu. Z pozostałych porozumień kartelowych jest stosunkowo dużo nie posiadających większego znaczenia—zwłaszcza o ile chodzi o porozumienia co do wzajemnej ochrony terytorialnej. Jednakże udział naszego przemysłu przetwórczego w dużych kartelach międzynarodowych nie oznacza jeszcze, że mamy z tego tytułu specjalne korzyści w zakresie eksportu. Chociaż przemysł nasz należy do wyżej wyszczególnionych karteli, to jednakże nie eksportujemy wcale kabli, prawie wcale—żarówek i stosunkowo mały jest eksport barwników oraz kleju kostnego. Eksport tego ostatniego artykułu w ostatnich 2 latach wzrósł stosunkowo znacznie, jednak na ogół nie jest wielki.

Łączna wartość eksportu artykułów polskiego przemysłu przetwórczego, objętych istniejącymi obecnie międzynarodowymi umowami kartelowymi, przedstawia się w okresie ostatnich 4 lat, jak następuje (w tysiącach zł):

1934 r.	6 500
1935 „	8 100
1936 „	7 500
1937 „ (10 miesięcy)	8 500 ¹⁾

Jak widać, wartość tego eksportu jest stosunkowo nieduża, chociaż wykazuje w 1937 r.—w porównaniu z latami ubiegłymi—tendencję do wzrostu. Liczby te

świadczą mogą częściowo—jeżeli chodzi o nasz przemysł przetwórczy—że ruch kartelowy w skali międzynarodowej nie wykazuje większego rozwoju, czego przyczyną jest niewątpliwie dość ostra reglamentacja w zakresie międzynarodowej wymiany towarowej. Wypada przy tym zaznaczyć, że eksport niektórych artykułów, objętych międzynarodowymi umowami kartelowymi, dokonywany jest tak w ramach umowy, jak i poza umową, o ile tego rodzaju umowa nie obejmuje wszystkich rynków zbytu. W przytoczonych wyżej danych co do eksportu, uwzględniona jest wartość eksportu tylko z tytułu należenia do międzynarodowego porozumienia kartelowego. W eksporcie omawianych artykułów największe pozycje co do wartości wykazują: produkty benzolowe, karbid, gwoździe, drut, gremple, siarczan amonu, saletra potasowa, chloran potasu, salmiak rafinowany i wanny. Wartość eksportu innych artykułów nie przekracza na ogół zł 200 tys. w stosunku rocznym.

Odszkodowanie, jakie otrzymuje nasz przemysł przetwórczy za zaniechanie eksportu, wynosi obecnie ok. zł 65 tys. rocznie. Wchodzą tu w grę tylko 2 artykuły, których eksport nie ma prawdopodobnie widoków powodzenia.

Międzynarodowe porozumienia kartelowe, do których należy nasz przemysł przetwórczy, nie obejmują w żadnym wypadku całości światowej produkcji danego towaru. Z reguły do porozumień tych nie należą: Z. S. R. R., Japonia i Stany Zjednoczone Am. (te ostatnie—przynajmniej oficjalnie). Natomiast na rynku europejskim produkcję niektórych omawianych tu artykułów (np. cytrynian wapnia) udało się przez porozumienie kartelowe całkowicie zmonopolizować.

Ponieważ nie wszystkie przedsiębiorstwa, produkujące dany towar, należą do omawianych porozumień kartelowych, przeto porozumienia te spotykają się z reguły z konkurencją prawie na wszystkich rynkach zbytu. Oczywiście, że natężenie konkurencji zależne jest od stopnia skartelizowania danego towaru i od rynku jego zbytu.

Nasz przemysł przetwórczy uczestniczy w międzynarodowych porozumieniach kartelowych bądź indywidualnie, bądź też jako zorganizowana grupa (kartel wewnętrzny). Zdarza się jednak, że nie wszystkie przedsiębiorstwa, zorganizowane w kartelu wewnętrznym, należą do kartelu międzynarodowego. Na przykład, w zakresie karbidu, który jest skartelizowany na rynku wewnętrznym, jedno z przedsiębiorstw ma osobny układ z zagranicą co do eksportu.

Tak przedstawia się w krótkim zarysie udział naszego przemysłu przetwórczego w międzynarodowych porozumieniach kartelowych.

Wydaje się nie ulegać wątpliwości, że przystępowanie przedsiębiorstw krajowych do karteli międzynarodowych powoduje na ogół raczej skutki dodatnie dla naszego gospodarstwa. Praktyka wykazuje, że dzięki takim umowom przemysł krajowy uzyskuje:

- 1) pewne kontyngenty eksportowe,
- 2) lepszą cenę eksportową,
- 3) ochronę rynku wewnętrznego przed importem z zagranicy,
- 4) zmniejszenie kosztów handlowych, związanych z eksportem itp.

Następnie, przemysł nasz na skutek należenia do karteli międzynarodowych uzyskuje pewną stabilizację dla swego programu eksportowego i produkcyjnego, tudzież jest chroniony w pewnym stopniu od

¹⁾ Nie został uwzględniony cukier, wobec zawarcia międzynarodowego porozumienia we wrześniu 1937 r.

nie spodzianek ze strony obcej konkurencji. Wszystko to przyczynia się do wytworzenia sytuacji, pozwalającej przemysłowi na bardziej spokojną pracę w zakresie swojej produkcji.

Jednakże przedsiębiorstwo krajowe lub kartel krajowy nie powinny swojej przynależności do kartelu międzynarodowego wykorzystywać na rynku wewnętrznym, dążąc np. do utrzymania na wyższym poziomie cen wewnętrznych, względnie uzyskania specjalnej pomocy przy eksporcie itp. Operowanie w tym celu dość sugestywnym w obecnym czasie argumentem eksportu, powinno zawsze zachowywać właściwą sobie miarę. Należy bowiem pamiętać, że kartel międzynarodowy stara się również zapewnić swoim członkom cenę możliwie najkorzystniejszą, i to jest najbardziej istotny cel jego istnienia. Tego rodzaju tendencja kartelu międzynarodowego jest zupełnie naturalna, i trudno sobie wyobrazić, aby przemysł po-

szczególnych krajów zrzeszały się poto, by eksportować po cenach deficytowych. Jednak zbyt wybujała tendencja karteli międzynarodowych w zakresie cen wywołuje nieraz odpowiednią reakcję. Tak np. I. G. Farbenindustrie przystąpiła swego czasu do produkcji niektórych rur, pragnąc w ten sposób uniezależnić się od cen międzynarodowego syndykatu rurowego¹⁾.

Chociaż udział naszego przemysłu przetwórczego w międzynarodowych porozumieniach kartelowych jest na ogół skromny i poważniejsze zwiększenie tego udziału w obecnych warunkach wydaje się mało prawdopodobne — tym niemniej zagadnienie to należy uważać za ważne dla nas i przy tym zasługujące w zasadzie na pozytywne — lecz czujne — do niego ustosunkowanie się.

M. Słowikowski

KRONIKA GOSPODARCZA

Z MIN. PRZEMYSŁU I HANDLU WIZYTA W GDYNI PANA MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU ANTONIEGO ROMANA

W dn. 5/I b. r. przybył do Gdyni Pan Minister Przemysłu i Handlu A. Roman w towarzystwie Panów: Podsekretarza Stanu Sokołowskiego, Dyrektora Dep. Morskiego Możdżeńskie, Dyrektora Bystrowskiego i Naczelnika Wydziału Żelugowego Ocioszyńskiego.

Pan Minister Roman w godzinach przedpołudniowych udekorował w Urzędzie Morskim przedstawicieli kół gospodarczych i wyższych urzędników Urzędu Morskiego złotym Krzyżem Zasługi.

W południe tegoż dnia na motorowcu „Batory” Pan Minister podziękował oficerom i marynarzom motorowca „Batory” za pełną poświęcenia akcję ratowniczą w czasie pożaru na m/s „Batory”, a następnie dokonał aktu dekoracji Krzyżem Zasługi najpierw marynarzy z „Batorego”, a następnie kilku marynarzy z innych polskich statków handlowych.

Po dekoracji przemówił Dyrektor Naczelny Linii Gdynia — Ameryka P. Leszczyński, zapewniając o dalszej wytrwałej pracy polskiego marynarza na morzu.

Po południu Pan Minister Roman wziął udział w uroczystości poświęcenia nowowzniesionego gmachu świetlicy dla Koła Marynarzy Zw. Rezerwistów, gdzie dokonano odsłonięcia popiersia Marszałka Piłsudskiego.

SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH

RZĄDOWE PROJEKTY USTAW GOSPODARCZYCH

Rząd wniósł projekt ustawy o nabywaniu na własność Państwa nieruchomości ziemskich, pozbytych w drodze egzekucji. Według obowiązujących przepisów prawnych, władze administracyjne nie mają żadnej kontroli przy zmianie własności nieruchomości ziemskich w drodze egzekucji. Jak wiadomo — takiej zmianie własności podlegają nieruchomości ziemskie źle gospodarowane i zadłużone, przy czym przeważnie ta zmiana własności nie poprawia sytuacji gospodarczej nieruchomości, bowiem nabywają ją wierzyciele dla uratowania sum dłużnych, nie posiadający kwalifikacji rolniczych. Wobec szeregu zapasu ziemi na cele parcelacyjne ważne jest, aby przechodzące w drodze egzekucji w nieodpowiednie ręce nieruchomości ziemskie mogły być na ten cel przeznaczane. Projektowana ustawa zapewni Państwu kontrolę, jakie osoby mają być właścicielami nieruchomości ziemskiej, zbywanej w drodze egzekucji. W razie gdyby okazało się, że nieruchomość ziemska ma przejść w ręce osób niepowołanych — projekt ustawy uprawnia do przejęcia nieruchomości na cele ogólnopństwowe, m. in. na cele agrarne, obronne, społeczne. Nadmienić należy, że projekt ustawy nie zmienia obowiązujących przepisów postępowania egzekucyjnego. Decyzję o nabyciu nieruchomości na własność Państwa wydaje wojewoda. Jako wynagrodzenie strat, poniesionych w związku z nabyciem nieruchomości, Skarb Państwa wypłaci nabywcy z egzekucji 1 % procent ceny nabycia nieruchomości.

Rząd wniósł projekt ustawy o ujawnianiu w księgach hipotecznych własności gruntów pounickich. W okresie przed wejściem w życie ustawy o wykonaniu reformy rolnej — Państwo objęło w posiadanie i przekazało na parcelację niektóre grunty, stanowiące ongiś własność kościoła katolickiego obrządku unickiego. Grunty te zostały rozparcelowane, a władze ziemskie wprowadziły nabywców działek w posiadanie. Jednak ze względów formalnych — nastroczały się trudności w uregulowaniu prawa własności nabywców. Projekt ustawy wprowadza uproszczony tryb regulacji prawa własności. Art. 1 projektu orzeka, że własność tych nieruchomości ziemskich może być ujawniona w księgach hipotecznych na podstawie orzeczenia, przewidzianego w art. 61 ustawy o wykonaniu reformy rolnej. Takie postawienie sprawy pozwoli nie tylko uporządkować prawo własności gruntów rozparcelowanych, ale i dokończyć, względnie przeprowadzić parcelację gruntów pounickich, będących w posiadaniu Państwa.

Wnieiony został do Sejmu rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy z dn. 18/III 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. Wnieiony projekt ustawy zmierza do rozszerzenia uprawnień do wykupu na pewne kategorie drobnych dzierżawców rolnych, które, jako powstałe po wejściu w życie ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych z dn. 31/VII 1924 r. — nie korzystają z ochrony.

¹⁾ Dr Karol Muhs: „Kartelle und Konjunkturbewegung”.

Jednocześnie projekt ustawy przewiduje dla tych dzierżawców prawo zaliczania i potrącenia z ceny wykupu nadwyżek czynszu dzierżawnego ponad normę, przewidzianą w ustawie, nadpłaconych przez chronionych przez ustawę dzierżawców. Rozszerzenie uprawnień do wykupu obejmuje — w myśl projektu ustawy — tych dzierżawców, którzy wydzierżawili grunty z obszarów, odpowiadających nadwyżkom parcelacyjnym w nieruchomościach ziemskich, położonych w okręgach przemysłowych i podmiejskich. W okresie kryzysu powiększyła się znacznie liczba drobnych dzierżawców rolnych w okręgach przemysłowych. Umożliwienie tej kategorii dzierżawców prawa nabycia gruntów na warunkach, przewidzianych w ustawie z dn. 18/III 1932 r., podyktowane jest m.in. następującymi względami: 1) potrzebą związania ludzi w okręgach przemysłowych z ziemią, gdyż w okresie kryzysu łagodzi to znacznie jego przebieg, 2) trudnymi warunkami finansowymi dzierżawców, którzy nie byłiby w stanie nabyć ziemię po cenach wolnego rynku. Analogia z sytuacją drobnych dzierżawców rolnych, chronionych przez ustawę — nakazuje wobec umożliwienia samego wykupu gruntów również zrównanie w warunkach tego wykupu. Tym się tłumaczy przepis o zachowaniu na poczet ceny wykupu nadwyżek czynszowych, płaconych ponad normy z dn. 31/VII 1924 r. Sytuacja finansowa nakazuje również takie postawienie sprawy, bowiem jest to jedyny sposób umożliwienia nabycia dzierżawionych gruntów. Projekt ustawy rozciąga moc działania ustawy z dn. 18/III 1932 r. na górnośląską część województwa śląskiego, co uzasadnione jest koniecznością unifikacji ustawodawstwa.

Rząd wniósł projekt ustawy o przekształceniu Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie w Centralną Małopolską Kasę Oszczędności we Lwowie. Galicyjska Kasa Oszczędności we Lwowie założona została w 1843 r. posiada obecnie ponad zł 4 miln. wkładów własnych i zł 34 miln. wkładów oszczędnościowych. Kasa ta założona została dla krzewienia zmysłu oszczędności i korzystnego lokowania zaoszczędzonych pieniędzy. Obecnie rolę tę spełniają takie instytucje, jak K.K.O., P.K.O. Natomiast na obszarze województw południowych daje się odczuwać brak wspólnej instytucji finansowej dla samorządów, ich przedsiębiorstw i zakładów oraz dla komunalnych kas oszczędności. Projekt ustawy przekształca Galicyjską Kasę Oszczędności w taką instytucję. Organizację, zakres czynności i obszar działania nowoutworzonej instytucji określi statut, wydany przez Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. Projekt ustawy upoważnia Ministra Skarbu do udzielenia poręki państwowej za wkłady oszczędnościowe, złożone w kasie, do wysokości zł 40 miln. Poza tym sankcjonuje się stan obecny zwolnienia kasy od podatków państwowych i samorządowych — z wyjątkiem podatku gruntowego i od nieruchomości.

SPRAWY GOSPODARCZE NA PLENUM SENATU

Dnia 4 stycznia b. r. odbyło się posiedzenie Senatu, na którym Sen. Lewandowski referował sprawozdanie Komisji Prawniczej o projekcie ustawy o przedłużeniu obniżenia komornego oraz o zmianie ustawy o ochronie lokatorów. Referent zaznacza na wstępie, że Komisja przy pracach nad tą ustawą postępowała z całą ostrożnością, zdając sobie sprawę z wagi tej ustawy dla szerokich warstw ludności oraz z trudności przewidywania sytuacji gospodarczej na szereg lat naprzód. W art. 1 Komisja zmieniła termin 31/III 1939 r. na 1/XII 1938 r., dodając w tym artykule nowy ustęp głoszący, że od dn. 1/I 1939 r. wysokość komornego wzrastać będzie co kwartał o 2½% podstawowego komornego, aż do osiągnięcia pełnego podstawowego komornego. Podstawowym komornym jest 100% przedwojennego komornego w b. zaborze rosyjskim po przeliczeniu 1 rubel złoty = zł 2.66. Dalsze zmiany Komisji idą w kierunku umożliwienia gospodarzowi domu przyłączenia domu do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz są natury stylistycznej.

Poza tym Komisja przyjęła następujące rezolucje jako wyraz zasadniczego stosunku do problemu mieszkaniowego:

I. „Zważywszy na konieczność możliwie szybkiego rozwiązania zagadnienia dostarczenia dla świata pracy odpowiednich mieszkań —

Senat wzywa Rząd do przedłożenia programu finansowania budownictwa mieszkań małych, tj. nie większych ponad dwa pokoje z kuchnią, w takich rozmiarach, aby stworzyć na rynku mieszkaniowym taką sytuację, iżby ustawa o ochronie lokatorów nie była potrzebna.

Program ten winien obejmować zarówno: 1) finansowanie budownictwa publicznego przez kierowanie do budownictwa mieszkaniowego środków z budżetu państwowego i innych osób publiczno-prawnych, a zwłaszcza instytucji ubezpieczeń społecznych oraz instytucji asekuracyjnych na życie i dożycie, jak i 2) finansowanie budownictwa prywatnego przy pomocy kredytów na warunkach ulgowych, udzielanych przez B.G.K. i przy pomocy ulg podatkowych, a wreszcie 3) stworzenie udogodnień dla budownictwa domów robotniczych przez przedsiębiorstwa, powstające w ośrodkach, nie rozbudowanych dostatecznie. Przy przyznawaniu i udzielaniu kredytów należy dążyć do wyeliminowania użycia tych środków na budowę mieszkań większych, przeznaczając je przede wszystkim na budowę mieszkań nie większych, niż dwa pokoje z kuchnią, o ile nie są luksusowo wyposażone.

Równocześnie Senat wzywa Rząd do przedłożenia projektu nowelizacji przepisów o ulgach przy wymiarze podatku dochodowego w tym kierunku, aby ulgami tymi było objęte wyłącznie budownictwo mieszkań małych, przede wszystkim nie większych niż dwa pokoje z kuchnią i to bez luksusowego wykończenia, ze szczególnym uprzywilejowaniem tego rodzaju budowli, zaopatrzonej w schrony przeciwgazowe”.

II. „Senat wzywa Rząd do poczynienia kroków, mających na widoku powołanie do życia inspekcji mieszkaniowej, opartej o zasady, uwidocznione w dekrete Naczelnika Państwa o nadzorze mieszkaniowym z dn. 18/I 1919 r.”.

Następnie zabrał głos Sen. Róg, który, podtrzymując wnioski mniejszości, zgłoszone na Komisji, wypowiedział się przeciwko wprowadzaniu zmian do ustawy o ochronie lokatorów (dział II projektu w brzmieniu sejmowym) oraz przeciwko postanowieniom, dotyczącym odroczenia emisji (dział III), wnosząc o zmianę tytułu ustawy przez skreślenie słów: „oraz o zmianie ustawy o ochronie lokatorów”. Wychodząc z założenia, że najpierw należy skierować politykę gospodarczą na tory rozwoju taniego budownictwa mieszkaniowego z uwzględnieniem przede wszystkim mieszkań małych, a następnie należy przyjąć ze zniesieniem ochrony lokatorów — mówca wniósł o odrzucenie działów II i III projektu ustawy oraz wprowadzenie odpowiednich do tego zmian w konstrukcji projektu ustawy.

Następnie zabierali głos Senatorowie: Sieroszewski, Maleszewski, Wiesner, M. Malinowski, Kwaśniewski, Maciejewski oraz sprawozdawca Lewandowski, popierając stanowisko większości Komisji Prawniczej. Przemawiał również Wiceminister Chelmoński, który uzasadnił stanowisko projektu rządowego. W głosowaniu zostały przyjęte poprawki mniejszości w referacie Sen. Róga oraz 2 rezolucje.

Następnie Sen. Terlikowski referował sprawozdanie Komisji Prawniczej o projekcie ustawy o spłacie wierzytelności hipotecznych. Moratorium hipoteczne wprowadzone zostało przed 4 laty w okresie najcięższego kryzysu. Jednak stopniowy powrót do normalnych stosunków jest koniecznością. Komisja Prawnicza Senatu wniosła szereg poprawek, m. in. przedłużając moratorium do dn. 1/VI 1938 r. oraz ustalając, że moratorium sędziowskie w stosunku do wierzytelności, przerachowanej na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 1925 r., może być odmówione tylko wtedy, jeśli przerachowanie nastąpiło według skali niższej niż 100%, albowiem jeśli przerachowanie nastąpiło według pełnej skali — dłużnik nie nie skorzystał z dobrodziejstwa wyższego rozporządzenia. Komisja przyjęła rezolucję następującej treści: „Senat wzywa Rząd do przyspieszenia utworzenia instytucji kredytu długoterminowego dla własności nieruchomości miejskiej, która by umożliwiała spłatę długów, obciążających nieruchomości miejskie”. Przemawiali Senatorowie: Barański, Fudakowski, Lewandowski, poczem ustawę z poprawkami Komisji przyjęto.

W końcu Sen. Terlikowski referował sprawozdanie Komisji Prawniczej o projekcie ustawy o ułatwieniach w zaciąganiu pożyczek w listach zastawnych. Ustawa ta jest częścią składową poprzednio uchwalonej ustawy. Celem ustawy jest ułatwienie

zmiany krótkoterminowych wierzytelności na długoterminowe w listach zastawnych. Oprócz zmiany tytułu, Komisja wprowadziła poprawkę, podkreślającą charakter umów dwustronnych. Tytuł, zaproponowany przez Komisję, brzmi: „Ustawa o ułatwieniach w zaciąganiu

pożyczek w listach zastawnych i o zmianie dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 3/XII 1935 r. w sprawie wierzytelności hipotecznych i listów zastawnych towarzystw kredytowych miejskich”. Projekt ustawy—według propozycji Komisji Prawniczej—został przez Senat przyjęty.

GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ

GÓRNICCTWO WĘGLOWE

WYWÓZ WĘGLA KAMIENNEGO W GRUDNIU 1937 R. przedstawiał się — według danych tymczasowych — następująco (w tys. ton):

Kraje	Grudzień 1937			1937		Wzrost (+) lub spadek (-) w tys. do listop.
	1934	1935	1936	Listopad	Grudz.	
Rynki środkowo-europejskie	133	100	96	103	91	- 12
Austria	106	93	96	89	86	- 3
Węgry	—	—	—	1	—	- 1
Czechosłowacja	23	5	—	9	5	- 4
Niemcy	4	2	—	4	—	- 4
Rynki skandynawskie	329	362	296	296	346	+ 50
Szwecja	184	235	189	228	223	- 5
Norwegia	83	62	51	21	59	+ 38
Dania	56	51	41	25	43	+ 18
Islandia	—	3	3	—	1	+ 1
Finlandia	6	11	12	22	20	- 2
Rynki bałtyckie	1	5	3	9	11	+ 2
Łotwa	—	3	3	8	8	-
Estonia	1	2	—	1	3	+ 2
Rynki zachodnio-europejskie	266	143	304	214	217	+ 3
Francja	98	95	200	110	109	- 1
Belgia	51	29	43	62	78	+ 16
Holandia	3	16	24	34	28	- 6
Irlandia	102	—	—	—	—	-
Szwajcaria	12	3	37	8	2	- 6
Rynki południowo-europejskie	170	64	173	149	136	- 13
Włochy	157	58	155	138	131	- 7
Jugosławia	8	2	—	—	—	-
Grecja	4	—	9	11	5	- 6
Malta	—	4	7	—	—	-
Portugalia	1	—	2	—	—	-
Rynki pozaeuropejskie	21	15	34	61	51	- 10
Alger	3	4	3	8	21	+ 13
Egipt	—	—	3	7	7	-
Afryka pozostała	—	—	—	—	12	+ 12
Argentyna	7	11	25	46	11	- 35
Inne kraje	11	—	3	—	—	-
Australia	—	—	—	—	—	-
Węgiel okrętowy	44	68	77	117	110	- 7
Razem za granicę:	964	757	983	949	962	+ 13
W. M. Gdańsk	26	22	22	27	31	+ 4
O gólem:	900	779	1005	976	993	+ 17
Przeładunek w portach:						
w Gdyni	539	447	505	539	537	- 2
w Gdańsku	305	186	330	298	315	+ 17
Razem:	844	633	835	837	852	+ 15

Ekspert węgla kamiennego w grudniu—przy tej samej ilości dni roboczych co w listopadzie (25)—w związku z sezonowym wzrostem zapotrzebowania na światowym rynku węglowym zwiększył się w porównaniu z poprzednim miesiącem o 17 tys. t (1,74%) i wyniósł 993 tys. t, pozostając o 12 tys. t niższym od wywozu w analogicznym miesiącu 1936 r. Wzrost wywozu nastąpił jedynie z rej. dąbrowskiego, z którego wyeksportowano 154 tys. t, czyli o 20 tys. t więcej, z rejonu bowiem śląskiego wywieziono 839 tys. t, czyli o 3 tys. t mniej w porównaniu

z listopadem 1937 r., a z rej. krakowskiego wyeksportowano tylko znaczne ilości, nie przekraczające 0,5 tys. t.

Co się tyczy poszczególnych grup rynków—to eksport na rynki środkowo-europejskie zmniejszył się o 12 tys. t i wyniósł 91 tys. t. Spadek ten został spowodowany zmniejszonymi wysyłkami do Austrii, Węgier, Czechosłowacji i Niemiec.

Ekspert na rynki skandynawskie wzrósł o 50 tys. t—do 346 tys. t, przy czym wzrosły wysyłki do Norwegii, Danii i Islandii, zmalały natomiast do Szwecji i Finlandii.

Wywóz na rynki bałtyckie wzrósł o 2 tys. t, wynosząc 11 tys. t.

Wysyłki na rynki zachodnio-europejskie wzrosły o 3 tys. t i stanowiły 217 tys. t, przy czym wzrost wywozu nastąpił tylko do Belgii, gdyż do Francji, Holandii i Szwajcarii zaznaczył się spadek wywozu.

Ekspert na rynki południowo-europejskie zmniejszył o 13 tys. t i wyniósł 136 tys. t. Spadek ten został wywołany zmniejszonymi wysyłkami węgla do Włoch i do Grecji.

Wywóz na rynki pozaeuropejskie kształtował się niepomysłnie i wyniósł 51 tys. t—wobec 61 tys. t w miesiącu poprzednim. Na spadek ten wpłynęły znacznie zmniejszone wysyłki do Argentyny, bowiem do Algeru i do pozostałej Afryki eksport wzrósł.

W eksporcie do W. M. Gdańska zaznaczyła się nieznaczna poprawa, a mianowicie wysłano 31 tys. t, czyli o 4 tys. t więcej, jak w miesiącu poprzednim.

Odbiór węgla okrętowego zmniejszył się o 7 tys. t i wyniósł 110 tys. t.

Udział poszczególnych grup rynków w ogólnym eksporcie w grudniu w porównaniu z listopadem ilustruje następujące zestawienie (w %-ach):

	Listopad	Grudzień
Rynki środkowo-europejskie	10'55	9'16
„ skandynawskie	30'32	34'84
„ bałtyckie	0'92	1'11
„ zachodnio-europejskie	21'93	21'85
„ południowo-europejskie	15'27	13'70
„ pozaeuropejskie	6'25	5'14
Węgiel okrętowy	11'99	11'08
W. M. Gdańsk	2'77	3'12
O gólem	100'00	100'00

Przeciętna dzienna wysyłka węgla kamiennego za granicę łącznie z węglem okrętowym wynosiła w grudniu—przy 25 dniach roboczych—ok. 40 tys. t, a zatem zwiększyła się w porównaniu z listopadem o ok. 1 tys. t, przy czym wysyłka ta wynosiła z rej. śląskiego ok. 34 tys. t, a z rej. dąbrowskiego ok. 6 tys. t.

Przeładunek węgla w portach Gdynia i Gdańsk w grudniu w porównaniu z listopadem wzrósł o 15 tys. t i wyniósł 852 tys. t, przy czym przeładunek w Gdyni zmalał o 2 tys. t i stanowił 537 tys. t, a w Gdańsku wzrósł o 17 tys. t i wyniósł 315 tys. t.

HUTNICCTWO

WYTWÓRCZOŚĆ HUTNICCTWA CYNKOWEGO I OŁOWIANEGO W ROKU 1937 przedstawiała się—według danych tymczasowych—jak następuje (w tonach):

	1937		Cały rok	
	Listopad	Grudzień	1937	1936
Cynk mufłowy i elektro it.	9 012	9 229	107 248	92 580
Błacha cynkowa	1 502	1 456	15 746	17 737
Kwas siarkowy	19 193	18 226	211 803	154 257
Ołów surowy	1 404	1 108	17 587	15 021

W grudniu 1937 r. zaznaczył się w porównaniu z listopadem tegoż roku spadek produkcji wszystkich działów hutnictwa metali nieżelaznych—z wyjątkiem wytwórczości cynku, która zlekka zwiększyła. W szczególności wytwórczość cynku zwiększyła się o 2,4%, natomiast produkcja blachy cynkowej spadła o 3,1%, kwasu siarkowego o 5%, i ołowiu surowego o 21,2%.

W całym roku 1937 w porównaniu z rokiem 1936 wytwórczość wszystkich działów hutnictwa wzrosła—z wyjątkiem blachy cynkowej; w szczególności produkcja cynku zwiększyła się o 15·8%, kwasu siarkowego o 37·3% i ołowiu o 17·1%, natomiast wytwórczość blachy cynkowej spadła o 11·8%.

KOPALNICTWO RUD ŻELAZNYCH W III KWARTALE 1937 R.—W kwartale sprawozdawczym trwała w dalszym ciągu pomyślna koniunktura dla hutnictwa żelaznego, wywierająca dodatni wpływ na rozwój kopalnictwa rudy żelaznej. Istniejące kopalnie zwiększyły znacznie swe wydobywanie, a przewidywania co do rozszerzenia zasięgu eksploatacji rudy żelaznej znalazły potwierdzenie w fakcie otwarcia w sierpniu 1937 r. nowej kopalni w okręgu tarnogórskim na Górnym Śląsku. Na całym obszarze kraju były prowadzone dalsze poszukiwania rudy, dające w wielu wypadkach pomyślne wyniki.

Wydobywanie rud liczbowo przedstawiało się, jak następuje (w tonach):

	Okręgi górnicze				Ogółem	Liczba robotników
	często-chowski	radomski	dąbrowski	tarnogórski		
1936 — przec. mies.	31 605	5 112	1 760	—	38 477	3 853
I kwart. 1937 —						
przec. mies.	39 531	7 404	1 591	—	48 526	5 124
II kwart. 1937 —						
przec. mies.	47 885	9 993	1 936	—	59 814	5 893
Lipiec 1937	62 358	12 159	2 164	—	76 681	7 079
Sierpień „	62 181	13 472	1 057	230	76 940	7 330
Wrzesień „	60 272	10 034	447	750	71 503	7 328
III kwart. 1937 —						
przec. mies.	61 604	11 888	1 223	327	75 042	7 246
Styczeń ÷ wrzesień 1937	447 059	87 859	14 248	980	550 146	—
Styczeń ÷ wrzesień 1936	268 053	44 356	18 227	—	330 636	—

Poza wykazaną powyżej rudą otrzymano jeszcze rudę ze starych zwalów w ilości 1 089 t w lipcu, 998 t w sierpniu i 554 t we wrześniu—wobec 545 t, 501 t i 432 t w tychże miesiącach 1936 r. W okresie 9 miesięcy 1937 r. wydobyto tej rudy 6 429 t—wobec 4 098 t w 1936 r. Poza właściwą rudą żelazną wydobywano jeszcze piryt na kop. „Staszic” w okręgu radomskim w ilości 9 767 t w lipcu, 9 521 t w sierpniu i 8 105 t we wrześniu i 53 826 t od początku roku—wobec 3 511 t, 5 220 t, 4 680 t i 23 060 t w odpowiednich okresach 1936 r.

Jak widać z powyższych danych, ogólne wydobywanie rudy utrzymywało się w lipcu i sierpniu na jednakowym wysokim poziomie, we wrześniu zaś uległo pewnemu zmniejszeniu. Spadek ten objął wszystkie okręgi, lecz najsilniej wyraził się w okręgu dąbrowskim. Porównanie wydobywania w 9 miesiącach 1937 r. i 1936 r. wykazuje znaczny wzrost w 1937 r. Wskaźniki wydobywania rudy żelaznej przedstawiały się następująco:

Okręgi	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Styczeń ÷ wrzesień 1936	Styczeń ÷ wrzesień 1937
Częstochowski	100	100	96·7	100	167
Radomski	100	111	82·5	100	198
Dąbrowski	100	49	20·7	100	78
Ogółem w Polsce	100	100	93·2	100	166·4

Udział poszczególnych okręgów w 9-miesięcznym wydobywaniu wyniósł: częstochowskiego 81·3%, radomskiego 16·0%, dąbrowskiego 2·6% i tarnogórskiego 0·1%.

W lipcu pracowało 25 kopalni, w sierpniu 24 i we wrześniu 23; ubytek dotyczy jedynie drobnych kopalni odkrywkowych w okręgu dąbrowskim, podczas gdy ilość większych kopalni w okręgach częstochowskim i radomskim utrzymywała się na niezmiennym poziomie, a w okręgu tarnogórskim przybyła w sierpniu nowa kopalnia.

Zapasy rudy wszelkiej, znajdujące się na kopalniach i w hutach, zwiększyły się z 72 645 t w końcu czerwca do 91 042 t w końcu września (25·3%). Z tej ilości—zapasy rudy ilastej, przygotowanej do prażenia i znajdującej się na kopalniach, zwiększyły się z 13 011 t do 29 787 t (129%), a zapasy rudy ilastej prażonej oraz brunatnej, przygotowanych do wielkiego pieca, wzrosły z 17 868 t w końcu czerwca do 23 677 t w końcu września (32·5%); w tym rudy ilastej było 9 657 t i brunatnej 14 020 t. Zapasy rudy prażonej, znajdujące się w hutach, zwiększyły się z 41 766 t do 57 578 t (37·8%).

Ogólna liczba robotników wynosiła w lipcu 7 079, w sierpniu 7 330 i we wrześniu 7 328, wzrosła zatem—w porównaniu z czerwcem—w lipcu o 3·4%, a w sierpniu i we wrześniu o 7·1%. We wrześniu 1936 r. pracowało tylko 4 318 robotników, liczba więc ich w okresie

rocznym podniosła się o 70%. Z ogólnej liczby—w lipcu, sierpniu i wrześniu pracowało: w okr. częstochowskim 5 395, 5 574 i 5 927, w okr. radomskim 1 616, 1 647 i 1 322, w okr. dąbrowskim 68, 70 i 34 i w okr. tarnogórskim 0, 39 i 45; procentowo—w stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych robotników—wynosiło to: w okr. częstochowskim 76·2, 76·0 i 80·8, w okr. radomskim 22·8, 22·5 i 18·0, w okr. dąbrowskim 0·9, 0·9 i 0·5 i w okr. tarnogórskim 0, 0·6 i 0·7.

Przeciętny zarobek robotników (bez potrąceń) w sierpniu w okr. częstochowskim i radomskim wynosił (w zł):

	Na dniówkę:		Miesięcznie:	
	okr. częstoch.	okr. radomski	okr. częstoch.	okr. radomski
Ogół robotników	3·75	3·33	92	74
Górnicy na dole	4·37	4·48	106	103
Wykwalifik. na górze	4·72	4·56	121	113
Niewykwalifikowani	3·40	2·88	85	68

Wydajność pracy robotnika podana jest w poniższym zestawieniu (w tonach miesięcznie i dziennie), przy czym uwzględnieni zostali w tym obliczeniu jedynie robotnicy w kopalniach, dających wydobywanie:

	Lipiec 1937	Liczba robotn. w kop. z wydob.		Wydobywanie na 1 robotn. dziennie	
		okr. częstoch.	okr. radomski	okr. częstoch.	okr. radomski
Kwiecień 1937	5 665	10 19	0·392		
Maj	6 080	8·54	0·388		
Czerwiec	6 791	10·28	0·411		
Lipiec	7 012	10·93	0·405		
Sierpień	7 242	10·62	0·408		
Wrzesień	7 245	9·87	0·380		

Jak widać więc, wydajność pracy robotnika w kwartale sprawozdawczym utrzymywała się na poziomie normalnym (ok. 10 t miesięcznie i ok. 0·4 t dziennie na robotnika).

Przywóz rudy żelaznej—wskutek wzmoczenia wytwórczości surowki—utrzymywał się w dalszym ciągu na wysokim poziomie. Znaczny był również przywóz innych tworzyw, zawierających żelazo. Przywóz rudy manganowej był znaczny. Liczbowo przywóz i wywóz przedstawiał się następująco (w tonach):

	Przywóz z zagranicy:			Wywóz rudy darn. i żużli
	Przywóz rudy żelaznej	Przywóz materiał. zawier. żelazo	Przywóz rudy manganowej	
1936 — przec. mies.	28 825	4 047	4 726	1 510
I kwart. 1937—przec. mies.	28 197	3 666	8 012	2 391
II kwart. 1937—przec. mies.	49 473	5 120	8 355	1 525
Lipiec 1937	63 157	13 617	1 600	3 500
Sierpień „	70 899	16 067	20 332	6 958
Wrzesień „	54 673	10 159	8 727	1 749
III kwart.—przec. mies.	62 910	13 281	10 220	4 069
Styczeń ÷ wrzesień 1937	421 739	61 199	70 762	23 956
„ „ 1936	216 968	23 907	49 534	14 712

W okresie 9 miesięcy b. r. w porównaniu z tymże okresem ub. r. przywóz rudy żelaznej zwiększył się o 94·5%, tworzyw, zawierających żelazo, o 155% i rudy manganowej o 61·2%. Wywóz rudy darniejowej i żużli był o 63·3% wyższy niż w 1936 r., lecz od września 1937 r. został zahamowany—wskutek skasowania taryfy ulgowej; środek ten został zastosowany z tego względu, że zwiększył się popyt na te surowce ze strony hut krajowych.

HUTNICTWO ŻELAZNE W III KWARTALE 1937 R.—W kwartale sprawozdawczym wytwórczość hut żelaznych utrzymywała się na wyższym poziomie niż w okresie najlepszej koniunktury powojennej w 1928 r. Również i zbyt krajowy wykazał pewien wzrost w porównaniu z II kwart. 1937 r. Natomiast eksport uległ pewnemu zmniejszeniu. Wskaźniki wytwórczości zasadniczych działów hutnictwa żelaznego (przy podstawie 1928 r.=100) przedstawiały się następująco:

	1937			1936	
	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Sierpień	Wrzesień
Wielkie piece	100·2	105·3	108·8	91·8	89·5
Stalownie	99·6	105·4	102·5	86·0	88·7
Walcownie	107·2	106·2	108·0	86·1	90·4

W okresie sprawozdawczym, a mianowicie w dn. 12/VII 1937 r., zaszła korzystna zmiana w położeniu finansowym hutnictwa żelaznego wskutek uchylecia rozporządzenia z grudnia 1935 r., zniżającego ceny wyrobów hutniczych o 10%. Obniżka ta nie mogła być już dłużej utrzymana, gdyż koszty własne hut w związku z gwałtowną zwyżką cen

surowców zagranicznych wciąż wzrastały, przy czym utargi stawały się coraz bardziej deficytowe.

Wytwórczość hut żelaznych w ich zasadniczych działach przedstawiała się, jak następuje (w tonach):

	Surowka	Stal zlewna	Wytw. walcowniciane	Rury	Liczba robotn.
a) w województwie kieleckim					
1936 — przec. mies.	14 382	32 185	22 977	1 935	13 300
I kwart. 1937—przec. mies.	15 102	35 977	23 466	2 658	14 690
II kwart. 1937—przec. mies.	15 504	42 357	31 503	2 790	15 871
Lipiec 1937	15 239	41 463	31 756	3 273	17 320
Sierpień	18 104	48 084	35 172	2 699	17 625
Wrzesień	19 738	49 321	35 736	3 165	17 664
III kwart. 1937—przec. mies.	17 694	46 289	34 221	3 048	17 516
Styczeń—wrzesień 1937	144 900	373 873	277 560	25 475	—
" " 1936	120 647	285 440	206 015	16 529	—

b) w województwie śląskim					
1936 — przec. mies.	34 316	63 194	45 407	3 184	22 313
I kwart. 1937—przec. mies.	40 856	71 499	53 658	4 311	23 937
II kwart. 1937—przec. mies.	41 347	76 799	55 213	5 542	24 871
Lipiec 1937	42 577	78 027	62 018	6 073	25 617
Sierpień	42 003	78 436	57 656	5 549	25 939
Wrzesień	42 117	74 950	57 865	5 932	26 413
III kwart. 1937—przec. mies.	42 232	77 137	59 179	5 851	25 989
Styczeń—wrzesień 1937	373 309	676 109	504 151	47 110	—
" " 1936	298 100	555 316	401 775	27 501	—

c) ogółem w Polsce					
1936 — przec. mies.	48 698	95 379	68 840	5 118	35 669
I kwart. 1937—przec. mies.	55 958	107 476	77 124	6 969	38 627
II kwart. 1937—przec. mies.	56 851	119 156	86 716	8 332	40 748
Lipiec 1937	57 816	119 490	93 774	9 346	42 947
Sierpień	60 107	126 520	92 828	8 248	43 574
Wrzesień	61 855	124 271	93 601	9 097	44 087
III kwart. 1937—przec. mies.	59 926	123 426	93 400	8 899	43 595
Styczeń—wrzesień 1937	518 209	1 049 982	781 711	72 585	—
" " 1936	418 747	840 756	607 790	44 039	—

Małopolska huta „Kraków” w okresie sprawozdawczym była nieczynna, a od początku roku wyprodukowała w swojej walcowni 439 t drobnych profili. W lipcu 1936 r. walcownia huty „Kraków” wyprodukowała 71 t, w sierpniu 918 t i we wrześniu 694 t, a od początku 1936 r.—3 215 t żelaza. Liczba robotników w końcu lipca, sierpnia i września b. r. wynosiła po 10. Zarówno wytwórczość, jak i liczba robotników tej huty włączone zostały w powyższym zestawieniu do liczb ogólnopolskich.

W dziale surowki nastąpiło w kwartale sprawozdawczym—w porównaniu z czerwcem—pewne zwiększenie wytwórczości, zarówno w b. Kongresówce, jak i na Górnym Śląsku. W porównaniu z 1936 r. zarówno w b. Kongresówce, jak i na Górnym Śląsku zaznaczył się duży wzrost produkcji surowki. Zmiany wskaźnika wytwórczości przedstawia poniższe zestawienie:

	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Sierpień—wrzesień 1936	1937
B. Kongresówka	100	95·1	112·5	123·1	100	120
Górny Śląsk	100	102·4	102·7	103·0	100	125·3
Ogółem w Polsce	100	101·2	105·2	108·3	100	123·8

Udział poszczególnych dzielnic w 9-miesięcznej produkcji wynosił: b. Kongresówki 28% i Górnego Śląska 72%. Liczba wielkich pieców w ruchu wynosiła w lipcu 12, z których 4 pracowały w b. Kongresówce, a 8—na Górnym Śląsku, w sierpniu zaś i we wrześniu po 13 (5 w b. Kongresówce i 8 na Górnym Śląsku). Ilość pieco-dni, pracowanych w kwartale sprawozdawczym, wynosiła ogółem 364, 395 i 386, z czego w b. Kongresówce—117, 148 i 150, a na Górnym Śląsku—247, 247 i 236. W odpowiednich miesiącach 1936 r. pracowało 11 wielkich pieców, dając 338, 338 i 328 pieco-dni.

Ogólny zbył surowki wykazał w kwartale sprawozdawczym w porównaniu z czerwcem znaczny wzrost, przy czym nastąpił on jedynie w zakresie rynku krajowego, gdyż wywóz zmniejszył się. W okresie

pierwszych 9 miesięcy 1937 r. w porównaniu z tymże okresem 1936 r. zbył krajowy i zagraniczny był wyższy o kilkadziesiąt procent. Liczbowo zbył surowki w poszczególnych miesiącach przedstawiał się następująco (w tonach):

	Z krajem	za granicę	razem	Spożycie własne
Czerwiec	13 372	1 034	14 406	50 116
Lipiec	24 658	718	25 376	48 202
Sierpień	17 899	676	18 575	50 502
Wrzesień	27 417	422	27 839	43 969
Styczeń—wrzesień 1937	172 202	9 669	181 871	434 572
" " 1936	92 928	6 497	99 425	372 096

Jak widzimy, zbył krajowy w porównaniu z czerwcem zwiększył się w lipcu o 84·3%, w sierpniu o 33·6% i we wrześniu o 104·5%, wywóz zaś spadł w lipcu o 30·7%, w sierpniu o 34·6% i we wrześniu o 59·2%. Porównanie ogólnego zbytu w okresie 9-miesięcznym 1937 r. i 1936 r. wykazuje znaczny wzrost (gdyż o 83%) w 1937 r., przy czym zbył krajowy zwiększył się o 84·9%, a eksport o 50%. Zapasy surowki wzrosły z 25 691 t w końcu czerwca do 31 898 t w końcu września, tj. o 24·2%.

W stalowniach ogólna wytwórczość wykazała pewien wzrost w stosunku do czerwca—z wyjątkiem lipca, kiedy produkcja lekko spadła. Natomiast w okresie pierwszych 9 miesięcy 1937 r. w porównaniu z tymże okresem 1936 r. wytwórczość była wyższa o prawie 25%. Zmiany wskaźnika wytwórczości wykazuje poniższe zestawienie:

	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Styczeń—wrzesień 1936	1937
B. Kongresówka	100	98·3	113·7	116·8	100	131
Górny Śląsk	100	100·4	100·9	96·5	100	122·3
Ogółem w Polsce	100	99·6	105·4	102·5	100	124·8

Wytwórczość stali—w porównaniu z czerwcem—zmniejszyła się w b. Kongresówce w lipcu o 1·7%, a w sierpniu zwiększyła się o 13·7% i we wrześniu o 16·8%, na Górnym Śląsku zaś zwiększyła się w lipcu o 0·4%, w sierpniu o 0·9%, a we wrześniu zmniejszyła się o 3·5%. Wynik 9-miesięcznej produkcji był w 1937 r. lepszy niż w 1936 r.: w b. Kongresówce o 31% i na Górnym Śląsku o 22·3%. Udział poszczególnych dzielnic w 9-miesięcznej produkcji wynosił: b. Kongresówki 35·6% i Górnego Śląska 64·4%. Ogólna liczba pieców martenowskich w ruchu wynosiła w lipcu 37, w sierpniu 36 i we wrześniu 37, z czego w lipcu pracowało w b. Kongresówce 15, w sierpniu 14 i we wrześniu 16, a na Górnym Śląsku 22, 22 i 21. Przepracowano w lipcu, sierpniu i we wrześniu w ogólnej sumie 923, 919 i 909 pieco-dni, z czego na b. Kongresówkę przypada 348, 384 i 391, a na Górny Śląsk 575, 535 i 518. W odpowiednich miesiącach 1936 r. pracowało ogółem 30, 32 i 29 pieców (814, 743 i 758 pieco-dni), z czego na b. Kongresówkę przypadało 12, 11 i 10 pieców z 331, 276 i 238 pieco-dniami, a na Górnym Śląsku—18, 21 i 19 pieców (483, 467 i 520 pieco-dni). Pieców elektrycznych pracowało ogółem po 9, dając 248, 228 i 232 pieco-dni; w b. Kongresówce były czynne po 4 piece (96, 91 i 96 pieco-dni), a na Górnym Śląsku po 5 (152, 137 i 132 pieco-dni). Zapasy stali zmniejszyły się z 43 799 t w końcu czerwca do 34 941 t w końcu września, tj. o 20·2%.

W walcowniach wytwórczość ogólna wykazała pewien wzrost w kwartale sprawozdawczym w porównaniu z czerwcem. Wynik 9-miesięczny w 1937 r. w porównaniu z 1936 r. dał dużąwyżkę, wynoszącą dla b. Kongresówki ok. 35% i dla Górnego Śląska ok. 25%. Zmiany wskaźnika wytwórczości wykazuje poniższe zestawienie:

	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Styczeń—wrzesień 1936	1937
B. Kongresówka	100	97·5	108	108·4	100	134·8
Górny Śląsk	100	110·1	102·5	104·3	100	125·3
Ogółem w Polsce	100	105·5	104·4	105·3	100	129·1

Wytwórczość walcowni zmniejszyła się—w porównaniu z czerwcem—w b. Kongresówce w lipcu o 2·5%, lecz w sierpniu wzrosła o 8% i we wrześniu o 8·4%; na Górnym Śląsku zwiększenie produkcji stanowiło w lipcu 10·1%, w sierpniu 4·4% i we wrześniu 5·3%. W okresie 9-miesięcznym 1937 r. wytwórczość wyrobów walcowniczych była wyższa niż w tymże okresie 1936 r. o 34·8% w b. Kongresówce i o 25·3% na Górnym Śląsku. Udział poszczególnych dzielnic w 9-miesięcznej produkcji wynosił: b. Kongresówki 35·5% i Górnego Śląska 64·5%.

Zbył wyrobów walcowniczych w kwartale sprawozdawczym wykazał w porównaniu z czerwcem dosyć znaczny wzrost na rynku krajowym i poważny spadek eksportu. Zbył 9-miesięczny był w 1937 r. większy niż w 1936 r. o 28%, przy czym zbył krajowy zwiększył się o 32%, a wywóz o 14%. Liczbowo zbył wyrobów walcowniczych przedstawiał się, jak następuje (w tonach):

		Z b y t :			Spożycie własne
		w kraju	za granicę	razem	
Czerwiec	1937	76 591	21 420	98 011	28 016
Lipiec	"	85 891	19 428	105 319	29 383
Sierpień	"	92 198	13 483	105 681	32 074
Wrzesień	"	86 562	11 637	98 199	24 150
Styczeń ÷ wrzesień 1937		673 530	177 071	860 601	242 032
" " 1936		509 958	155 100	665 058	176 209

Zbyt krajowy wzrósł w lipcu w porównaniu z czerwcem o 12·1%, w sierpniu o 20·4% i we wrześniu o 13·1%, natomiast w okresie 9-miesięcznym 1937 r. zbyt krajowy zwiększył się w porównaniu z 1936 r. o 32%. Wywóz zaś zmniejszył się o 9·2%, 37% i 45·6%, lecz w okresie 9-miesięcznym wzrósł o 14·2%. Zapasy gotowych wyrobów walcowniczych zmniejszyły się z 85 075 t w końcu czerwca do 80 961 t w końcu września, czyli o 4·8%.

W dziale rur nastąpił w kwartale sprawozdawczym w porównaniu z czerwcem pewien wzrost wytwórczości w lipcu i wrześniu, a nieznaczny spadek w sierpniu. Produkcja 9-miesięczna w 1937 r. w porównaniu z 1936 r. wykazała znaczny wzrost. Wskaźniki wytwórczości rur przedstawiały się następująco:

		Czerwiec Lipiec Sierpień Wrzesień			Styczeń ÷ wrzesień	
		1936	1937	1936	1937	1936
B. Kongresówka	100	124·2	102·4	120	100	154·5
Górny Śląsk	100	98·2	89·7	95·9	100	170·9
Ogółem w Polsce	100	105·2	92·9	102·4	100	165

Jak widać z powyższego, produkcja w b. Kongresówce była w lipcu wyższa o 24·2%, w sierpniu o 2·4% i we wrześniu o 20% od czerwcowej, natomiast na Górnym Śląsku była niższa o 1·8%, 10·3% i 4·1%. W okresie 9-miesięcznym wytwórczość w 1937 r. była wyższa ogółem od wytwórczości w 1936 r. o 65%. Udział poszczególnych dzielnic w 9-miesięcznej produkcji wynosił: b. Kongresówki 35·1% i Górnośląska 64·9%.

Zbyt rur w kraju zwiększył się w lipcu i sierpniu w stosunku do czerwca, lecz we wrześniu uległ zmniejszeniu, natomiast wywóz po silnym spadku w lipcu podniósł się w następnych 2 miesiącach, nie osiągając jednak poziomu czerwcowego. Zbyt 9-miesięczny był w 1937 r. znacznie większy niż w 1936 r. Liczbowo zbyt rur przedstawiał się następująco (w tonach):

		Z b y t :			Spożycie własne
		w kraju	za granicę	razem	
Czerwiec	1937	6 104	3 608	9 712	52
Lipiec	"	6 834	1 767	8 601	152
Sierpień	"	6 579	2 148	8 727	153
Wrzesień	"	5 339	3 103	8 442	141
Styczeń ÷ wrzesień 1937		44 707	25 916	70 623	1 077
" " 1936		24 845	19 833	44 678	536

Zbyt krajowy wzrósł w lipcu w porównaniu z czerwcem o 12% i w sierpniu o 7·8%, lecz we wrześniu zmniejszył się o 12·5%; w okresie 9 miesięcy b. r. zbyt krajowy wzrósł w porównaniu z ub. r. o 80%. Zbyt za granicę wykazał w porównaniu z czerwcem w lipcu spadek o 50·8%, w sierpniu o 40% i we wrześniu o 13·9%; w okresie 9 miesięcy 1937 r. zbyt za granicę wzrósł w porównaniu z 1936 r. o 30%. Zapasy rur zwiększyły się z 5 205 t w końcu czerwca do 5 984 t w końcu września, czyli o 13%.

Liczba robotników w, zatrudnionych w hutach żelaznych, zwiększyła się—w porównaniu z czerwcem—w lipcu o 3·8%, w sierpniu o 5·4% i we wrześniu o 6·6%. We wrześniu 1936 r. pracowało tylko 37 112 robotników, w okresie więc rocznym liczba ich wzrosła o 18·8%. Z ogólnej liczby robotników pracowało we wrześniu w b. Kongresówce 40% i na Górnym Śląsku 60%. W Małopolsce w końcu września było zapisanych tylko 10 ludzi. Liczba „świętówek” na Górnym Śląsku zmniejszyła się z 10 978 w czerwcu do 5 303 w lipcu i 9 852 w sierpniu, a we wrześniu wzrosła do 15 198; w stosunku do ilości dniówek, jakie powinny być przepracowane normalnie, stanowiły świętówki w czerwcu 1·73%, w lipcu 0·76%, w sierpniu 1·45% i we wrześniu 2·21%. W 1936 r. liczba świętówek wyniosła w lipcu 10 138, w sierpniu 9 559 i we wrześniu 20 404, czyli 1·86%, 2·49% i 3·77%.

Przeciętne zarobki robotnicze (bez potrąceń) w sierpniu na dniówkę i miesięcznie—wynosiły (w zł):

	Dniówka:		Miesięcznie:	
	b. Kongs- sówka	Górny Śląsk	b. Kongs- sówka	Górny Śląsk
Ogółem dla całej załogi	6·64	10·48	165	257
Dla wykwalifikowanych	10·06	14·32	283	359
Dla niewykwalifikowanych	4·40	7·36	110	197

Stan zamówień wewnętrznych wykazał pewną zwyżkę w lipcu w porównaniu z czerwcem, w sierpniu zaś i wrześniu powrócił mniej więcej do poziomu czerwcowego. Zamówienia rządowe wykazały wzrost w lipcu i we wrześniu, a spadek w sierpniu, natomiast zamówienia prywatne wzrosły w lipcu i sierpniu, a zmniejszyły się we wrześniu. Według danych Syndykatu Polskich Hut Żelaznych zamówienia (bez surówki, rur i zamówień zagranicznych) wynosiły (w tonach):

	Czerwiec Lipiec		Sierpień Wrzesień		Styczeń ÷ wrzesień	
	1936	1937	1936	1937	1936	1937
Rządowe	4 367	4 826	840	7 764	53 532	73 310
Prywatne	39 848	48 074	42 365	36 099	358 511	213 905
R a z e m :	44 215	52 900	43 205	43 863	412 043	287 215

W prywatnych było:

zamówień handlu	27 644	34 437	32 372	25 836	231 609	137 498
„ przemysłu	12 204	13 637	9 993	10 263	126 902	76 407

Zamówienia rynku prywatnego—w porównaniu z czerwcem—zwiększyły się w lipcu o 20·6% i w sierpniu o 5·5%, we wrześniu zaś zmniejszyły się o 9·5%. W okresie 9 miesięcy 1937 r. były one wyższe niż w 1936 r. o 67·5%.

Dostawa materiałów surowych odbywała się normalnie, lecz w dalszym ciągu utrzymywały się wysokie ceny na rudę żelazną, a zwłaszcza manganową i złom. Spożycie przez huty tworzyły w kwartale sprawozdawczym przedstawiało się następująco (w tonach): rudy do wielkich pieców 39 439, 42 820 i 42 529, innych tworzyw, zawierających żelazo 23 831, 25 686 i 24 835, koksu do wielkich pieców 61 562, 64 058 i 67 358, węgla dla wszystkich celów (z wyjątkiem koksołni) 121 477, 123 533 i 122 507, żelastwa dla pieców wielkich i martenowskich 93 754, 100 053 i 94 317, w czym żelastwa własnego było 28 598, 36 682 i 28 507, rudy manganowej 6 357, 4 976 i 3 640.

Obrót zagraniczny wytworami hutnictwa żelaznego wraz z obrotem uszlachetniającym podany jest w poniższym zestawieniu (w tonach i tys. zł); liczby wywozu zestawione są na podstawie danych Depart. Górno-Hutn. Min. Przem. i Handlu, liczby zaś przywozu—na podstawie danych Gł. Urz. Stat.:

		Lipiec 1937		Sierpień 1937		Wrzesień 1937	
		ton	tys. zł	ton	tys. zł	ton	tys. zł
Surówka	wyłwóz	718	288	676	270	422	169
	przyw.	2 289	971	1 220	621	992	1 043
Błoki i półwytwór walców.	wyłwóz	—	—	51	14	—	—
	przyw.	1 532	242	2 003	313	2 686	432
Żelazo i stal walc. (oprócz niżej wymieni.)	wyłwóz	8 583	2 575	6 290	1 887	6 760	2 028
	przyw.	330	374	665	577	474	446
Szyny wszelk. wraz z akces.	wyłwóz	6 149	1 600	3 593	934	2 250	585
	przyw.	—	—	—	—	—	—
Błacha żelazna i stalowa	wyłwóz	4 696	1 784	3 600	1 368	2 627	998
	przyw.	587	363	368	253	506	280
Rury żelazne i stalowe	wyłwóz	1 767	918	2 148	1 117	3 103	1 614
	przyw.	39	56	35	59	38	73
Wytw. dalszej obróbki	wyłwóz	723	578	559	447	452	362
R a z e m	wyłwóz	22 636	7 743	16 917	6 037	15 614	5 756
	przyw.	4 777	2 006	4 291	1 823	4 696	2 274

Ogólny tonaż, wywieziony w kwartale sprawozdawczym, wyniósł 55 167 t wartości zł 19 536 tys.; w stosunku więc do II kwart. 1937 r. wywóz zmniejszył się wagowo o 31·8%, a wartościowo o 13·6%. W porównaniu z wywozem w III kwart. 1936 r. wywóz tegoroczny był mniejszy wagowo o 11·8%, lecz większy wartościowo o 55·8%. W okresie 9 miesięcy 1937 r. wywieziono 217 704 t wartości zł 61 530 tys., co w porównaniu z wywozem w tymże okresie 1936 r. stanowi wzrost wagowo o 19·9% i wartościowo o 69%.

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

ZAGADNIENIE PRODUKCJI KRAJOWYCH SUROWCÓW ZASTĘPCZYCH

W grudniu ub. r. bawiła we Włoszech wycieczka przemysłowców włókienniczych polskich, zorganizowana przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Łodzi dla zbadania na miejscu całokształtu zagadnień, dotyczących metod i warunków produkcji surowców zastępczych. W wycieczce, której przewodniczył Dr J. Bonnet, Wiceprezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, wzięli udział m. in. P. P.: Inż. K. Bajer, Dyrektor Izby Przemysłowo-Handlowej w Łodzi, Dyrektor

Ekspozytury w Bielsku Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach Adamecki oraz przedstawiciele organizacji i firm włókienniczych. Z ramienia Ministerstwa Przemysłu i Handlu w wycieczce tej wziął udział P. Radca St. Walas, Urząd Wojewódzki Łódzki zaś reprezentował P. Naczelnik E. Głogowski.

Pierwszy etap podróży stanowił Mediolan, będący głównym ośrodkiem przemysłu włókienniczego włoskiego. Tutaj uczestnicy wycieczki zwiedzili następujące zakłady włókiennicze: 1) Snia Viscosa, 2) Cerrini di Castellanza, 3) Cottonificio Solbiate, 4) Società Anonima Industria Filati di Gallarate, 5) S. A. Bernocchi di Legnano. Zwiedzanie tych zakładów miało na celu szczegółowe zapoznanie się z poszczególnymi procesami produkcji sztucznego jedwabiu, sztucznych włókien ciętych, lanitalu, kotoniny, jak również — z procesami przędzenia, tkania i wykończania artykułów, produkowanych z tych surowców. Zaznaczyć należy, iż wycieczka spotkała się w Mediolanie z miłym przyjęciem Konsula Generalnego R. P. w Mediolanie P. Zmiogrodzkiego, który czynił możliwe ułatwienia w prowadzonych pracach, żywo interesując się problemami, dla zbadania których przybyła delegacja przemysłu polskiego.

Etapem drugim był Rzym, gdzie delegacja zwiedziła włoską wystawę włókienniczą „Monstra del Tessile Nazionale” oraz zakłady włókiennicze „Le officine della Società Anonima Commerciale Italiana per il Raion „Cisa”. W Rzymie zostały złożone wizyty Panu Ambasadorowi R. P. Alfredowi Wysockiemu oraz Konsulowi Generalnemu P. Mazurkiewiczowi.

Na w przededniu odsłoniętym w Rzymie pomniku Marszałka Józefa Piłsudskiego delegacja złożyła wieniec. Również został złożony wieniec na pomniku Płk. Nullo.

Wystawa włókiennicza włoska jest urządzona pod znakiem samowystarczalności i propagandy włoskich surowców zastępczych. Ze smakiem, estetyką, a jednocześnie w sposób pogładowy urządzone pawilony robią na zwiedzających wrażenie bardzo dodatnie. Wystawę cechuje mała ilość wykresów, liczb, natomiast historycznie zobrażona jest jakość używanych w różnych czasach tkanin i wyrobów, bogato ilustrowanych ciekawymi okazami, zabytkami z przed kilku wieków. Pogładowość wystawy znajduje m. in. wyraz w tym, iż w szeregu pawilonów czynne są w pewnych godzinach maszyny włókiennicze, będące miniaturkami normalnych maszyn, na których uwidoczniane są poszczególne procesy fabrykacyjne wszelkiego rodzaju artykułów. Dodać należy, że duża sieć obsługi na Wystawie informatorów, władających prócz włoskiego językami francuskim, względnie niemieckim, udziela indywidualnie zwiedzającym wyjaśnień. Propaganda włókien zastępczych, o której wzmiankowaliśmy wyżej, występuje z taką wyrazistością w postaci wszelkiego rodzaju i dużej ilości napisów, wskazujących na zalety lanitalu, fiocco (włókien sztucznych ciętych) itp. oraz na konieczność popierania tych włókien, że jest rzeczą niewątpliwą, iż trafić ona musi do szerokich rzesz konsumentów, licznie zresztą, zwiedzających ciekawą i z rozmachem urządzoną wystawę.

Włókna sztuczne syntetyczne, których produkcję Włosi obliczają (wg danych Istituto Nazionale Fascista per il Commercio Estero — Włoski Faszystowski Instytut dla Handlu Zagranicznego) — na ok. 70 tys. t w 1937 r. (produkcja jedwabiu sztucznego w 1937 r. — ok. 50 tys. t) wytwarzane są w szeregu rodzajów, gatunków o różnej długości włókna, z których najważniejsze są sniafacco, cisafiocco, cisalfa, snia-beta, lanital. Włókna te, ogólnie biorąc, znajdują zastosowanie jako mieszanki z bawełną, wełną, kotoniną w różnych kompozycjach i różnej skali procentowej mieszank. Z włókien tych wytwarzane są również w 100%, przędza i odnośne tkaniny bez domieszki z włóknami naturalnymi. Przykładowo zaznaczyć trzeba, że produkowane są artykuły o mieszance 20% kotoniny, 30% fiocco (sztuczne włókna cięte) i 50% bawełny, następnie wszelkiego rodzaju tkaniny ubraniowe damskie, męskie z mieszanki 40% względnie 50% cisalfa oraz 50% względnie 60% wełny, dalej tkaniny o zawartości mieszanki: 50% lanitalu i 50% wełny, wreszcie tkaniny, pochodzące z mieszanki 50% lanitalu i 50% sztucznego włókna (fiocco). Oczywiście jest rzeczą, że stopień łączenia poszczególnych mieszank jest zależny od celu, do ja-

kiego ma ona służyć. Badania tego rodzaju mieszank przeprowadzane są w fabrycznych laboratoriach, należycie wyposażonych w najnowsze urządzenia techniczne. Do badań laboratoryjnych producenci włoscy przywiązują dużą wagę, mając na względzie, że od rodzaju mieszanki włókien zależna jest trwałość, odporność i inne cechy tkaniny. W wytwórniach, jakie zostały zwiedzone przez uczestników wycieczki, zaobserwowano wszędzie nowoczesne maszyny; najstarsze maszyny pochodzą z 1907 r., najnowsze — z 1937 r. Jest to moment o tyle istotny i ważny, że pozwala na modernizację i racjonalizację produkcji oraz redukcję jej kosztów, z drugiej zaś strony wskazuje on na inwestycje, jakie są dokonywane w tym przemyśle. Dziwić też się — ze względu na powyższe — nie należy, że w zakresie produkcji sztucznych włókien syntetycznych robione są postępy, które wznoszą nie tylko z roku na rok (jak to wynika ze statystyki), lecz dosłownie z dnia na dzień w zakresie zdobyczy technicznych, ulepszeń produkcji itp. Nie należy pominąć faktu, że sprawa niezależnienia się produkcji włoskiej od celulozy pochodzenia zagranicznego traktowana jest przez Włochy w tym sensie, że dążą one wytrwale do otrzymywania celulozy z surowców krajowych.

W odniesieniu do kotoniny zaznaczyć należy, że wytwarzana jest ona w skali fabrycznej z konopi. Zasługujący na podkreślenie jest fakt, że tkaniny, pochodzące z domieszki kotoninowej, nie posiadają żadnych zanieczyszczeń w postaci słomy, paździerzki; daje więc tutaj kotonina efekty zupełnie dobre.

Nie od rzeczy będzie nadmienić, że entuzjazm producentów włoskich, jeśli chodzi o przyszłość sztucznych włókien, jest duży.

*

Na tle obserwacji, przeprowadzonych we Włoszech na powyższe tematy, wydaje się celowym poddanie rozważeniu sprawy krajowych surowców zastępczych w Polsce. Przypomnieć należy, że zagadnienie to zostało przez Rząd podjęte z końcem 1936 r. i przeszło wówczas fazę prac w ramach Podkomisji Włókienniczej (Komisji Surowców), w wyniku których stwierdzona została przez czynniki oficjalne i sfery gospodarcze celowość i konieczność przejścia na politykę stosowania namiastek włókienniczych. Rok 1937 w bilansie gospodarki namiastkowej był okresem, w którym rozpoczęto realizację wchodzących w rachubę zagadnień, ujmując je programowo i traktując je przy uwzględnieniu całokształtu innych wiążących się z nimi kwestyj. Jeśli chodzi o kotoninę — to w wyniku akcji Rządu uruchomiona została w ub. r. produkcja tego włókna przez szereg zakładów włókienniczych, zapewniona została przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu wypłata premij gotówkowych oraz stosowanie premii w postaci dodatkowego przydziału bawełny dla przetwórców kotoniny, a to w celu zachęty do produkcji tego włókna, i ułatwienia zbytu artykułów kotoninowych. Premię gotówkową rzecz oczywista traktować należy jako przejściową, gdyż w miarę udoskonalania metod produkcji kotoniny oraz osiągnięć na odcinku standaryzacji względnie nawet klasyfikacji włókna lnianego, niezbędnego do produkcji kotoniny — zmniejszać się powinna marża między ceną kotoniny i bawełny.

Zrozumienie przemysłu włókienniczego dla sprawy realizacji programu kotoninowego znalazło m. in. wyraz w przyjętym z własnej inicjatywy przez Zrzeszenie Producentów Przędzy Bawełnianej zobowiązaniu o zakupie przez przedsiębiorstwa określonych ilości kotoniny. W związku z trudnościami, na jakie napotkała rozbudowa wytwórczości kotoniny na odcinku standaryzacji surowca, podjęte zostały jesienią ub. r. prace przy udziale zainteresowanych organizacji rolniczych nad unormowaniem w przyszłości tej kwestii. Z uwagi również na drugą trudność, dotyczącą niedostatecznej ilości włókna lnianego po odpowiednio niskich cenach, nadającego się do przerobu na kotoninę, rozpoczęte zostały badania, których zadaniem jest ustalenie możliwości technicznych otrzymywania kotoniny z konopi. Następne więc już miesiące powinny w zasadzie przynieść przewyciężenie tych trudności i posunąć sprawę produkcji kotoniny naprzód w tym kierunku, by ilość jej, dziś jeszcze nieznaczna, mogła ulec wydatniejszemu zwiększeniu, cena zaś — pożądaną redukcji. Określanie przewidywanych liczb produkcji tego włókna w 1938 r. byłoby mimo wszystko ryzykowne, gdyż trudno jest przewidzieć u prognozy tego

roku bieg i rozwój wypadków w zakresie rozwiązania zagadnień wyżej omówionych, jak również natężenie inwestycji w tym dziale produkcji.

Daleko lepiej ocenić można sytuację pod tym względem w zakresie produkcji włókien sztucznych. Włókna te, jak wskazuje na to przykład Włoch, Niemiec, mają już dziś bardzo szerokie zastosowanie w przemyśle włókienniczym. W Polsce zużycie włókna sztucznego ciętego w 1937 r. było ilościowo stosunkowo nieznaczne, niemniej jednak okres ten jest o tyle znamieny, że po raz pierwszy przeprowadzone zostały na szerszą skalę próby w przemyśle bawełnianym i wełnianym przerobu włókna sztucznego ciętego włoskiego, którego import wyniósł ok. 2 tys. t. Próby te, przeprowadzone na tani surowcu włoskim, dały przemysłowi włókienniczemu pewne doświadczenie w dziedzinie warunków użycia tego surowca przy uwzględnieniu różnorodności produkowanych z tego surowca artykułów.

Ponieważ jednocześnie w tymże roku przemysł włókienniczy przerobił ok. 1 tys. t włókna krajowego, którego jakość nie ustępuje zagranicznemu przeto w wyniku tych doświadczeń stało się jasne, że zastosowanie tetry w przemyśle włókienniczym z punktu widzenia technicznego jest poważne, a—co za tym idzie—widoki na rozbudowę własnej krajowej produkcji jak najlepsze, o ile zagadnienie ceny krajowej tetry zostanie pomyślnie rozwiązane. Zaznaczyć trzeba, że rozpiętość ceny tetry włoskiej i polskiej jest znaczna, gdyż tetry polska kalkuluje się drożej o ok. *zł* 1 na 1 kg. Jest rzeczą jasną, że polski przemysł włókienniczy nie mógł i nie może zaopatrywać się w tetry krajową przy obecnej jej cenie, zwłaszcza jeśli się uwzględni, iż rozszerzenie niedostatecznego dziś zbytu artykułów włókienniczych zależne jest od niskiego poziomu ich cen. Dlatego też wydaje się konieczne takie obniżenie cen tetry, które pozwoliłoby z jednej strony na rentowną jej produkcję, z drugiej zaś—na racjonalną kalkulację artykułów włókienniczych. W tej mierze ważne będą rezultaty rozmów, jakie ostatnio toczą się między zainteresowanymi przemysłami: włókienniczym i chemicznym. Należy żywić nadzieję, że porozumienie w zakresie cen zostanie osiągnięte, gdyż jednocześnie w rachubę wchodzi moment wielkości i ciągłości dostaw. Dodać należy, że dążeniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu jest uplasowanie w 1938 r. ok. 5 tys. t tetry. Jeśliby równocześnie powstała możliwość uruchomienia w Polsce wytwórni włókien sztucznych syntetycznych w oparciu o kapitały polsko-włoskie i na licencji włoskiej, co jest przez przemysł brane pod uwagę, wówczas zagadnienie rozbudowy krajowej produkcji włókien sztucznych byłoby znacznie szybciej urealnione.

W każdym jednak razie stwierdzić należy, że włókna sztuczne syntetyczne mają w Polsce dużą przyszłość, a inwestycje w tej dziedzinie powinny być stale rozszerzane.

W zakresie lanitalu—włókna syntetycznego z kazeiny—rok ubiegły dał rezultaty o tyle pomyślne, że po przeprowadzonych próbach zainteresowany przemysł postanowił uruchomić w oparciu o licencję włoską fabrykę lanitalu. Montaż tej fabryki jest ukończony, uruchomienie zaś fabryki Sp. Akc. „Polana” w Pabianicach nastąpić ma jeszcze w bieżącym miesiącu. Jakkolwiek produkcja dzienna wyniesie ma na razie minimum 3 tys. kg, co stanowi wprawdzie ilość jeszcze niedużą—to jednak w miarę przewyższania trudności na odcinku dostawy kazeiny liczyć się należy z wydatnym wzrostem wytwórczości tego włókna. Zaznaczyć tutaj wypada, że Sp. Akc. „Polana” sama ze swej strony zajęła się organizowaniem mleczarstwa na potrzeby kazeiny. Kwestie jakości i ceny lanitalu nie mogą być jeszcze obecnie analizowane—najbliższe miesiące pozwolą na wyciągnięcie wniosków w tej mierze. Należy stwierdzić z zadowoleniem, że w niedługim stosunkowo czasie udało się zrealizować zagadnienie, które posiada znaczenie również i dla rolnictwa z uwagi na wzmoczenie zapotrzebowania na mleko, niezbędne do wytwarzania kazeiny.

Sprawa podniesienia produkcji krajowej wełny oraz jej jakości stanowi wyraz troski Rządu już od dłuższego czasu. Rok ubiegły posunął tę sprawę nieco naprzód, jednak nie przyniósł jej rozwiązania w formie ustalenia definitywnych wytycznych co do warunków szerszego poparcia tej produkcji. Należy liczyć się z tym, iż w zakresie

tego zagadnienia najbliższe już miesiące stworzą podwaliny pod ugruntowanie omawianej wytwórczości.

Reasumując, stwierdzić należy, że realizacja rozbudowy krajowych surowców zastępczych w Polsce dokonywa się stopniowo i systematycznie. Rok bieżący z pewnością będzie okresem zwiększonego natężenia produkcyjnego omawianych surowców, zwłaszcza zaś włókna sztucznego ciętego. Podkreślić przy tym należy, że harmonijna współpraca, jaką przejawia przemysł włókienniczy przy realizacji tych zagadnień, pozwala na tym bardziej optymistyczną ocenę sytuacji w tych dziedzinach.

Na marginesie omawianych spraw należy podnieść, że zwiedzenie zakładów włókienniczych w Mediolanie i Rzymie wpłynęło w znacznym stopniu na pogłębienie ujęcia interesujących zagadnień, realizowanych przez Włochy, przy czym zauważyć należy, że pod każdym względem doskonale zorganizowana wycieczka przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Łodzi przyniosła jej uczestnikom niewątpliwie korzyści.

St. Walas

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY W LISTOPADZIE 1937 R.—Wytwórczość włókiennicza weszła w listopadzie w okres międzysezonowy, przy czym produkcja głównych półfabrykatów: przędzy bawełnianej i wełnianej czesankowej zmniejszyła się w stosunku do października 1937 r., a stan uruchomienia wielkiego przemysłu włókienniczego był również niższy niż w październiku 1937 r.

Ceny surowców wykazywały, ogólnie biorąc, tendencję zniżkową. Bawełna północno-amerykańska odnotowała dalszy spadek, a mianowicie najniższą jej ceną w dn. 18/XI—według notowań giełdy nowojorskiej—wynosiła 7·83 cent. amer. za 1 lb, najwyższą zaś—w dn. 27/XI—8·22 cent. W bawełnie egipskiej zaznaczyła się jednak mocniejsza tendencja, czego wyrazem było utrzymywanie się jej cen na poziomie nieznacznie wyższym niż w październiku, przy czym notowane minimum ceny w dn. 23/XI wynosiło—wg giełdy Liverpool—dla gatunku „Sakellaridis”—8·08 d za 1 lb, maksimum natomiast—w dn. 13/XI—8·43 d za 1 lb.

Znacznie zniżkowały ceny wełny w wyniku odbytych w tym miesiącu aukcyj londyńskich, na których przejawiał się słaby popyt na ten surowiec m. in. wobec wstrzymania się Japonii od zakupów oraz zmniejszonego zapotrzebowania ze strony innych państw, które w obawie dalszej niżki cen wełny nie nabywały jej na zapas. Ceny te—według danych Konwencji Przędzali Wełny Czesankowej w Polsce—kształtowały się w dn. 30/XI następująco (w *zł* za 1 kg): australijska Merino średnie runa—6·96, Buenos Aires Merino prima A—6·26, Buenos Aires Crossbred C—5·04.

Juta nieznacznie zniżkowała, a mianowicie przy gatunku „First” ceny jej wahały się w granicach *£* 20÷21·5 za 1 tonę, natomiast przy „Blitz” *£* 19·5÷20·10 za 1 t.

Ceny lnu również nieznacznie zniżkowały, ale jakościowo surowiec krajowy jest ze zbiorów tegorocznych gorszy od zeszłoroczego.

W zakresie cen konopi utrzymuje się tendencja jednolita, przy czym jakość tego surowca jest dobra.

W szmatach pod względem cen zaznaczyły się nieznaczne odchylenia in minus w niektórych gatunkach, a mianowicie—według danych Ekspozytury Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie—niżka obejmuje: nowe ścinki III (szewiotowe) przy cenie obecnej *zł* 0·65 za 1 kg, sukno stare cienkie—*zł* 0·70, sukno stare grube—*zł* 0·60, flanela wielobarwna—*zł* 1·10.

Rozmiary importu włókienniczego, objętego działem VIII taryfy celnej oraz grupą 78, w okresie 11 miesięcy 1937 r. przedstawiają się na tle porównawczego zestawienia za analogiczny okres 1936 r. następująco:

(p. zestawienie na następnej stronie)

Z analizy powyższych danych wynika, iż w okresie 11 miesięcy 1937 r. nieznacznie wzrosła pozycja przywozu surowców włókienniczych, co tłumaczyć należy zwiększonym importem bawełny w miesiącu sprawozdawczym, w wyniku czego wzrost przywozu jej w okresie styczeń—listopad 1937 r. w stosunku do 1936 r. wynosi po raz pierwszy 6%. Skurczyły się natomiast pozycje importowe wełny surowej, pranej, odpadków wełnianych, jedynie dość znaczny wzrost przywozu wykazuje wełna czesana. Sytuacja w jucie pogłębiła się in minus, co jest o tyle jasne, że wydano w 1937 r. pozwolenie przywozowych na 9 tys. t juty surowej na potrzeby rynku wewnętrznego (mniej niż w 1936 r.), gdy tymczasem import tego surowca na cele eksportu bezpośredniego i pośredniego jednocześnie zmalał, mimo że nie jest reglamentowany. Dalsza redukcja wystąpiła w przywozie szmat, i dlatego import jest w 1937 r. zaledwie o 3% większy niż w 1936 r.

Nieznaczny spadek pozycji półfabrykatów jest wynikiem zmniejszonego w tym miesiącu przywozu przędzy bawełnianej oraz przędzy z jedwabiu naturalnego. Ponownie nieco wzrósł import przędzy wełnianej. W tkaninach bawełnianych nie nastąpiły żadne odchylenia,

Nazwa towaru	Styczeń—listopad				Wzrost (+) lub spadek (—) w 1937 r. w stosunku do 1936 r.			
	1936		1937		ton	% wagi	tys. zł	% wartości
Bawełna i odpadki	67 542	116 041	71 586	131 798	+ 4 044	6	+15 757	14
Włna surowa (nieprana)	18 022	53 546	14 426	52 345	— 3 596	20	— 1 201	2
„ prana	3 577	17 650	3 295	20 702	— 282	8	+ 3 052	17
Odpadki wełniane	1 697	8 859	1 525	9 424	— 172	10	+ 565	6
Włna owcza czesana	1 958	14 984	1 880	16 798	— 78	4	+ 1 814	12
Juta i odpadki	14 119	6 742	11 708	5 048	— 2 411	17	— 694	10
Szmaty	21 669	20 377	22 231	27 378	+ 562	3	+ 7 001	34
Surowce razem:	128 584	238 199	126 651	264 493	— 1 933	2	+26 294	11
Przędza bawełniana	1 502	10 050	1 562	10 410	+ 60	4	+ 360	4
„ wełniana	724	9 187	784	10 180	+ 60	8	+ 993	11
„ z jedwabiu naturalnego	108	2 812	163	4 138	+ 55	51	+ 1 326	47
Półfabrykaty razem:	2 334	22 049	2 509	24 728	+ 175	7	+ 2 679	12
Tkaniny bawełniane	622	8 614	609	9 158	— 13	2	+ 544	6
„ wełniane, półwełniane — odzieżowe	67	2 223	72	2 332	+ 5	7	+ 109	5
„ z jedwabiu naturalnego	10	1 765	13	1 985	+ 3	30	+ 220	12
Inne artykuły włókienn. niewymienione	2 345	13 308	4 609	19 506	+ 2 264	96	+ 6 198	46
O g ó ł e m:	133 962	286 158	134 463	322 202	+ 501	0,5	+ 36 044	12,6

w tkaninach zaś wełnianych oraz z jedwabiu naturalnego zaznaczył się wzrost importu.

Za okres 11 miesięcy 1937 r. posiadamy ujemne saldo obrotu artykułami włókienniczymi z zagranicą w wysokości zł 236 300 tys., gdyż eksport włókienniczy wynosił w tym czasie zł 85 902 tys. W stosunku do 1936 r., w którym pasywne saldo wynosiło zł 219 328 tys. (eksport—zł 66 830 tys.), daje się stwierdzić wzrost tego salda o kwotę zł 16 972 tys. Należy zaznaczyć, że nadwyżka salda za okres 10 miesięcy 1937 r. w porównaniu z tymże okresem 1936 r. wynosiła zaledwie zł 15 274 tys., z czego wynika, iż w okresie 11 miesięcy 1937 r. nadwyżka ta uległa zwiększeniu.

W okresie 10 miesięcy 1937 r. bawełna była importowana głównie z następujących krajów: Stanów Zjedn. 307 659 q wartości zł 57 224 tys., Egiptu 60 429 q—zł 14 416 tys., Indyj Brytyjskich 86 086 q—zł 12 875 tys., Brazylii 61 163 q—zł 11 423 tys., Konga Brytyjskiego 35 157 q—zł 6 350 tys. W porównaniu z analogicznym okresem 1936 r. w kierunkach tego przywozu notujemy następujące zmiany: zmniejszył się import ze Stanów Zjedn. o 102 927 q (25%), z Egiptu o 4 551 q (7%), wzrósł zaś z Brazylii o 41 068 q (204%), Indyj Brytyjskich o 14 342 q (20%), Konga Belgijskiego o 18 384 q (110%).

Import wełny surowej niepranej pochodził w tym samym czasie z następujących krajów: Australii 70 755 q wartości zł 27 189 tys., Argentyny 30 374 q—zł 9 804 tys., N. Zelandii 20 388 q—zł 7 576 tys., Związku Południowo-Afrykańskiego 11 603 q—zł 3 855 tys. W stosunku do 1936 r. uległ redukcji przywóz z Austrii o 14 093 q (16%), ze Związku Południowo-Afrykańskiego o 5 329 q (31%), Nowej Zelandii o 10 963 q (35%), zwiększył się natomiast przywóz z Argentyny o 4 386 q (170%). Przywóz wełny pranej odbywał się głównie z Anglii, skąd przywieźliśmy 10 120 q wartości zł 6 328 tys., Belgii 8 301 q—zł 5 646 tys., Australii 6 826 q—zł 4 076 tys., przy czym wzrost obserwujemy z Australii o 1 669 q (32%), z Belgii o 2 223 q (37%), spadek zaś z Anglii o 3 435 q (25%).

Przędza wełniana czesankowa importowana była: z Austrii 2 530 q—wartości zł 3 553 tys., Czechosłowacji 971 q—zł 1 234 tys., Belgii 935 q—zł 1 229 tys., Anglii 979 q—zł 1 208 tys. Największy wzrost wykazuje przywóz z Anglii, wynoszący w 1937 r. w porównaniu z 1936 r. 457 q (95%).

Dostawcami przędzy bawełnianej byli (w tys. zł): Anglia—4 706, Niemcy—1 504, Francja—1 455, natomiast tkanin bawełnianych: Czechosłowacja—2 782, Anglia—2 679, Austria—1 728.

W przedsiębiorstwach wełnianym nastąpiła w omawianym miesiącu redukcja wytwórczości do 5 324 t (w październiku 5 757 t), związana ze spadkiem zapotrzebowania wobec wejścia przemysłu bawełnianego w okres międzysezonowy. Produkcja przędzy bawełnianej cienkoprzędnej w okresie 11 miesięcy 1937 r.—według danych Głównego Urzędu Statystycznego—wzrosła w stosunku do analogicznego okresu 1936 r. o 998 t (2%), czyli w mniejszym stopniu niż zbył, który wykazuje wzrost o 2 975 t (6%), oraz niż import bawełny. Zjawisko to jest charakterystyczne o tyle, że w przedsiębiorstwach wełnianym czesankowym obserwowana jest sytuacja odwrotna: wzrost produkcji przy spadku zbytu. Produkcja przędzy bawełnianej wynosiła w okresie styczeń—listopad 1937 r. 56 375 t, zbył zaś—55 970 t.

Zapasy przędzy w stosunku do października 1937 r. nieznacznie wzrosły—z uwagi na redukcję spożycia przędzy w omawianym miesiącu do 5 300 t (październik 1937 r. 5 830 t); wynoszą one 1 706 t, a więc jednak mniej niż w 1936 r. Stan uruchomienia przędzalni, należących do Zrzeszenia Producentów Przędzy Bawełnianej, obniżył

się do 50,59 (ilość godzin pracy 1 wrzeciona w tygodniu). Ceny przędzy bawełnianej kształtowały się na poziomie z poprzedniego miesiąca po dokonanej obniżce, uległa natomiast pewnemu rozszerzeniu sprzedaż kredytowa.

Produkcja nici doznała w 1937 r. wydatnego zwiększenia, a mianowicie o 240 t (31%), wykazując w okresie 11 miesięcy 1 016 t. Pomyślna sytuacja w tej dziedzinie wytwórczości związana jest ze wzrostem zapotrzebowania na ten artykuł. Zbyt podniósł się w słabszym stopniu, gdyż o 145 t (20%), i wyniósł ogółem 860 t.

W dziedzinie wytwórczości przędzy wełnianej czesankowej miesiąc sprawozdawczy przyniósł nieznaczne pogorszenie, a mianowicie spadek do 838 t (październik 1937 r. 881 t), na skutek czego wzrost w 11 miesiącach 1937 r. produkcji wynosi zaledwie 361 t (5%). Produkcja ta w tym okresie—według danych Konwencji Przędzalni Wełny Czesankowej—wyniosła 8 342 t, natomiast zbył 6 864 t, a zatem zapotrzebowanie w bilansie 11-miesięcznym nie uległo zwiększeniu, utrzymując się na poziomie o 9% niższym niż w 1936 r. Zaznaczyć należy, że zbył w listopadzie skurczył się w stosunku do października o 711 t. Zapasy przędzy wełnianej czesankowej wynosiły 1 843 t, utrzymując się na poziomie z października 1937 r.; były one jednak wyższe, niż w listopadzie 1936 r. (1 515 t). Wobec spadku importu wełny i jednocześnie dość wysokiego poziomu produkcji zmalały składy wełny do 7 785 t (w przeliczeniu na wełnę niepraną). Stan uruchomienia przędzalni, zrzeszonych w Konwencji, wynosił 82,92% w stosunku do jednej zmiany, przy czym czynnych było 282 180 wrzecion.

W związku z obserwowaną światową zniżką cen wełny zniżyła ceny przędzy wełnianej czesankowej w obrocie wewnętrznym—w stopniu, na ogół odpowiadającym redukcji cen wełny surowej. Ceny te—według danych Konwencji—wynosiły w dn. 30/XI 1937 r. (w zł za 1 kg): Nr 2/40 A—12,85, Nr 2/56 AI—14,35, Nr 1/20 DE—6,90, Nr 2/22 m. (syst. franc.)—8.

Produkcja tkanin bawełnianych prowadzona była głównie w zakresie tzw. białych towarów, którymi obroty na rynku handlowym były mniejsze niż w 1936 r. W zakresie tkanin zimowych poważniejszych transakcji dodatkowych nie zawierano. Zwroty towarowe występowały w dość silnym natężeniu, co na tle pozostałości towarowych zarówno na składach hurtowników, jak i w fabrykach oddziaływało niekorzystnie na ostateczny bilans minionego sezonu. W związku z wytworzoną sytuacją oferowane były korzystne warunki sprzedaży tkanin, powodujące zniżkę cen tych artykułów.

W przemyśle wełnianym tkackim, jak również i w handlu artykułami wełnianymi sytuacja nie uległa poprawie w stosunku do ubiegłego miesiąca. Ostateczna ocena sezonu zimowego w tej gałęzi produkcji i handlu wypada niekorzystnie w porównaniu z 1936 r.

Przemysł jedwabiu sztucznego nieznacznie zmniejszył tempo produkcyjne, gdyż w miesiącu omawianym wytworzono zostały 534 t przędzy z jedwabiu sztucznego (październik 564 t). Wyniki te jednak na tle liczb produkcji z listopada 1936 r. (448 t) wskazują na poważne ożywienie tego działu przemysłu w 1937 r.

Produkcja artykułów lnianych, nastawiona głównie na potrzeby rynku wewnętrznego, nie wykazała odchylenia od skali wytwórczości z poprzedniego miesiąca; w stosunku do 1936 r. obecny poziom produkcji pozostaje wyższy o ok. 35%.

W przedsiębiorstwach jutowym zaznaczył się w miesiącu sprawozdawczym wzrost produkcji do 1 233 t (wg danych Głównego Urzędu Statystycznego), mimo to jednak spadek tej wytwórczości na odcinku 11 miesięcy 1937 r. wynosi 1 983 t (14%)—przy ogólnej produkcji, wyno-

szące 12 463 t. Zbyt tego półfabrykatu osiągnął w 11 miesiącach 1937 r. 11 075 t, czyli był mniejszy o 2 745 t (20%) niż w 1936 r. Nieznacznie wzrosła wytwórczość tkanin i worków jutowych w listopadzie 1937 r., a mianowicie do 988 t (w październiku 900 t). Przy ogólnej produkcji tych artykułów w okresie styczeń—listopad 1937 r., wynoszącej 10 395 t, różnica na niekorzyść 1937 r. wynosi 1 821 t (15%). W zakresie zbytu tkanin i worków jutowych daje się obserwować w omawianym okresie wzrost o 1 562 t (13%), przy czym ogólny zbyt, wynoszący 10 659 t, przekroczył poziom tegorocznej produkcji tych artykułów. O przyczynach spadku produkcji tkanin i worków wzmiankowaliśmy w sprawozdaniu poprzednim. Uruchomienie fabryk, zrzeszonych w Biurze Sprzedaży Wyrobów Jutowych—według danych tegoż Biura—wynosiło w listopadzie 74·47% w stosunku do jednej zmiany, liczba zaś czynnych wrzecion wynosiła 17 503. W zakresie cen artykułów jutowych nie nastąpiły żadne zmiany.

Sytuacja w okręgu białostockim uległa pewnej poprawie z uwagi na zwiększony zbyt na rynku wewnętrznym zarówno tkanin, jak i koców, pledów oraz innych artykułów. Na wzrost tego zbytu wpłynęła w dużym stopniu zmiana pogody. Odnośne liczby zbytu za listopad 1937 r. wynoszą: tkaniny—700 t (październik 350 t), koce, pledy—100 t (40 t). Odzwierciedleniem wzmiankowanej poprawy był również poziom wytwórczości włókienniczej, która mimo okresu niesezonalnego nie była niższa niż w ubiegłym miesiącu, wynosząc w tkaniach 880 t, w kocach zaś itp. 60 t. Zaznaczyć mimo to trzeba, że zarówno produkcja, jak również i sprzedaż na rynku wewnętrznym nie osiągnęły wysokości z 1936 r. Stan zatrudnienia utrzymywał się na poziomie października 1937 r. (4 500 robotników). Uruchomienie także nie zmieniło się, wynosząc 140% w stosunku do jednej zmiany. Ceny typowych artykułów białostockich pozostały niezmiennione, kształtując się nadal w skali o 10% wyższej niż w 1936 r.

Okres międzysezonowy, w jakim pozostaje ośrodek bielski, uwydatnił się szczególnie w tkaninach wełnianych, których sprzedaż była ograniczona i niższa niż w analogicznym okresie ub. r. Wobec stosunkowo niepomyślnej pod względem wielkości obrotów sprzedaży tych tkanin w poprzednich miesiącach powstały poważne składy towarowe, zamarzając kapitał obrotowy, na skutek czego sytuacja finansowa nie doznała spodziewanej poprawy. Dostatecznie zatrudnione było przedsiębiorstwo czesankowe, mniej zaś przędzalnie zgrzebne. Przemysł lniany i konopny okręgu bielskiego czynny był w zasadzie na poziomie poprzedniego miesiąca, przy czym nastawiony był przeważnie na zbyt wewnętrzny. W stożkach obserwujemy w listopadzie 1937 r.—wg danych Gł. Urzędu Statyst.—zmniejszenie zbytu do 367 tys. sztuk (październik 519 tys. sztuk), w okresie zaś styczeń—listopad 1937 r.—przy ogólnej ilości zbytu 5 981 tys. sztuk—o 432 tys. sztuk (7%). Odpowiednikiem tego stanu rzeczy jest spadek wytwórczości stożków w tym roku o 579 tys. sztuk (9%), w związku z czym produkcja ta osiągnęła zaledwie wysokość 6 045 tys. sztuk.

W zakresie cen artykułów włókienniczych bielskich nie zanotowano zmian w porównaniu z poprzednim okresem.

St. W.

EKSPORT WŁÓKIENNICZY W LISTOPADZIE 1937 R.—Sytuacja wywozu włókienniczego kształtowała się w listopadzie 1937 r. na ogół pomyślnie, na co wskazuje wzrost tego eksportu w porównaniu z październikiem o 21 97 tys. (3%) oraz w stosunku do listopada 1936 r. — o 21 604 tys. (20%).

Wywóz z najważniejszych okręgów—według danych delegatur Państwowego Instytutu Eksportowego w Łodzi i Białymstoku oraz Zrzeszenia Eksporterów Wyrobów Włókienniczych w Bielsku—ilustruje poniższe zestawienie:

Okręgi	Październik		Listopad			
	1937		1937		1936	
	q	tys. zł	q	tys. zł	q	tys. zł
Łódzki	3 486	2 708	2 843	1 845	3 633	2 595
Białostocki	932	363	2 171	1 394	723	256
Bielski	755	438	624	367	94	151
Razem:	5 173	3 509	5 638	3 606	4 450	3 002

Przedmiotem wywozu z okręgu łódzkiego były następujące najważniejsze artykuły: przędza wełniana czesankowa 834 q wartości 2 897 tys., tkaniny wełniane 195 q—zł 146 tys., tkaniny półwełniane 31 q—zł 16 tys., tkaniny bawełniane niebarwione 117 q—zł 54 tys., tkaniny bawełniane barwione 672 q—zł 251 tys., tkaniny pluszowe, welwety i baranki bawełniane 40 q—zł 46 tys., materiały filcowe 18 q—zł 18 tys., materiały i wyroby dziane 69 q—zł 36 tys., odzież 826 q—zł 332 tys., stożki i kapelusze wełniane 17 q—zł 27 tys.

Wywóz łódzki, jak widać z powyższego zestawienia, zmniejszył się dość poważnie, a mianowicie o 21 863 tys. (31%) na skutek redukcji pozycji wywozowej przędzy wełnianej czesankowej o 21 528 tys., tkanin wełnianych o 21 108 tys., materiałów i wyrobów dzianych, tkanin bawełnianych oraz stożków i kapeluszy. Spadek ten tłumaczyć należy niesezonalnością wywozu.

Głównymi kierunkami eksportu z tego okręgu były (w tys. zł) Anglia—301, Argentyna—168, Szwecja—162, Kolumbia—153, Holandia—148, Egipt—125, Związek Południowo-Afrykański—121, Czechosłowacja—77, Austria—71; wzrost wywozu w porównaniu z poprzednim miesiącem nastąpił do Związku Południowo-Afrykańskiego oraz do Argentyny, natomiast wywóz na inne rynki wykazuje spadek, najpoważniejszy zaś do Holandii (przędza wełniana).

Procentowy udział najważniejszych eksportowanych wyrobów włókienniczych w wywozie tego okręgu wynosi: przędza wełniana czesankowa—43, odzież—18, tkaniny bawełniane—16, tkaniny wełniane—8; wyroby te stanowią łącznie 85% całkowitego wywozu łódzkiego.

Przędza wełniana czesankowa znajdowała zbyt w 16 krajach, przy czym najpoważniejszymi odbiorcami były (w tys. zł): Argentyna—141, Kolumbia—138, Szwecja—114, Anglia—103. Przejściowy spadek wywozu tego artykułu w miesiącu sprawozdawczym wpłynął w minimalnym stopniu na ogólne wyniki liczbowe tego wywozu, wykazującego w okresie 11 miesięcy 1937 r. wzrost o 21 5624 tys. (72%) w porównaniu z analogicznym okresem 1936 r. Z wartości eksportu w 11 miesiącach 1937 r. na najważniejsze rynki przypada (w tys. zł): Czechosłowacja—2 490 (w 1936 r.—74), Holandia—2 418 (2 404), Kolumbia—2 150 (192), Anglia—1 732 (736). Zaznaczyć należy, iż przędza wełniana czesankowa stanowi najgłówniejszy artykuł eksportu okręgu łódzkiego, obejmując 41% jego ogólnej wartości.

W tkaninach wełnianych obserwujemy dość gwałtowne osłabienie działalności eksportowej, wynikające ze spadku wywozu szalików wełnianych do Stanów Zjedn., a mianowicie z 21 167 tys. w październiku do 21 13 tys. w listopadzie. W okresie styczeń—listopad 1937 r. pozycja wywozowa tkanin wełnianych osiągnęła wartość 21 3132 tys., przewyższając wywóz z 1936 r. o 21 1040 tys., tj. ok. 50%. W związku z rozwojem eksportu szalików do Stanów Zjedn. udział tego rynku w wywozie tkanin z Polski wynosi 21 1435 tys. (46%); jako inne ważniejsze rynki wymienić należy (w tys. zł): Indie Brytyjskie—444, Egipt—313, Syrię—202, Palestynę—133.

W zakresie tkanin bawełnianych sytuacja uległa nieznacznemu pogorszeniu. W okresie sprawozdawczym przyjmowane były nadal zamówienia z dostawą do Egiptu. Tkanin bawełnianych niebarwionych wywieziono w okresie 11 miesięcy 1937 r. za sumę 21 853 tys. (w tym Egipt—21 368 tys.), barwionych zaś—za 21 5170 tys. Rynek egipski partycypował w eksporcie tkanin bawełnianych barwionych kwotą 21 2884 tys., podczas gdy pozostałość eksportu przypada na 42 rynki, w tym: na Związek Południowo-Afrykański—21 317 tys., Irlandię—21 307 tys., Argentynę—21 344 tys., Anglię—21 262 tys., Indie Holenderskie—21 229 tys. Wzrost eksportu tkanin barwionych wyniósł w 1937 r. w stosunku do 1936 r. 21 2 818 tys. (120%).

Pozycja wywozowa odzieży wykazuje nieznaczną poprawę w omawianym miesiącu. Ekspert ten odbywał się (w tys. zł): do Anglii—146, Związku Południowo-Afrykańskiego—39, Tunisii—21, Francji—17. Z liczby tych największy udział zajmują następujące artykuły (w tys. zł): spodnie—109, ubrania wełniane i półwełniane—88, overalle—84. Przy ogólnej wartości eksportu odzieży, wynoszącej w 11 miesiącach 1937 r. 21 9 776 tys., obserwujemy w porównaniu z 1936 r. saldo na korzyść 1937 r. w wysokości 21 3 721 tys. Stan zamówień zmniejszył się o 24% w stosunku do poprzedniego miesiąca, z czego wynika, że sytuacja eksportowa odzieży—z uwagi na stały z miesiąca na miesiąc spadek zamówień—nie przedstawia się zadowalająco.

Ekspert innych artykułów, poza wyżej omówionymi, przedstawiał się z okręgu łódzkiego w okresie 11 miesięcy 1937 r. następująco (w tys. zł): tkaniny półwełniane—373 (w 1936 r.—110), tkaniny pluszowe, baranki i welwety półwełniane—99 (15), dywany i chodniki półwełniane—82 (11), tkaniny pluszowe, welwety i baranki bawełniane—410 (386), materiały filcowe—201 (376), rękawiczki dziane bawełniane—350 (70), wyroby dziane bawełniane—237 (405), stożki wełniane kapelusze—504 (370), kapelusze—53 (48), berety wełniane—28 (305).

Przeciętna wartość eksportowa 1 q wyrobów włókienniczych łódzkich obniżyła się w tym miesiącu do 21 649 (październik—21 777), przy czym spadek wartości eksportowej zaznaczył się w tkaninach i odzieży.

Sytuacja wywozowa okręgu białostockiego przedstawiała się w listopadzie znacznie korzystniej niż w poprzednim miesiącu oraz listopadzie 1936 r.—dzięki przejściowemu, koniunkturalnemu, wywózowi tkanin. Ponieważ okrąg białostocki znajduje się w pełni okresu międzysezonowego, przeto uwaga eksporterów zwrócona jest na przygotowanie do sezonu, zbieranie zamówień itp. Na razie zamówienia te są nieznaczne, przy czym obejmują w szczególności 3 główne rynki, a mianowicie Chin, Mandżurię i Indie Brytyjskie. Zniżka cen szmat spowodowała pewną rezerwę w zamówieniach ze strony Związku Południowo-Afrykańskiego, będącego głównym odbiorcą towarów białostockich w tych miesiącach (zimowych). Podkreślić należy, że sygnalizowana w poprzednim miesiącu sprawa możliwości powstania organizacji eksportowej dla opracowywania rynku indyjskiego, została zrealizowana przez grupę średnich przemysłowców białostockich. Powstanie trzeciej z kolei na terenie Białegostoku organizacji eksportowej jest o tyle charakterystyczne, że odzwierciedla ono układ sił

wśród przemysłu (firmy duże, średnie i małe), który jako całość wypowiedział się w swoim czasie przeciw powołaniu do życia jednej, mającej obejmować wszystkich eksporterów, organizacji eksportowej. Niemniej jednak fakt powstania nowej organizacji należy oceniać jako dodatni przejaw działalności eksportowej tego okręgu.

W ramach normalnego—niekoniunkturalnego—wywozu zbyt znajdowały następujące artykuły: tkaniny wełniane nieczesankowe—425 q wartości zł 155 tys., koce 140 q—zł 36 tys. Tkaniny wchodziły w rachubę przy wywozie do (w tys. zł): Związku Południowo-Afrykańskiego—101, Mandżurii—42.

W okresie 11 miesięcy 1937 r. eksport włókienniczy białostocki kształtował się następująco: tkaniny wełniane 15 153 q wartości zł 6 847 tys. (w 1936 r. 14 021 q—zł 4 690 tys.), koce 1 192 q—zł 311 tys. (1 558 q—zł 317 tys.), płedy 257 q—zł 98 tys. (4 173 q—zł 1 435 tys.).

Pod względem geograficznym tkaniny wełniane uplasowane były głównie (w tys. zł): w Chinach—1 938, Mandżurii—1 369, Związku Południowo-Afrykańskim—979, Boliwii—346, Iraku—314, Indiach Brytyjskich—173, natomiast koce: w Palestynie—47, Afryce Wschodniej—33, Syrii—37, Mandżurii—15, Egipcie—10. Wywóz płodów kierowany był przeważnie do Związku Południowo-Afrykańskiego (zł 41 tys.) i Kolumbii (zł 27 tys.).

Przeciętna wartość eksportowa 1 q wyrobów białostockich podniosła się w listopadzie do zł 642 (w październiku 1936 r. zł 390) ze względu na wzmógłony wywóz jakościowo lepszych tkanin.

Wywóz włókienniczy bielski wykazuje spadek posezonalny w zakresie tkanin wełnianych czesankowych o zł 78 tys. (43%). Poza pozycją przędzy lnianej, której wywóz wzrósł o zł 25 tys., inne artykuły nie wykazały znaczących odchyżeń w stosunku do poprzedniego miesiąca.

Eksport ten obejmował następujące artykuły: tkaniny wełniane czesankowe 41 q wartości zł 102 tys., stożki i kapelusze 65 q—zł 84 tys., przędzę lnianą 386 q—zł 125 tys., tkaniny bawełniane 17 q—zł 26 tys., płótno żaglowe 45 q—zł 19 tys.

Porównanie wyników eksportu bielskiego w 1937 r. ze stanem z 1936 r. pozwala na wyprowadzenie wniosku, iż działalność eksportowa tego okręgu—mimo niesłabnących trudności po stronie rynków zagranicznych—uległa w 1937 r. zdecydowanej intensyfikacji. Największymi pozycjami w wywozie bielskim na odcinku 11 miesięcy są: tkaniny wełniane 830 q wartości zł 1 875 tys., stożki i kapelusze 885 q—zł 1 119 tys., przędza lniana 3 435 q—zł 1 075 tys. W porównaniu z analogicznym okresem 1936 r. wywóz tkanin zwiększył się o zł 368 tys., natomiast stożków i kapeluszy skurczył się o zł 253 tys. Eksport przędzy lnianej jest pozycją nową.

Tkaniny wełniane były eksportowane do 36 krajów, z czego na główne rynki przypada (w tys. zł): Jugosławia—651 (w 1936 r.—489), Węgry—273 (269), Argentyna—265 (224), Indie Brytyjskie 172 (38), Syria—127 (90). W zakresie stożków i kapeluszy obserwujemy różniczkowanie wywozu pod względem geograficznym, a mianowicie, o ile w 1936 r. wchodziły w rachubę 2 główne rynki, a mianowicie: Anglia (zł 742 tys.) i Stany Zjedn. (zł 397 tys.)—o tyle w 1937 r. krąg głównych odbiorców uległ rozszerzeniu, obejmując (w tys. zł): Anglię—336, Stany Zjedn.—306, Belgię—149, Nową Zelandię—108. O przyczynach spadku tego eksportu do Anglii pisaliśmy uprzednio.

Wywóz przędzy lnianej kierowany był do (w tys. zł): Bułgarii—410, Czechosłowacji—222, Jugosławii—205, Austrii—158, natomiast tkanin lnianych przeważnie do Anglii (zł 319 tys.).

Przeciętna wartość eksportowa 1 q artykułów włókienniczych bielskich utrzymywała się na poziomie z poprzedniego miesiąca, wynosząc zł 590.

Rozmiary wywozu włókienniczego z 3 głównych okręgów w okresie 11 miesięcy 1937 r. w porównaniu z tym samym okresem 1936 r. ilustruje poniższe zestawienie:

Okręg	Styczeń ÷ listopad				Wzrost (+) lub spadek	
	1936		1937		(-) w 1937 w stos. do 1936	
	q	tys. zł	q	tys. zł	q	tys. zł % wart.
Łódzki	34 097	20 494	45 639	32 212	+11 542	+11 718 58
Białostocki	22 291	7 639	19 571	9 747	- 2 720	+ 2 108 28
Bielski	1 947	2 983	8 677	5 126	+ 6 730	+ 2 143 70
	58 335	31 116	73 887	47 085	+15 552	+15 969 51

Globalny eksport włókienniczy w okresie 11 miesięcy 1937 r.—według danych Gł. Urzędu Statyst.—obejmujący dział VIII taryfy celnej oraz grupę 78 (kapelusze, czapki)—wyniósł 383 056 q wartości zł 85 902 tys., przewyższając poziom z analogicznego okresu 1936 r. o 2 930 q pod względem wagi, a o zł 19 072 tys. (29%) pod względem wartości. Jeśli uwzględnić, iż w 1937 r. na eksport grupy IIn przypada pozycja 182 111 q wartości zł 22 795 tys. (w 1936 r. 217 694 q—zł 22 660 tys.)—to należy stwierdzić, iż eksport prze-

twórczy wynosi w 1937 r. 200 945 q wartości zł 63 107 tys., przy czym wzrost wartości tego eksportu w stosunku do 1936 r. wykazuje zł 18 937 tys. (43%).

Wyniki wywozu włókienniczego w 1937 r. uznać należy za pomyslnie.

St. W.

BUDOWNICTWO

BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE W LATACH 1932—1936

W związku z zamierzonym wniesieniem przez Rząd nowego projektu ustawy o ulgach podatkowych dla nowowzniesionych budowli jest niezbędne zgrupowanie posiadanego materiału statystycznego dla naświetlenia tych zagadnień, które są związane z budownictwem mieszkaniowym.

Analizę niniejszą oparto na danych Głównego Urzędu Statystycznego, już opublikowanych, względnie danych, które w najbliższych miesiącach zostaną opublikowane.

Obejmuje ona ogólną ilość miast w Polsce (w tablicach 1, 3 i 4) z podziałem na miasta do 20 tys. ludności i ponad 20 tys. W zestawieniu 2—brak jest danych dla miast poniżej 20 tys. ludności.

Wadą podziału, przyjętego przez Gł. Urząd Statyst., jest niewyodrębnienie w osobne grupy miast o 20÷100 tys. i ponad 100 tys. ludności. Pozwoliłoby to na uzyskanie pełnego obrazu, który jest nie wyraźny z tego powodu, że miasta do 20 tys. ludności wykazały b. minimalny wzrost ruchu budowlanego, a ponieważ miasta większe, a w szczególności Warszawa i Łódź, umieszczone w grupie ponad 20 tys. ludności, wykazują szczególnie duży wzrost—należy wnioskować, że miasta średnie, znajdujące się w tej grupie, nie wiele odbiegają od wyników, wykazanych dla miast mniejszych.

Za podstawę obliczeń—wg wskazówek Gł. Urzędu Statyst.—przyjęto budynki rozpoczęte.

W omawianym okresie ruch budowlany osiągnął następujące wyniki:

Rok	Budynki		Kubatura		Mieszkania		Izby	
	liczba	wskaźnik	tys. m ³	wskaźnik	liczba	wskaźnik	liczba	wskaźnik
1932	13 324	100	7 162	100	28 078	100	73 635	100
1933	13 333	101	7 752	108	28 290	101	78 170	106
1934	12 463	94	7 694	107	26 871	96	73 423	100
1935	13 823	104	10 271	143	36 196	129	95 957	130
1936	16 462	124	14 396	201	47 670	170	129 425	176
Razem:	69 465		47 275		167 105		450 610	

Z powyższego zestawienia wynika, że ruch budowlany w latach 1932÷1934 utrzymywał się mniej więcej na jednakowym poziomie i dopiero rok 1935 stał się przełomowym, przy czym liczba budynków wykazuje stosunkowo najmniejszą zwyżkę (wskaźnik dla 1936 r. wynosi 124), natomiast znacznie wzrosła kubatura (do 201), liczba mieszkań (do 170) i liczba izb (do 176).

Ogólna ilość budynków oraz nadbudówek i dobudówek rozpoczętych (tablica 1) w latach 1932÷1936 wyniosła 69 465. W grupie miast poniżej 20 tys. ludności wzrost w 1936 r. w stosunku do 1932 r. wynosi zaledwie 4%, gdy tymczasem w grupie miast ponad 20 tys. ludności wzrost ten osiągnął 44%. Jeżeli wziąć pod uwagę, że w tej grupie Warszawa wykazała wzrost 194%, a Łódź 107%—wynika, że w tych miastach skoncentrował się głównie ruch budowlany. Potwierdza to i ten fakt, że udział Warszawy w ogólnym przybytku domów mieszkalnych wzrósł z 3% w 1932 r. do 7% w 1936 r.

W 1932 r. rozpoczęto budowę domów o ogólnej kubaturze 7 162 tys. m³, a w 1936 r.—14 396 tys. m³, wzrost jest więc dwukrotny. I tu również obserwujemy identyczne zjawisko, że w miastach do 20 tys. ludności wzrost wynosi tylko 7%, gdy w miastach ponad 20 tys. ludności—153%, a dla Warszawy 619%, i Łodzi 222%.

W konsekwencji udział miast, liczących do 20 tys. ludności, w ogólnej liczbie przebudowanych m³ spadł w tym okresie z 36% do 19%,

a udział miast ponad 20 tys. ludności — wzrost z 64% do 81% (w Warszawie z 7% do 24%, a więc 4-krotnie, udział Łodzi z 4% do 6%).

Co do wielkości rozpoczętych budynków (tabl. 2) dysponujemy wyłącznie danymi dla miast ponad 20 tys. ludności. Na tym od-

cinu rozważań obserwujemy b. ciekawe zjawisko, polegające na tym, że w latach 1932÷1934 przeważało budownictwo małych domów, natomiast w latach poprawy koniunktury budowlanej (1935÷1936) obserwujemy wyraźną przewagę rozpoczętych budowli domów większych i dużych.

Nowe budynki mieszkalne oraz nadbudowy i dobudowy rozpoczęte

Tabl. 1

Grupy miast	1932	1933	1934	1935	1936	1933	1934	1935	1936	1932	1933	1934	1935	1936	
	B u d o w n i k i					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
	i l o ś ć					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
Polska	13 324	13 393	12 463	13 823	16 462	101	94	104	124	100	100	100	100	100	
Miasta do 20 tys. mieszk.	6 774	5 925	5 618	5 870	7 029	87	83	87	104	51	44	45	42	43	
„ ponad 20 tys. mieszk.	6 550	7 468	6 845	7 953	9 433	114	104	121	144	49	56	55	58	57	
w tym:															
Warszawa	405	637	712	896	1 192	157	176	221	294	3	5	6	6	7	
Łódź	353	472	438	457	732	134	124	129	207	3	4	4	3	4	
	K u b u r t a					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
	t y s i ę c y m ³					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
Polska	7 162	7 752	7 694	10 271	14 396	108	107	143	201	100	100	100	100	100	
Miasta do 20 tys. mieszk.	2 547	2 282	2 081	2 322	2 724	90	82	91	107	36	29	27	23	19	
„ ponad 20 tys. mieszk.	4 615	5 470	5 613	7 949	11 672	119	122	172	253	64	71	73	77	81	
w tym:															
Warszawa	479	814	1 037	2 044	3 446	170	216	427	719	7	11	13	20	24	
Łódź	266	357	333	427	857	134	125	161	322	4	5	4	4	6	
	M i e s z k a					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
	l i c z b a					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
Polska	28 078	28 290	26 871	36 196	47 670	101	96	129	170	100	100	100	100	100	
Miasta do 20 tys. mieszk.	11 365	9 828	8 538	9 382	11 407	86	75	83	100	40	35	32	26	24	
„ ponad 20 tys. mieszk.	16 713	18 462	18 333	26 814	36 263	110	110	160	217	60	65	68	74	76	
w tym:															
Warszawa	2 148	3 121	3 927	7 932	11 142	145	183	369	519	8	11	15	22	23	
Łódź	1 015	1 328	1 142	1 595	2 674	131	113	157	263	4	5	4	4	6	
	f i z y c z n e					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
	l i c z b a					1932 r. = 100					cała Polska = 100				
Polska	73 635	78 170	73 423	95 957	129 425	106	100	130	176	100	100	100	100	100	
Miasta do 20 tys. mieszk.	28 898	25 728	22 615	24 424	28 940	89	78	85	100	39	33	31	25	22	
„ ponad 20 tys. mieszk.	44 737	52 442	50 808	71 563	100 485	117	114	160	225	61	67	69	75	78	
w tym:															
Warszawa	4 954	8 165	9 871	19 514	30 303	165	199	394	612	7	10	13	20	23	
Łódź	2 433	3 411	3 052	3 735	6 851	140	125	154	282	3	4	4	4	5	

Liczba nowych budynków, nadbudówek i dobudówek — wg wielkości — w miastach ponad 20 tys. mieszkańców

Tabl. 2

Kubatura budynków	1932	1933	1934	1935	1936	1933	1934	1935	1936	1932	1933	1934	1935	1936
	l i c z b a					1932 r. = 100					% u d z i a ł u			
Miasta ponad 20 tys. mieszk.	6 550	7 468	6 845	7 953	9 432	114	105	121	144	100	100	100	100	100
0 ÷ 400 m ³	3 344	3 552	3 107	3 595	3 472	106	93	108	104	51	48	45	45	37
401 ÷ 1 000 „	2 092	2 587	2 236	2 257	2 663	124	107	108	127	32	35	33	29	28
1 001 ÷ 2 000 „	738	913	1 603	1 210	1 841	124	136	164	249	11	12	15	15	20
2 001 i więcej „	376	416	499	891	1 456	111	133	237	387	6	5	7	11	15
W a r s z a w a	405	637	712	896	1 192	157	176	221	294	100	100	100	100	100
0 ÷ 400 m ³	184	197	191	187	78	107	104	102	42	45	31	27	21	7
401 ÷ 1 000 „	107	204	214	217	292	191	200	203	273	27	32	30	24	24
1 001 ÷ 2 000 „	68	171	177	195	324	251	260	287	476	17	27	25	22	27
2 001 i więcej „	46	65	130	297	498	141	283	646	1 083	11	10	18	33	42
Ł ó d ź	353	422	438	457	732	134	124	129	207	100	100	100	100	100
0 ÷ 400 m ³	156	210	187	170	276	122	120	109	177	44	45	43	37	38
401 ÷ 1 000 „	136	179	173	194	249	132	127	143	183	38	38	39	42	34
1 001 ÷ 2 000 „	41	58	48	53	112	141	117	129	273	12	12	11	12	15
2 001 i więcej „	20	25	30	40	95	125	150	200	475	6	5	7	9	13

W 1932 r. rozpoczęto budowę 3 344 małych domów o kubaturze do 400 m³, przy czym udział tych domów w ogólnej kubaturze wyniósł 51%, a w 1936 r. — 3 472 domów, wzrost ilościowy wynosi 4%, przy jednoczesnym spadku udziału w ogólnej kubaturze do 37%. Dla domów o kubaturze 1 001 ÷ 2 000 m³ odnośne liczby wynoszą 738 i 1 841, a dla domów o kubaturze ponad 2 001 m³ — 376 i 1 456, tutaj obserwujemy wzrost prawie 4-krotny. W ogólnej kubaturze udział domów największych wzrósł w latach 1932 ÷ 1936 z 6% do 15%; liczby te mówią o przyspieszającej przewadze budowy domów dużych; np.

w Warszawie ilość rozpoczętych budynków o kubaturze do 400 m³ spadła w omawianym okresie z 184 do 78, a ilość budynków największych wzrosła z 46 do 498, a więc 11-krotnie, w Łodzi wzrost liczby budynków największych jest pięciokrotny.

W okresie 1932 ÷ 1936 rozpoczęto budowę 167 105 mieszkań (tabl. I). W 1936 r. w stosunku do 1932 r. wzrost ilości budowanych mieszkań wyniósł 70%.

I w tym wypadku liczba budowanych mieszkań w miastach do 20 tys. ludności nie wykazuje wzrostu, gdy tymczasem w miastach ponad

Tabl. 3

Mieszkania i izby w rozpoczętych nowych budynkach, nadbudowach i dobudowach mieszkalnych

Grupy miast	1932	1933	1934	1935	1936	1932 ÷ 1936 łącznie	1933	1934	1935	1936	Udział w latach 1932 ÷ 1936
	I c z b y b e z w z g l ę d n e					1 9 3 2 r. =					r o o
M i e s z k a n i a											
Polska	28 078	28 290	26 871	36 196	47 670	167 105	101	96	127	170	100
w tym mieszkania:											
1- izbowe	4 217	3 907	3 729	5 561	6 652	24 066	93	88	132	158	14
2- "	10 777	9 977	9 835	13 355	16 614	60 558	93	91	124	154	36
3- "	7 420	7 475	6 937	9 448	13 479	44 759	101	93	127	182	27
4- i więcej izbowe	5 664	6 931	6 370	7 832	10 925	37 722	122	112	138	193	23
	w t y m i z b y m i e s z k a l n e										
	73 635	78 170	73 423	95 957	129 425	450 610	106	100	130	176	2,7 izby na 1 mieszkanie
M i e s z k a n i a											
Miasta do 20 tys. mieszk.	11 365	9 828	8 538	9 382	11 407	50 520	86	75	83	100	100
w tym mieszkania:											
1- izbowe	1 860	1 521	1 191	1 400	1 770	7 742	82	64	75	95	15
2- "	4 592	3 852	3 436	3 880	4 704	20 464	84	75	84	102	41
3- "	2 900	2 455	2 113	2 271	2 877	12 616	85	73	78	99	25
4- i więcej izbowe	2 013	2 000	1 798	1 831	2 056	9 698	99	89	91	102	19
	w t y m i z b y m i e s z k a l n e										
	28 898	25 728	22 615	24 424	28 940	130 605	89	78	85	100	2,6 izby na 1 mieszkanie
M i e s z k a n i a											
Miasta ponad 20 tys. mieszk.	16 713	18 462	18 333	26 814	36 263	116 585	110	110	160	217	100
w tym mieszkania:											
1- izbowe	2 357	2 386	2 538	4 161	4 882	16 324	101	108	177	207	14
2- "	6 185	6 125	6 399	9 475	11 910	40 094	99	103	153	193	34
3- "	4 520	5 020	4 824	7 177	10 602	32 143	111	107	159	235	28
4- i więcej izbowe	3 651	4 931	4 572	6 001	8 869	28 024	135	125	164	243	24
	w t y m i z b y m i e s z k a l n e										
	44 737	52 442	50 808	71 563	100 485	320 035	117	114	160	225	2,7 izby na 1 mieszkanie
M i e s z k a n i a											
Warszawa	2 148	3 121	3 927	7 932	11 142	28 270	145	183	369	519	100
w tym mieszkania:											
1- izbowe	590	685	869	2 001	1 728	5 873	116	147	339	293	21
2- "	757	1 135	1 495	2 578	3 616	9 581	150	197	341	478	34
3- "	551	653	844	1 898	3 268	7 214	119	153	344	593	25
4- i więcej izbowe	250	648	719	1 455	2 530	5 602	259	288	582	1 012	20
	w t y m i z b y m i e s z k a l n e										
	4 954	8 165	9 871	19 514	30 303	72 807	165	199	394	612	2,6 izby na 1 mieszkanie
M i e s z k a n i a											
Łódź	1 015	1 328	1 142	1 595	2 674	7 754	131	113	157	263	100
w tym mieszkania:											
1- izbowe	190	212	157	389	494	1 442	112	83	205	260	19
2- "	449	574	448	624	946	3 041	128	100	139	211	39
3- "	240	295	304	354	652	1 845	123	127	148	272	24
4- i więcej izbowe	136	247	233	228	582	1 426	182	171	168	428	18
	w t y m i z b y m i e s z k a l n e										
	2 433	3 411	3 052	3 735	6 851	19 482	140	125	154	282	2,5 izby na 1 mieszkanie

20 tys. mieszkańców w 1932 r. rozpoczęto budowę 16 713 mieszkań, a w 1936 r.—36 263 (wzrost o 117%). W Warszawie wzrost wynosi 419%, w Łodzi 163%.

Pod względem wielkości mieszkań (ilości izb mieszkalnych) ruch budowlany kształtował się, jak następuje:

Wzrost (+) lub spadek (—) ruchu budowlanego:

Mieszkania	w całej Polsce	w miastach do 20 tys.	w miastach ponad 20 tys.	w Warszawie
	p r o c e n t a c h			
1-izbowe	+ 58	— 5	+ 107	+ 193
2-izbowe	+ 54	+ 2	+ 93	+ 378
3-izbowe	+ 82	— 1	+ 135	+ 493
4-izbowe i więcej	+ 93	+ 2	+ 143	+ 912

Powyższe dane—poza faktem, że w miastach do 20 tys. nie było rozbudowy—wskazuje na znaczną przewagę budowy mieszkań 3- i więcej izbowych.

W okresie lat 1932÷1936 rozpoczęto budowę 450 610 izb mieszkalnych, wzrost w 1936 r. w stosunku do 1932 r. wynosi 76%. Wzrost ilości budowanych izb w miastach ponad 20 tys. wynosi 125%, w Warszawie—512%, w Łodzi—182%. W miastach do 20 tys. mieszkańców w latach 1932÷1936 rozpoczęto budowę 130 605 izb, w miastach ponad 20 tys. mieszkańców 320 035, w tym: w Warszawie 72 807 izb i w Łodzi 19 482.

Przytoczone powyżej dane wskazują wyraźnie na tendencję rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Polsce. Reasumacją tych danych są wyprowadzone w tabl. 4 współczynniki wzrostu poszczególnych ana-

lizowanych elementów, pozwalające na optyczne sprecyzowanie wniosków.

Przeciętna kubatura jednego budynku dla wszystkich miast, porównując 1936 r. z 1932 r., wzrosła o 62%, w miastach do 20 tys. ludności o 3%, w miastach ponad 20 tys.—o 75%, a w Warszawie—o 144%.

Wzrost przeciętnej kubatury jednej izby wskazuje na jakościową poprawę mieszkań.

Z przytoczonych wskaźników wynika, że miasta do 20 tys. ludności w latach 1932÷1935 nie wykazały żadnych poważniejszych zmian—zarówno co do wielkości domów, ilości mieszkań, izb w budynkach, jak również izb w mieszkaniach.

Natomiast w miastach ponad 20 tys. ludności wzrost kubatury rozpoczętych budynków idzie w parze ze wzrostem ilości budowanych izb (o 57%), w mniejszym zaś stopniu—z ilością mieszkań (o 46%), co uzasadnione jest zwiększeniem ilości izb w jednym mieszkaniu. W Warszawie zjawisko to występuje jeszcze jaskrawiej.

W konkluzji więc można wyprowadzić następujące wnioski: Budownictwo mieszkaniowe w Polsce rozwinęło się w kierunku budowy domów większych, większych mieszkań, jak również i większych izb. Proces ten nie objął miast mniejszych a skoncentrował się przede wszystkim w Warszawie, w dość dużym stopniu w Łodzi i prawdopodobnie w innych większych miastach.

Przeciętne dane dla budownictwa mieszkaniowego w latach: 1932 i 1936

Tabl. 4

Grupy miast	Przeciętna kubatura I budynku			Przeciętna kubatura I izby			Ilość mieszkań w I budynku			Ilość izb (przec.) w I budynku			Ilość izb w I mieszkaniu		
	1932	1936	Wzrost %	1932	1936	Wzrost %	1932	1936	Wzrost %	1932	1936	Wzrost %	1932	1936	Wzrost %
	m ³			m ³											
Polska	538	874	62	97	111	14	2.1	2.9	+ 38	5.5	7.9	+ 44	2.6	2.7	+ 4
Miasta do 20 tys. mieszk.	376	388	3	88	94	9	1.7	1.6	— 6	4.3	4.1	— 5	2.5	2.5	—
„ ponad 20 tys. „	705	1237	75	103	116	13	2.6	3.8	+ 46	6.8	10.7	+ 57	2.7	2.8	+ 4
w tym:															
Warszawa	1183	2891	144	97	114	18	5.3	9.3	+ 75	12.2	25.4	+ 108	2.3	2.7	+ 17
Łódź	754	1171	55	109	125	15	2.9	3.7	+ 28	6.9	9.4	+ 36	2.4	2.6	+ 8

Widoczna jest więc zbieżność między wielkością budynków a wielkością miast. W większych miastach buduje się większe budynki, w Warszawie ilość rozpoczętych budowli małych domów nawet spada.

Wzrost budownictwa mieszkaniowego rozpoczął się dużym skokiem, poczynając od 1935 r., przy czym zaobserwowane powyżej zjawiska w miarę wzrostu koniunktury budowlanej przybierają na wyrazistości.

Dwie głównie przyczyny były niewątpliwie motorem rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Polsce, a mianowicie: kompleks ulg budowlanych i tendencja do lokat rzeczowych. Która z tych przyczyn działała silniej?

Gdyby przeważała tendencja do lokat w nieruchomościach, przede wszystkim rozwiązałyby się budownictwo małych domów. Część opinii wiąże wprowadzenie ograniczeń dewizowych z faktem poważniejszego wzrostu budowy domów, lecz i ten względ raczej przemawiałby za drobnym budownictwem.

Niewątpliwie i te przyczyny w dużym stopniu działały. Ilość rozpoczętej budowli małych domów w 1934 r. spada poniżej 1932 r., a w 1935 r. i 1936 r. wyrównuje ten spadek z kilkuprocentową nadwyżką. Te względy przemawiają za przesłanką, iż przede wszystkim kompleks ulg był przyczyną ożywienia ruchu budowlanego. Okoliczność, że budowano duże domy uzasadniona jest progresją w podatku dochodowym; znane są powszechnie fakty budowy domów przez duże firmy w Warszawie.

Że ruch budowlany wykazał poważny skok od 1935 r. tłumaczyć się poprawą koniunktury i wzrostem rentowności szeregu dużych firm,

które rozpoczęły budowę domów. Niewątpliwie i umiejętność wykorzystania tych ulg nie od razu została w pełni wykorzystana.

Rozwijając ten pogląd, znajdujemy uzasadnienie pewnego spadku rozpoczętych budowli w 1937 r.; wypływa to z przepisu ustawy, zezwalającej na potrącenie kosztów budowy z osiągniętych dochodów w ciągu szeregu lat aż do wyczerpania kosztów budowy. Ponieważ ruch budowlany osiągnął największe natężenie w latach 1935÷1936 i wykorzystywanie ulg budowlanych znalazło powszechne zastosowanie—obecnie nastąpiło pewne odprężenie i wiele budynków, rozpoczętych w 1936 r., obecnie jest wykańczanych.

Instytut Badania Koniunktur, analizując fakt wzrostu robót wykończonych budynków rozpoczętych w sezonie poprzednim (1936 r.), pisze¹⁾: „Fakt ten można wytłumaczyć w ten sposób, iż na skutek powstałych w tym okresie niepewności co do długotrwałości ustawowych ulg budowlanych przyspieszono moment rozpoczęcia budowy, co z natury rzeczy musiało się odbić na liczbach w następnych kwartałach”.

Na zakończenie zaznaczyć należy, że niniejsza analiza daje możliwość obliczenia w pewnym przybliżeniu sum, zaangażowanych w budownictwo mieszkaniowe.

Przyjmując przeciętny koszt budowy jednej izby mieszkalnej w wysokości zł 2 500 (przewaga budownictwa dużych domów w dużych miastach)—ogólny koszt budowy 450 tys. izb w latach 1932÷1936 wynosi zł 1 125 miln., przyjmując dla 1937 r. 100 tys. izb—otrzymamy globalny koszt w okresie 6 lat ok. zł 1 375 miln.

M. Tyll

ROLNICTWO

URUCHOMIENIE KREDYTÓW POD ZASTAW BYDŁA.—Rolnictwo polskie w okresie 20 lat naszej niepodległości zdołało osiągnąć znaczne stosunkowo postępy na drodze wyrównania swej produkcji w stosunku do produkcji światowej. W produkcji 4 głównych zbóż przeciętna zbiorów z lat 1932÷36 wykazuje w stosunku do przeciętnej z lat 1910÷14 wzrost o ok. 7% przy wzroście obszaru uprawy o ok. 4%, gdy analogiczne liczby dla produkcji światowej wykazują wzrost zbiorów o ok. 9%, przy zwiększeniu powierzchni uprawy o ok. 11%¹⁾. Liczby te świadczą o wzrastającej w Polsce wydajności w dziale uprawy zbóż. W dziale produkcji zwierzęcej stan pogłowia zwierząt gospodarskich w Polsce wykazuje w 1936 r. w porównaniu z 1913 r. wzrost ilości koni o 9%, bydła rogatego o 17%, i trzody chlewnej o 29%, gdy w tym samym czasie ogólny stan pogłowia w 6 większych państwach europejskich

(Anglia, Czechosłowacja, Francja, Niemcy, Włochy, Z. S. R. R.) wykazuje spadek ilości koni o 40%, wzrost ilości bydła rogatego o 8% oraz trzody chlewnej o 21%²⁾. W dziale produkcji zwierzęcej Polska wykazuje więc w stosunku do produkcji światowej stosunkowo większy jeszcze wzrost wydajności.

Mimo jednak tych pocieszających objawów rozwoju naszej produkcji rolnej pozostajemy, zarówno w dziale produkcji roślinnej, jak i, w o wiele większym stopniu, w dziale produkcji zwierzęcej znacznie poniżej poziomu światowego. Gdy bowiem w produkcji 4 głównych zbóż przeciętna wydajności na 1 ha w latach 1929÷35 wynosi dla Polski 12.9 q—to w Danii 26.2 q, w Niemczech 19 q. W dziale zaś produkcji zwierzęcej—liczba koni na 100 ha ziemi, użytkowanej rolniczo, wynosi w Polsce 14.9, gdy w Danii

¹⁾ „Annuaire International Statistique”

¹⁾ P. „Koniunktura Gospodarcza” zesz. 3/1937.

²⁾ Obliczone na podstawie danych Gł. Urz. Stat.

17-4, a w Niemczech 11-8; bydła rogatego w Polsce 39-9, w Danii 101-2, w Niemczech 65-9; trzody chłewnej w Polsce 27-6, w Danii 114-2, w Niemczech 79-4. Rozpiętość między Polską a Europą Zachodnią jest więc w dziale produkcji zwierzęcej bardzo duża, tym bardziej, że zwiększają ją, trudne do wykazania cyfrowego, różnice w jakości zwierząt. Okoliczności te wskazują na konieczność położenia w Polsce większego nacisku na rozwój produkcji zwierzęcej.

W tym samym kierunku zmierzają jednocześnie naturalne tendencje rozwojowe polskiej gospodarki rolnej, przestawiającej się coraz bardziej ze zbożowej na wielostronną zbożowo-hodowlaną. Ponadto należy wziąć pod uwagę przemawiające na korzyść rozwoju produkcji zwierzęcej—z jednej strony—znaczne i trwałe możliwości rozszerzenia się zbytu artykułów zwierzęcych zarówno na rynku wewnętrznym, jak i eksportowym, z drugiej zaś—korzyści, jakie dział produkcji zwierzęcej daje drobnym gospodarstwom rolnym choćby przez to, że wymaga znacznej ilości pracy, której na wsi polskiej jest nadmiar.

Tym jaskrawiej na tym tle występują braki kredytowe, jakie w dziedzinie produkcji zwierzęcej odczuwają dotychczas rolnictwo polskie. Mimo czynionych kilkakrotnie prób kredytowania tego działu gospodarki rolnej, wszelka szersza akcja kredytowa nosi właściwie jeszcze charakter pionierski. Mimo olbrzymich potrzeb kredytowych w tym dziale, mimo istnienia wszelkich warunków rozwojowych dla produkcji zwierzęcej, nie była ona dotychczas w Polsce finansowana w sposób należyty.

Toteż zapowiedziane uchwałą Komitetu Ekonomicznego Ministrów uruchomienie kredytów pod zastaw bydła wywołało wśród rolników, jak się tego należało spodziewać, ogromne zainteresowanie. Nie tylko fachowe organizacje rolnicze i pisma rolnicze, lecz i prasa codzienna zamieszczały wzmianki i kierowały pod adresem Rządu zapytania, co do terminu uruchomienia tych kredytów i szczegółowych warunków, na jakich będą one udzielane.

Tymczasem dokonanie niezbędnych prac przygotowawczych wymagało pewnego czasu. Normalne trudności, na jakie napotyka się zazwyczaj przy realizacji nowej formy kredytu, zwiększała w tym wypadku okoliczność, że chodziło o kredytowanie produkcji zwierzęcej, a więc należało wyjątkowo starannie opracować główne zasady rozprawiania i udzielania tych kredytów, aby zapewnić pożyczkobiorcom łatwość ich uzyskania i zabezpieczenia, instytucjom wierzycielskim zaś—płynność i dobrą splacalność.

W założeniach realizatorów tej nowej formy kredytów dla rolnictwa leżało, aby kredyt pod zastaw bydła przyczynił się nie tylko do umożliwienia rolnikowi opasu zwierząt gospodarskich i zwiększenia tą drogą jego dochodów oraz podniesienia jakości mięsa na rynku, ale również chodziło o postawienie poprzez uruchomienie kredytu pod zastaw bydła pierwszego kroku na drodze finansowania produkcji zwierzęcej, czego rolnictwo od tak dawna oczekuje. Z tego punktu widzenia kredyty pod zastaw bydła należałoby traktować jako wstęp do kredytowania produkcji innych zwierząt gospodarskich, a w dalszej przyszłości do kredytowania wszystkich działów produkcji zwierzęcej.

Ewentualne uwagi rolników na temat formy i warunków kredytów pod zastaw bydła, napływające w miarę stopniowej popularyzacji tych kredytów, terminowa i regularna ich splacalność oraz kwota rozprawianych i zapotrzebowanych kredytów w bieżącej kampanii służyć będą jako cenne wskazówki w dalszej akcji. Wprawdzie uruchomienie kredytów zastawowych w późniejszym terminie odbija się zapewne na wielkości rozprawianej kwoty, gdyż część rolników pozbyła się już w sezonie jesiennym z konieczności części inwentarza w warunkach często mniej pomyślnych, lecz mimo to zapotrzebowanie kredytu powinno okazać się bardzo znaczne, już choćby z uwagi na duże potrzeby kredytowe w tej dziedzinie. Na znaczne wykorzystanie tych kredytów wpłynąć winna także elastyczna ich forma i konieczność dopełnienia niewielkich stosunkowo formalności, związanych z zabezpieczeniem kredytu. Jak wiadomo, wspomniana wyżej uchwała Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dn. 3/XI 1937 r. przewidywała uruchomienie kredytów pod zastaw bydła w dwójakiej formie: kredytów zaliczkowych i rejestrowych. Udzielanie kredytu zaliczkowego będzie możliwe przy ilości do 10 sztuk bydła. Ponad 10 sztuk bydła może być finansowane jedynie w formie kredytu rejestrowego, udzielanego na zasadzie przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 28/III 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym („Dz. Ust. R. P.” Nr 38/1928, poz. 360) oraz rozporządzenia Ministrów Skarbu, Sprawiedliwości oraz Rolnictwa i Ref. Rol. z dn. 14/VII 1928 r. o rejestrze zastawowym rolniczym i znakach zastawniczych („Dz. Ust. R. P.” Nr 72/1928, poz. 658).

Zarówno kredyt rejestrowy jak i zaliczkowy pod zastaw bydła udzielane będą na okres 5-6 miesięcy i zabezpieczone terminowymi weksłami, przy czym koszt blankietów wekslowych ponosi pożyczkobiorca. Przed spłatą pożyczki pożyczkobiorca nie będzie miał prawa, podobnie jak to ma miejsce przy zastawie zbożowym, pozbywać części czy wszystkich zastawczych sztuk bez równoczesnej spłaty odpowiedniej części pożyczki. W wypadku padnięcia zastawionej sztuki lub jej zniknięcia w inny sposób, np. w skutek pożaru lub kradzieży—pożyczkobiorca obowiązany jest zawiadomić o tym instytucję wierzycielską i bądź spłacić przypadającą na te sztuki część pożyczki, bądź—za zgodą instytucji wierzycielskiej—wstawić nowe sztuki na miejsce poprzednich. Pożyczko-

biorca obowiązany jest traktować zastawione sztuki jako główne zabezpieczenie pretensyj instytucji wierzycielskiej z tytułu udzielonej mu pożyczki i dokładać wszelkich starań, aby stan zwierząt zastawionych był jak najlepszy—tak, aby zabezpieczyły zawsze w nie mniejszym stopniu niż w momencie zaciągnięcia pożyczki pretensje instytucji wierzycielskiej. Jest rzeczą naturalną, że na zastawione sztuki pożyczkobiorca nie może zaciągać jednocześnie w innej instytucji kredytowej drugiej pożyczki zastawowej przed spłatą poprzedniej. Zwierzęta zastawiane nie mogą być chore na choroby, zagrażające ich zdrowiu i życiu, gdyż nawet w wypadku, gdy instytucja wierzycielska nie skorzysta z przysługującej jej przy kredycie rejestrowym prawa skontrolowania stanu zwierząt przed udzieleniem pożyczki, późniejsze upadki zwierząt mogą stać się dla rolnika przyczyną różnorodnych przykrości, związanych z koniecznością przedterminowej spłaty pożyczki, względnie wstawienia nowej sztuki, a nawet wymagalności całej pożyczki. Jeżeli zwierzę padnie na skutek choroby epidemicznej i z tego tytułu należeć się będzie pożyczkobiorcy odszkodowanie ze Skarbu Państwa, należność tę obowiązany jest on przekazać instytucji wierzycielskiej, która udzieliła pożyczki.

Wszelkie związane z zaciągnięciem pożyczki zastawowej zobowiązania pożyczkobiorcy są dla kredytu rejestrowego przewidziane w umowie zastawniczej, a rozporządzenie Prezydenta Rzplitej o rejestrowym zastawie rolniczym przewiduje sankcje karne na wypadek zlej woli dłużnika, w wypadku zniszczenia, bezprawnego usunięcia przedmiotu zastawu lub zastawienia rzeczy, nie będącej własnością zastawcy (więzienie do 1 roku i grzywna do wysokości zł 10 tys.). W kredycie zaliczkowym zobowiązania pożyczkobiorcy z tytułu należytego zabezpieczenia zastawu zamieszczone są w deklaracji zastawniczej, którą pożyczkobiorca podpisuje jednocześnie z weksłem. W ten sposób w obu rodzajach kredytu zastawnego na bydło zabezpieczeniem kredytu jest, obok umowy zastawniczej, rejestrowanej w sądzie, względnie odpowiadającej jej deklaracji zastawniczej—zobowiązanie osobiste pożyczkobiorcy w formie weksłu terminowego. Kredyt ten nosi więc zasadniczo charakter kredytu rzeczowego z jednoczesnym osobistym zabezpieczeniem (wekslowym).

Oprocentowanie kredytów zastawowych na bydło wynosić będzie 6% w stosunku rocznym dla rolników, nie licząc kosztu blankietów wekslowych, który ponosić będzie pożyczkobiorca. W kredycie rejestrowym pożyczkobiorca ponosić będzie ponadto koszty lustracji zwierząt przez instytucję kredytową—o ile uzna ona to za niezbędne.

Wysokość poszczególnych pożyczki wynosić będzie w kredycie rejestrowym 75% wartości zwierzęcia. Wartość zwierzęcia obliczona będzie dla poszczególnych sztuk w ten sposób, że waga jej zostanie przemnożona przez cenę żywca, ustaloną na każdą kampanię przez Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Rol. W bieżącej kampanii cena żywca dla celów rejestrowego kredytu zastawowego określona została na gr 25 za 1 kg.

W kredycie zaliczkowym ustalono pewne sztywne normy pożyczek dla poszczególnych województw, kierując się z jednej strony przeciętną jakością i wartością bydła w poszczególnych województwach, z drugiej zaś strony—wysokością nakładu, jaki rolnik dokonywa na poszczególną sztukę opasaną w formie karmy. Ryczałtowe kwoty pożyczek w zastawowym kredycie zaliczkowym będą ustalane każdorocznie przez Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln. w 3 rodzajach stawek: dla wołu, krów i jałowizny w wieku ponad jeden rok. W bieżącej kampanii kwoty poszczególnych pożyczek dla poszczególnych rodzajów bydła przedstawiają się następująco: w województwach: poznańskim, pomorskim i śląskim na 1 sztukę wołu zł 120, krowy zł 90, jałowizny zł 60; w województwach: krakowskim, lwowskim, tarnopolskim, stanisławowskim, warszawskim, łódzkim i kieleckim—na 1 sztukę wołu zł 100, krowy zł 80, jałowizny zł 50; w województwach: lubelskim, poleskim i wołyńskim—na 1 sztukę wołu zł 90, krowy zł 70, jałowizny zł 40, oraz w województwach: białostockim, wileńskim i nowogródzkim—na 1 sztukę wołu zł 75, krowy zł 60 i jałowizny zł 25.

Zastawowy kredyt zaliczkowy będzie rozprawiany przez Państwowy Bank Rolny i Centralną Kasę Spółek Rolniczych za pośrednictwem lokalnych instytucji kredytowych, jak: kasy Stefczyka i gminne kasy oszczędnościowo-pożyczkowe względnie komunalne kasy oszczędności, z którymi te instytucje współpracują. Rejestrowy kredyt zastawowy będzie rozprawiany przez Państwowy Bank Rolny. Celem umożliwienia instytucjom kredytowym rozprawiania kredytów pod zastaw bydła po ulgowej stosunkowo niskiej stopie procentowej—6% rocznie, stosowane będą dopłaty do oprocentowania z funduszy Skarbu Państwa w ramach budżetu Komisji Popierania Obrotu Produktami Rolniczymi. Dopłaty powyższe wynosić będą dla kredytów, rozprawianych bezpośrednio przez te instytucje—1% rocznie, dla kredytów zaś rozprawianych za pośrednictwem lokalnych instytucji kredytowych—2½% w stosunku rocznym. Ponadto do czasu realizacji powszechnego ubezpieczenia zwierząt gospodarskich, nad czym się obecnie pracuje, Komisja Popierania Obrotu Produktami Rolniczymi pokrywać będzie instytucjom kredytowym, które poniosły straty z tytułu rozprawiania kredytów pod zastaw bydła z powodu padnięcia przedmiotu zastawu lub jego utraty na skutek pożaru, kradzieży itp.—w całkowitej kwocie poniesione straty (na którą składa się nieściągnięta kwota pożyczki, koszty protestu weksli i opłaty, pobierane w myśl obowiązujących przepisów przez organa egzekucyjne) pod warunkiem jednakże, że strata

ta powstała bez winy dłużnika, a wszczęta egzekucja do ruchomości dłużnika nie dała wyniku. Wyplacone przez Komisję kwoty stanowią mają jednak coś w rodzaju zaliczek zwrotnych w momencie, gdy dłużnik będzie w stanie uregulować swoje zobowiązanie, i dlatego tytuły wierzycielskie pozostają w posiadaniu instytucji kredytowej, która udzieliła kredytu i jest obowiązana wszcząć ponowną egzekucję w momencie, gdy sytuacja dłużnika ulegnie poprawie.

Wyплаты z tytułu pokrywania strat instytucjom wierzycielskim będą dokonywane przez Komisję Popierania Obrotu Produktami Rolniczymi tylko tym instytucjom kredytowym, które zostały uprawnione do rozprowadzania kredytów pod zastaw bydła przez Ministra Skarbu, a więc: Państwowemu Bankowi Rolnemu i Centralnej Kasie Spółek Rolniczych, te zaś obowiązane są w wypadku rozprowadzania kredytów za pośrednictwem instytucji terenowej przekazać jej w całości otrzymaną kwotę.

Dla uzyskania pokrycia straty, instytucja wierzycielska obowiązana jest najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia bezskutecznej egzekucji, prowadzonej do ruchomości dłużnika, złożyć Komisji Pop. Obr. Produktami Roln. wniosek, zawierający szczegółowe zestawienie poniesionych strat—oddzielnie dla każdego poszczególnego pożyczkobiorcy. Do wniosku musi być dołączone: a) zaświadczenie właściwego urzędu

gminnego, stwierdzające fakt utraty bez winy dłużnika zastawionej sztuki bydła z podaniem przyczyn tego faktu (padnięcie, pożar, kradzież itp.), b) zaświadczenie właściwego organu egzekucyjnego, stwierdzające bezskuteczność przeprowadzonej egzekucji do ruchomości pożyczkobiorcy, oraz c) zobowiązanie instytucji wierzycielskiej, że otrzymana od Komisji Pop. Obr. Produktami Roln. kwota zostanie zwrócona natychmiast po jej wyegzekwowaniu od pożyczkobiorcy.

Straty instytucji wierzycielskich będą pokrywane przez Komisję z sum, zarezerwowanych na ten cel corocznie w wysokości 1% ogólnej kwoty rozprowadzonych w danym roku kredytów pod zastaw bydła. Wnioski instytucji wierzycielskich będą opiniowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln., decyzyja zaś w zakresie pokrycia straty należy do Przewodniczącego Komisji, który może zażądać uprzedniego przeprowadzenia przez instytucje kredytowe ponownej egzekucji do ruchomości pożyczkobiorcy lub odstąpienia Komisji tytułu egzekucyjnego.

H. O.

WYZNACZENIE REJONÓW PRODUKCJI, KONTYNGENTU WEWNĘTRZNEGO I ZAPASU CUKRU NA OKRES KAMPANIJNY 1938/39 — p. str. 72.

HANDEL

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE

ZBOŻA I PRZETWORY

— Ruch cen zbóż w okresie 20 ÷ 31 XII 1937 r. kształtował się następująco (w zł za 100 kg):

	20 ÷ 24 XII	27 ÷ 31 XII	Wzrost (+) lub spadek (-) %
Pszenica			
Warszawa . . .	29·00	29 00	—
Poznań . . .	26·50	26·91 ½	+ 1·5
Lwów . . .	26·56	26·92	+ 1·3
Średnia . . .	27·35	27·61	+ 0·9
Żyto			
Warszawa . . .	23·75	23·75	—
Poznań . . .	21·38	21·75 ½	+ 1·7
Lwów . . .	22·62 ½	22·62 ½	—
Średnia . . .	22·58	22·71	+ 0·5
Owies			
Warszawa . . .	20·63	20·50 ½	— 0·7
Poznań . . .	20·75	20·75	—
Lwów . . .	20·87 ½	20·87 ½	—
Średnia . . .	20·75	20·71	— 0·2
Jęczmień browarowy			
Warszawa . . .	21·75	21·87 ½	+ 0·5
Poznań . . .	20·50	21·00	+ 2·4
Lwów . . .	22·50	22·50	—
Średnia . . .	21·58	21·79	+ 0·9
Jęczmień zwykły			
Warszawa . . .	19·38	19·50 ½	+ 0·6
Poznań . . .	18·25	18·75	+ 2·7
Lwów . . .	—	18·87 ½	—
Średnia . . .	18·81 ½	19·04	+ 1·2

—W okresie sprawozdawczym (od 27 do 31 grudnia) na rynku zbóż i przetworów giełdy warszawskiej notowania wykazywały niemal zupełną stabilizację—w przeciwieństwie do giełdy poznańskiej, gdzie ultimo roczne minęło pod znakiem mocnej tendencji i ruchu zwykłego notowań. Ogólnie zaznaczyć należy, że koniec grudnia nie tylko nie zawiódł pod względem obrotów, ale—wprost przeciwnie: mimo zaledwie kilku dni targowych obroty były żywe przy dostatecznej podaży. Zyski kursowe (w zł na 100 kg) na giełdzie poznańskiej kształtowały się następująco: pszenica 0·75, żyto 0·50, wszystkie rodzaje i gatunki jęczmienia 0·50, wszystkie rodzaje i gatunki mąki pszennej 1·25, oba rodzaje I gat. mąki żytniej 1·00 oraz wszystkie rodzaje otrąb pszennych 0·25.

Ogólny obrót na giełdzie warszawskiej w okresie sprawozdawczym wyniósł 7 132 t, w tym 1 875 t żyta (dla okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, odpowiednie liczby wynosiły: 4 548 i 955).

W roku 1937 na giełdzie zbożowo-towarowej w Warszawie dokonano ogółem 37 359 transakcji (w roku 1936—39 985) na 469 859 t (628 342 t), w tym: żytem—5 072 (6 843) transakcje na 117 756 (189 079) t, pszenicą—1 013 (1 287) transakcji na 21 701 (21 038) t, jęczmieniem—1 413 (3 078) transakcji na 39 520 (91 511) t i owsem—2 502 (2 362) transakcje na 65 479 (69 425) t.

Warszawa.—Ceny hurtowe według cedyły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu)—w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa ładunek wagon (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, o ile różnią się od obecnych): pszenica czerwona jara szklista 29·50 ÷ 30·00, —jednolita 29·00 ÷ 29·50, —zbiwana 28·50 ÷ 29·00, żyto I standart 693 grl 23·50 ÷ 24·00 (23·50 ÷ 24·50), II standart 683 grl bez notowań (20·50 ÷ 21·50), jęczmień browarny 21·50 ÷ 22·00, —I standart 19·75 ÷ 20·00, —II standart 19·25 ÷ 19·50, —III standart 18·75 ÷ 19·25, owies I standart 21·75 ÷ 22·50 (22·00 ÷ 22·75), —eksportowy 478/488 grl bez obrotów, —II standart 20·00 ÷ 20·75 (20·25 ÷ 21·00), mąka pszenna: I gat. 0 ÷ 30% 45·00 ÷ 48·00, —I gat. 0 ÷ 50% 42·00 ÷ 45·00, —I gat. 0 ÷ 65% 40·00 ÷ 42·00, —II gat. 30 ÷ 65% 34·00 ÷ 36·00, —II gat. A 50 ÷ 65% 30·00 ÷ 33·00, —III gat. 65 ÷ 70% 27·00 ÷ 30·00, —razowa 0 ÷ 95% bez notowań, —pastwana 20·00 ÷ 21·00, mąka żytnia: I gat. 0 ÷ 50% 33·25 ÷ 34·00, —I gat. 0 ÷ 65% 31·00 ÷ 31·50, —II gat. 50 ÷ 65% 24·50 ÷ 25·50, —razowa 0 ÷ 95% 25·75 ÷ 26·50, otręby pszenne grube z przemiału standartowego 17·00 ÷ 17·50, —średnie z przemiału standartowego 15·25 ÷ 15·75, —miałkie z przemiału standartowego 15·25 ÷ 15·75, otręby żytnie z przemiału standartowego 14·50 ÷ 15·00, otręby jęczmienne 14·00 ÷ 14·50.

Poznań.—Ceny hurtowe według cedyły urzędowej (ostatnie notowania w tygodniu)—w zł za 100 kg parytet dostawa bieżąca (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy, o ile różnią się od obecnych): pszenica 27·00 ÷ 27·50 (26·25 ÷ 26·75), żyto 21·75 ÷ 22·00 (21·25 ÷ 21·50), jęczmień 638/650 grl 18·25 ÷ 18·50 (17·75 ÷ 18·00), —673/678 grl 18·50 ÷ 19·00 (18·00 ÷ 18·50), —700/717 grl 19·50 ÷ 19·75 (19·00 ÷ 19·25), —browarny 20·50 ÷ 21·50 (20·00 ÷ 21·00), owies I standart 20·50 ÷ 21·00, —II standart 19·50 ÷ 20·00, mąka wraz z workiem: pszena I gat. 0 ÷ 30% 47·25 ÷ 47·75 (46·00 ÷ 46·50), —I gat. 0 ÷ 50% 43·25 ÷ 43·75 (42·00 ÷ 42·50), —I gat. A 0 ÷ 65% 41·25 ÷ 41·75 (40·00 ÷ 40·50), —II gat. 30 ÷ 65% 37·75 ÷ 38·25 (36·50 ÷ 37·00), —II gat. A 50 ÷ 65% bez notowań, —III gat. 65 ÷ 70% bez notowań, —razowa 0 ÷ 95% bez notowań, —pastwana bez notowań, mąka żytnia I gat. 0 ÷ 50% 31·25 ÷ 32·25 (30·25 ÷ 31·25), —I gat. 0 ÷ 65% 29·75 ÷ 30·75 (28·75 ÷ 29·75), —II gat. 50 ÷ 65% bez notowań, —razowa 0 ÷ 95% bez notowań, otręby pszenne grube z przemiału standartowego 16·50 ÷ 16·75 (16·25 ÷ 16·50), —średnie z przemiału standartowego 15·25 ÷ 15·75 (15·00 ÷ 15·50), otręby żytnie z przemiału standartowego 14·75 ÷ 15·50 (14·50 ÷ 15·25), otręby jęczmienne 15·00 ÷ 16·00.

RYNEK AKCYJNY

za okres od 27 do 31 grudnia 1937 r.

Okres sprawozdawczy, przypadający na ultimo roku, minął pod znakiem nadal trwającej mocnej tendencji i przy stosunkowo dużych obrotach. Jeśli chodzi o ruch notowań—to poza zniżującymi (o zł 0·50) akcjami Habermuscha i Schielego—pozostałe akcje żywnościowe, a mianowicie (zysk—w zł): Warsz. Tow. Fabryk Cukru 1·25, Warsz. Tow. Kopalń Węgla 0·75, Lilpop 1·00, Modrzejów 2·00, Ostrowiec ser. B 3·00, Starachowice 0·25.

W okresie rocznym—jak to stwierdzić można z przytoczonych poniżej kursów na ultimo 1936 r. (podanych w nawiasach) i 1937 r.—wszystkie akcje wykazały zyski kursowe, w wielu wypadkach nawet poważne. Należy zaznaczyć również, że rok 1937 w porównaniu z rokiem 1936 zamknięty został poważnie zwiększonymi obrotami.

Na giełdzie poznańskiej zawierano tylko sporadyczne transakcje.

GIĘŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu ¹⁾
Bank Handlowy w Warszawie	zł 100	( )	( )	45'00 (40'00)
Bank Polski	zł 100	114'25 (107'50)	111'50 (106'00)	112'75 (107'50)
Warsz. Tow. Fabryk Cukru	zł 100	36'50 (29'00)	36'25 (28'00)	36'25 (29'00)
Warsz. Tow. Kopalń Węgla	zł 100	31'00 (16'25)	29'25 (15'00)	30'50 (16'00)
Lilpop	zł 100 (zł 25)	62'25 (14'00)	60'50 (13'25)	62'00 (13'75)

Modrzejów	zł 50	15'00 (—)	12'50 (—)	15'00 (—)
Ostrowiec ser. B	zł 100 (zł 50)	54'50 (25'50)	53'75 (25'25)	54'50 (25'25)
Starachowice	zł 100	36'00 (32'75)	33'50 (32'25)	34'75 (32'75)
Tow. Zakładów Żyrardowskich	zł 100			59'50 -59'75
Tomaszowska Fabryka Sztucz. Jedwabiu	zł 120			128'00
Haberbusch i Schiele	zł 100	(40'00)	(37'00)	49'00 (39'00)

GIĘŁDA KRAKOWSKA

Akcje nie były notowane.

GIĘŁDA LWOWSKA

Akcje w okresie sprawozdawczym nie były notowane.

GIĘŁDA POZNAŃSKA

Akcje — w zł (maksimum i minimum; w nawiasach — notowania z okresu poprzedzającego sprawozdawczy): Bank Polski 114'00—113'00 (115'00 — 111'00), H. Cegielski 25'50—25'00 (24'00).

CŁO ORAZ REGULAMENTACJA

POROZUMIENIE CELNE Z Z. S. R. R.—W „Dz. Ust. R. P.” Nr 90/1937, poz. 645 ogłoszone zostało rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 29/XII ub. r., wprowadzające tymczasowo w życie postanowienia porozumienia celnego z dn. 15/XII 1937 r. między Polską i Związkiem Socjalistycznych Republik Rad.

Porozumienie powyższe, obowiązujące od 20/XII ub. r. do dn. 31/III b. r., przyznaje Z. S. R. R. klauzulę najwyższego uprzywilejowania na szereg towarów oraz zniżki celne na niektóre skóry futrzane.

Stosowanie cel konwencyjnych (KNU) w stosunku do Z. S. R. R. dotyczy następujących towarów:

Poz. tar. celnej	Nazwa towaru	Obowiązujące obecnie cło konwencyjne zł od 100 kg
380 z p. 8	santonina	2 250 (Francja)
1002 p. 1	pilniki, tarniki, oprócz osobno wymienionych, o wadze tuzina:	
	a) powyżej 3 kg	160 (Austria)
	b) powyżej 400 g do 3 kg	300 (Szwecja)
p. 3	dłuta, żelaza do wiórników	205 (Anglia)
z p. 4	skrobaczki, ośniki, śrubokręty, oprawy metalowe do pił ręcznych, cyrkle rzemieślnicze, znaczniki, przecinaki, dziurkacze, linały, kątowniki żelazne i stalowe bez podziałek; przyrządy do wyciągania gwoździ, do obciążania obręczy; obcegi, nożyce do przecinania rur, drutu, nitów; numeratory do cechowania drzewa, roztlaczarki do rur; grzechotki — o wadze sztuki:	
	a) powyżej 500 g	{ I 260 ²⁾ II 320 ²⁾ (Francja)
	b) 500 g i mniej	{ I 325 ²⁾ II 400 ²⁾ "
p. 5	gwintownice, również z narzynkami, gwintownikami, o wadze:	
	a) powyżej 2 kg	368
	b) powyżej 500 g do 2 kg	560
	c) 500 g i mniej	1 760 } (Francja)

p. 8	klucze do nakrętek:	
	b) inne	225 (Francja)
1 005 p. 1	wiertła spiralne o wadze sztuki:	
	a) powyżej 1 kg	300
	b) powyżej 500 g do 1 kg	500
	c) powyżej 150 g do 500 g	750
	d) 150 g i mniej	1 100
p. 3	gwintowniki, narzynki, rozwiertniki, gryzy, numerki, alfabety i inne osob. niewym. narzędzia hartowane — o wadze sztuki:	
	a) powyżej 500 g	850 (Szwecja)
	b) powyżej 150 do 500 g	1 000 "
	c) 150 g i mniej	3 000 (Czechosłow.)
1 056 p. 1	obrabiarki do metali, pracujące za pomocą skrawania wióra, jak: tokarki, wiertarki, gryzarki, wytaczarki, strugarki, dłutownice, szlifiarki, piły itp. — o wadze sztuki:	
	d) powyżej 750 do 2 000 kg	195 (Czechosłow.)
	e) powyżej 300 do 750 kg	230 "
1 066 p. 1	maszyny do szycia do domowego użytku, krawieckie:	
	a) główki do maszyn	150 (Anglia)
1 085 z p. 10	części maszyn do szycia, oprócz osob. wymien., o wadze sztuki:	
	a) żeliwne, żelazne, stalowe, chociażby z zawartością 10% i mniej metali, stopów, objętych poz. 977 ÷ 981:	
	III 25 kg i mniej	300 (Austria)
1 094 p. 2	wirówki do odtłuszczania mleka:	
	a) do napędu ręcznego o wadze sztuki:	
	I powyżej 30 kg	17 (Finlandia)
	II 30 kg i mniej	30 "
1 160 p. 3	przymiary do blachy, drutu, szablony do mierzenia skoku w gwintach, sprawdziany itd. — o wadze sztuki:	
	a) powyżej 500 g	1 250
	b) powyżej 150 do 500 g	2 500
	c) 150 g i mniej	5 000 } (Francja)

¹⁾ Ostatni kurs w tygodniu pokrywa się z kursem na ultimo roku.

²⁾ Cła konwencyjne, obowiązujące obecnie (przyznane Francji), zostały zróżniczkowane, jak następuje: I—skrobaczki, ośniki, śrubokręty, cyrkle rzemieślnicze, znaczniki, przecinaki, dziurkacze, linały, kątowniki żelazne i stalowe bez podziałek, II—inne.

Zniżki konwencyjne indywidualne (które, oczywiście, rozciągają się również i na inne kraje traktatowe) przyznane zostały w następujących pozycjach:

Poz. tar. celnej	Nazwa towaru	Cło zł od 100 kg
z 519 p. 2	popielice wyprawione:	
	a) niefarbowane	1 200
526	karakuly, półkarakuly, wyporki:	
p. 2	wyprawione:	
	a) niefarbowane	2 000
	b) farbowane	2 000

Jak wiadomo, nasze stosunki traktatowe z Z. S. R. R. opierały się do końca 1936 r. m. in. na porozumieniu celnym z dn. 3/III 1936 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 21/1936, poz. 171). Porozumienie to wygasło z dniem 31/XII 1936 r. i nie było aż do dn. 20 XII 1937 r. odnowione, w okresie więc prawie całego roku 1937 obowiązywała w stosunku do tego kraju I kolumna taryfy celnej. Obecnie omawiane porozumienie z dn. 15/XII 1937 r. przyznaje Z. S. R. R. na okres z górą 3 miesięcy dla wyżej wymienionych towarów KNU oraz zniżki celne (w poz. 519 p. 2a i 526 p. 2 a, b), dla wszystkich zaś pozostałych towarów—stosowanie kolumny II tar. celn.

Jak głosi ustęp pierwszy ogłoszonego porozumienia celnego, omówione wyżej koncesje celne przyznane zostały Z. S. R. R. „w związku z obustronnym dążeniem Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Związku

Socjalistycznych Republik Rad do ułatwienia wzajemnych obrotów handlowych do czasu zawarcia pomiędzy obu Państwami szerszego układu w tym przedmiocie”.

Lista obecnych ustępstw celnych w stosunku do poprzednio obowiązującej (w 1936 r.) została wydatnie zwięziona, przy równoczesnym wprowadzeniu nowych 3 pozycji (1 002 p. 5, 1 094 p. 2 i 1 160 p. 3)—dla których przyznana została KNU.

ZNIŻKI CELNE NA SZPARAGI I WINO SZAMPAŃSKIE.—Z dniem 29/XII 1937 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 23/XII 1937 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Ref. Roln. o zniżkach celnych na szparagi i wino szampańskie.

Na mocy tego rozporządzenia obniżone zostały stawki celne na szparagi w okresie I/II + 31/III z zł 150 do zł 75 od 100 kg, oraz na wino szampańskie—z zł 330 (stawka konwencyjna) do zł 105 od 100 kg; zastosowanie tych stawek niższych wymaga pozwolenia Ministra Skarbu.

Omawiane rozporządzenie ogłoszone zostało w „Dz. Ust. R. P.” Nr 88/1937, poz. 638; zniżki celne na szparagi i wino szampańskie pozostają w związku z kompensacyjnym eksportem naszych towarów, jak: baraniny, baranów i ziemniaków.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

IV POLSKI KONGRES DROGOWY

W dn. 3 stycznia b. r. nastąpiło otwarcie w Auli Politechniki Warszawskiej IV Polskiego Kongresu Drogowego w obecności Pana Ministra Komunikacji J. Ulrycha, Panów Podsekretarzy Stanu: w Ministerstwie Komunikacji—Inż. J. Piaseckiego, oraz w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych—Wł. Korsaka.

Obrazy zgaił Prof. Politechniki Warszawskiej Nestorowicz, Prezes Stowarzyszenia Polskich Kongresów Drogowych, prosząc Pana Ministra Komunikacji J. Ulrycha, by zechciał objąć honorowe przewodnictwo Kongresu. Obradom Kongresu przewodniczył Pan Wiceminister J. Piasecki, Zastępcami Przewodniczącego zostali PP.: Prof. E. Pratro ze Lwowa i Dyr. Dep. Inż. F. Nowakiewicz, Asesorami: Inż. W. Tryliński i J. Siwiec, Sekretarzami: Inż. H. Kiepał i Inż. J. Królikowski.

Po ukonstytuowaniu się Prezydium wygłosił następujące przemówienie Pan Minister Komunikacji J. Ulrych:

„Wielce szanowni zebrani.

Z prawdziwym zadowoleniem przybywam na Kongres Panów, na czwarty z rzędu Polski Kongres Drogowy. Uważam kongresy drogowe—ze względu na ich składy osobowe—za instytucje nader pożyteczne. W obradach Panów biorą udział inżynierowie i technicy drogowi, a więc przedstawiciele administracji drogowej państwowej i samorządowej, dalej przemysłowcy drogowi i przedstawiciele przemysłu materiałów drogowych, działacze samorządowi, przedstawiciele zrzeszeń gospodarczych i samorządowych, w końcu przedstawiciele różnych stowarzyszeń społecznych, dążących do podniesienia stanu dróg oraz do wzmocnienia bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym. Są więc kongresy drogowe niejako periodycznymi sejmami fachowców i użytkowników dróg—sejmami, w których obok czynnika administracyjnego bierze żywy udział czynnik społeczny.

Tematy, które wzięliście Panowie na porządek dzienny swoich trzechdniowych obrad, są zasadniczego znaczenia, a ich dokładne przepracowanie przyczyni się niewątpliwie do dalszego rozwoju niektórych zagadnień drogowych. Dobro sprawy wymaga, aby kongresy drogowe stały się areną wymiany myśli na tematy drogowe, aby jasno formułowały postulaty, które w dzisiejszym stanie rzeczy i w dzisiejszej sytuacji finansowej naszego Państwa są do osiągnięcia. Czwarty Kongres Drogowy odbywa się w pomyślnej sytuacji. Doniosłość zagadnień komunikacyjnych jest już na szczęście w Polsce powszechnie rozumiana—i to poczynając od gromady wiejskiej, a kończąc na mieszkańcach stolicy. W dziedzinie budowy nowych i naprawy starych dróg robimy w Polsce coraz więcej—a sądzę—i coraz lepiej. W każdym

razie w ostatnim 13-leciu przybyło Polsce za sumę zł 250 miln. 2 500 km (w okrągłych cyfrach) nowoczesnych nawierzchni. Koszt jednego kilometra ulepszonej drogi—zależnie od rozmiaru robót przygotowawczych—wynosił: przy nawierzchniach ciężkich zł 80÷135 tys., przy nawierzchniach średnich zł 65÷80 tys., i przy nawierzchniach lekkich zł 45÷70 tys.

Ogólny majątek naszych dróg łącznie z mostami—licząc to, co zastaliśmy po zaborcach, i to, co włożyliśmy w latach niepodległości—wynosi zł 3 mild. Ja—z tytułu mojego urzędu—mam nie tylko prawo, ale mam obowiązek mówić o ochronie tego majątku narodowego, o poszanowaniu grosza publicznego, jaki został w inwestycje drogowe włożony. Przecież te drogi zostały zbudowane za pieniądze nas wszystkich, stanowią nasz wspólny majątek, a więc powinniśmy go strzec i szanować—tak, jak szanuje się majątek własny. Niestety, tego zrozumienia jest jeszcze brak w naszym społeczeństwie i dlatego nasze drogi są nadmiernie niszczone. Oto kilka nagminnych objawów: używanie nieprzepisowych obręczy, przeładowywanie pojazdów, nieodpowiednie kucie koni (hacele), niszczenie drzew-sadzonek ok. 50%, niszczenie znaków drogowych, niszczenie poręczy, zrywanie i niszczenie owoców z drzew przydrożnych. Z objawami tymi prowadzę walkę nie tylko na drodze urzędowej, która napewno nie jest jedynym lekarstwem na wszelkie niedomogi społeczne, ale do tej walki używam całą światłą opinię, a w szczególności Panów, jako chorążych spraw drogowych w Polsce.

Na drugi niepokojący objaw pozwalam sobie jeszcze zwrócić uwagę Panów.

Posiadam statystykę wypadków drogowych za okres 3 lat, tj. od 1934 r. do 1936 r. włącznie. Otóż, w ciągu tych 3 lat zginęło na drogach w Polsce 838 osób, rannych zostało 9 781, a poszkodowanych materialnie 8 958 osób.

Do najczęstszych typowych przekroczeń przepisów drogowych zaliczyć należy:

a) przez kierowców pojazdów mechanicznych: zbyt szybka jazda, nieprzygaszanie świateł reflektorów przy wymijaniu, nadużywanie sygnałów dźwiękowych, prowadzenie w stanie nietrzeźwym;

b) przez woźniców: jazda nieprzepisową stroną, niereagowanie na sygnały pojazdów mechanicznych, spanie podczas jazdy, jazda po pijanemu, nieużywanie świateł w nocy, odchodzenie od zaprzęgów, zła uprząż, jednodyślowe wozy przy jednym koniu itp.;

c) przez rowerzystów: jazda środkiem drogi, balansowanie po całej jezdni, brak świateł;

d) przez przechodniów: przechodzenie jezdni nieprzepisowo, spacer po jezdni, rzucanie ostrych przedmiotów na jezdnię.

Proszę Panów. Często się mówi w Polsce o wzorach prawdziwej wolności, której szukać należy w wielkich demokracjach Europy i Ameryki. Wiadomo: dobrze tam, gdzie nas niema. W każdym razie nie szukajmy wzorów wolności w przepisach ruchu drogowego. Wszędzie na zachód od nas, a w szczególności w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, panuje w ruchu drogowym żelazna dyscyplina. Biada kierowcy czy woźnicy, który nie uszanowałby sygnału. Biada, gdyby nie stanął na dany znak stróża porządku publicznego. Za łamanie przepisów ruchu drogowego stosowane są represje poprostu drakońskie. U nas przeciwnie. Nasz zawalidroga nie uznaje żadnych przepisów drogowych, z mandatu karnego kpi, bo rzadko przychodzi do jego natychmiastowego wykonania. A przecież uporządkowany ruch na jezdni ma głębsze znaczenie. Pomijając sprawne i szybkie przewozy, pomijając element niebezpieczeństwa, który potęguje się w wypadku chaosu na drogach—uporządkowany ruch na drogach to wdrażanie społeczeństwa do zdyscyplinowanego życia, które jest istotną cechą prawdziwej demokracji. Maksyma naszego zawalidrogi: „wolno na drodze, jak kto chce”—bywała zbyt często w przeszłości, a bywa niejednokrotnie i w terażniejszości przenoszona na całe życie — „wolno w Polsce, jak kto chce”. Typ zawalidrogi musi zniknąć z naszej drogi. Obywatele muszą się do przepisów ruchu drogowego stosować. Muszą zrozumieć, że to jest celowe, rozumne, konieczne. Zapewne, zaprząg konny jest złym towarzyszem pojazdu mechanicznego, utrzymanie wzorowego ruchu na jezdni, po której posuwają się różnego typu wozy, furgony, pojazdy mechaniczne, nie jest łatwe, ale jest możliwe, a co najważniejsze jest konieczne—i w innych krajach dawno już zostało wprowadzone w życie.

Oświadczam, że z całą bezwzględnością stać będę na straży tego porządku, a jednocześnie wszyscy powinniśmy podjąć w tym kierunku akcję, aby z anarchią ruchową na naszych drogach skończyć.

W budżecie 1938 r. została wstawiona suma zł 20 miln. na konserwację dróg. Jest to poważny krok naprzód. Sądzę, że w miarę poprawy sytuacji finansowej Państwa suma ta z roku na rok będzie wzrastać. Szczupłość naszych środków finansowych nakłada na nas tym większe obowiązki racjonalnego i oszczędnego wydawania grosza na budowę dróg i ich konserwację. Do chwili obecnej unikaliśmy przy gruntownej przebudowie dróg większych wydatków na tzw. objazdy. Spotykała nas z tego powodu uzasadniona krytyka. Gdy dany odcinek drogi, ze względu na gruntowną przebudowę, zostaje zamknięty na 2 lata—obywatele słusznie domagają się, aby uprzednio został zbudowany objazd, który by umożliwił normalną komunikację. Postulat to słuszny: budowy, naprawy i konserwacji dróg nie mogą zahamować normalnego życia danej okolicy kraju. Postulat ten nabiera tym większego znaczenia, że w zakresie poprawy naszej sieci drogowej wyszliśmy z impasu, że wydajemy rocznie w ostatnich latach z funduszy Państwa zł 80-100 miln., a z funduszy samorządów połowę tych sum, a więc razem przeciętnie ok. zł 140 miln.

W zakończeniu, życząc Panom owocnych obrad, pragnę Panów zapewnić, że uchwały oraz postulaty, które do mnie, czy też pod adresem Rządu skierujecie—zostaną najprzychylniej potraktowane, albowiem widzę w Panach w zakresie problemów drogowych najbliższych towarzyszy pracy, którymi kieruje ta sama myśl przewodnia i dobra wola, która kieruje pracami Rządu w wiernej służbie dla Polski.

Po przemówieniu Pana Wiceministra J. Piaseckiego, który objął kierownictwo nad obradami Kongresu—wygłoszone zostały dalsze liczne przemówienia powitalne, które wyrażały życzenie, aby sprawa drogowa znalazła wreszcie w Polsce należyte zrozumienie i odpo-

wiednie poparcie finansowe. Przemówienia te stwierdzały ponadto, że mimo wysiłków w latach ostatnich sprawa poprawy stanu polskiej sieci drogowej posunęła się naprzód w stopniu niedostatecznym oraz że stan ten należy bez ogródek nazwać groźnym ze względu na systematyczne zużywanie się naszych dróg bitych. Dalsze życie z „kapitału drogowego” wydaje się już niemożliwe, potrzeba znacznych, a systematycznych wkładów pieniężnych dla jego odnowienia.

Pod tym hasłem toczyły się obrady IV Polskiego Kongresu Drogowego.

*

Organizatorem kongresów jest Stowarzyszenie Członków Polskich Kongresów Drogowych, utworzone w 1927 r. dla zwoływania periodycznych zjazdów drogowych. Celem kongresów jest wymiana myśli w zakresie tak obszernych już dzisiaj zagadnień drogowych, jest wysuwanie wniosków i formułowanie niezależnych postulatów w zakresie spraw drogowych, budzących obecnie szerokie zainteresowanie.

IV Polski Kongres Drogowy zajmował się zagadnieniami technicznymi, programowymi, finansowymi, administracyjnymi i organizacyjnymi gospodarki drogowej na podstawie licznych referatów, zgłoszonych przez specjalistów. Prace jego odbywały się w 3 sekcjach specjalnych, które rozpoczęły obrady w dn. 3/I po zamknięciu inauguracyjnego posiedzenia plenarnego, a które w dn. 5/I zgłosiły wnioski na końcowe zebranie plenarne do ostatecznego rozpatrzenia.

Sekcja I zajmowała się podstawowymi i zasadniczymi zagadnieniami finansowania gospodarki drogowej, który to problem jest decydujący nie tylko dla poprawy i zagęszczenia naszej sieci drogowej, ale wprost dla istnienia naszych dróg, znajdujących się w stanie groźnym ze względu na niedostateczną dotąd konserwację.

Podstawę dyskusji w tym zakresie stanowił referat Inż. Richtera pt. „Finanse drogowe”, który jednak był uzupełniony licznymi wnioskami dodatkowymi. Sprawa bowiem finansowania dróg jako paląca musi być wszechstronnie i należycie naświetlona. Nie możemy ani jednego roku dłużej pozostawić naszych dróg z dotychczasowymi środkami finansowymi, o ile nie chcemy doprowadzić do katastrofy drogowej w najbliższych już latach.

Oprócz zagadnień finansowych Sekcja I zajmowała się sprawą zaopatrzenia dróg w materiały krajowe: tutaj za podstawę obrad służył referat Inż. Chodakowskiego pt. „Zaopatrzenie dróg polskich w smoły drogowe” oraz referat Inż. Limbacha pt. „Konstrukcje betonowe z asfaltów krajowych”.

Sekcja II zajmowała się zagadnieniami technicznymi i programowymi, mając za podstawę referaty: Inż. Nowakiewicza—„Rzut oka na gospodarkę drogową w Polsce i za granicą”, Prof. Nestorowicza—„Problem budowy dróg samochodowych w Polsce”, Inż. Gąkońca—„Tezy programów drogowych”, Inż. Dylewskiego—„Budowa szablotów cementowych i nawierzchni betonowych w województwie śląskim”, Inż. Kizniewicza—„Kostka kamienno-betonowa w zastosowaniu do jezdni drogowej” i Inż. Hergeta—„Motoryzacja kraju”. Sekcja ta miała do rozpatrzenia dwa bardzo interesujące i ważne problemy, mianowicie: problem budowy autostrad i problem motoryzacji kraju, które są ze sobą ściśle związane. Aczkolwiek budowa autostrad w dzisiejszych oplakanych warunkach gospodarki drogowej w Polsce wydaje się nierealną, jednak polski świat techniczny musi wypowiedzieć swe zdanie w tej sprawie, która może się stać aktualną już w latach najbliższych, o ile środki finansowe na budowę dróg ulegną zwiększeniu, a motoryzacja będzie się rozwijała pomyślnie. Budowa autostrad bowiem—to w pierwszym rzędzie zagadnienie bezpieczeństwa, sprawności i taniości przewozów samochodowych.

Sekcja III zajmowała się zagadnieniami administracyjno-organizacyjnymi, które wymagają znacznych reform, gdyż—jak wykazują doświadczenia—stan obecny pozostawia dużo do życzenia i jest przyczyną pewnych trudności w należyтым funkcjonowaniu administracji drogowej. Podstawę dyskusji stanowiły liczne referaty, dotyczące o g. n. zacji służby drogowej, oraz referat Inż. Lebdy „Budować gospodarczo czy w drodze przedsiębiorstwa”, referat ten poruszał również bardzo ważne zagadnienie, którego właściwe naświetlenie ze strony fachowej jest ze wszelkich miar wskazane dla ustalenia dalszych metod postępowania przy wykonywaniu inwestycji drogowych.

Kongres obradował w momencie szczególnie ważnym — z jednej strony dlatego, że sprawa drogową wskutek długoletnich zaniedbań stała się wprost palącą, z drugiej — ponieważ w związku ze wzmożoną działalnością inwestycyjną Państwa jest aktualne ustalenie hierarchii potrzeb inwestycyjnych.

W najbliższych zeszytach omówimy szczegółowo obrady Kongresu oraz powzięte uchwały i rezolucje.

J. K.

NOWA POLSKO-NIEMIECKA TOWAROWA TARYFA ZWIĄZKOWA.—Z dniem 1/I 1938 r. zostały wydane na nowo taryfy na przewóz drewna z Polski do Niemiec. W miejsce dotychczasowych taryf 5a, 5b, 5c oraz 5d weszło w życie 10 małych taryf, z których każda zawiera stawki tylko dla pewnego rodzaju drewna. Będą to taryfy następujące: 31—na drewno opałowe, 32—na okraglaki i żerdzie, 33—na słupy i maszty drewniane, 34—na dłużyce, 35—na papierówkę, 36—na drewno tarte, 37—na podkłady kolejowe, 38—na drewno kopalniane, 39—na fryzy i klepki, 40—na wiklinę. Układ nowych taryf jest bardziej prosty niż dawnych, co da się odczuć w praktycznym stosowaniu. Wskutek przeprowadzenia szeregu uproszczeń dało się całość taryf na przewóz drewna ująć na ok. 100 stronach druku, gdy dawne taryfy obejmowały 350 stron.

Również z dniem 1/I 1938 r. weszła w życie nowa taryfa (Nr 17) na smołę i oleje smołcowe z węgla kamiennego, dodatek II do przepisów kierunkowych oraz nowe wydanie części I (zawierającej ogólne postanowienia taryfowe).

Oprócz wyżej podanych taryf, zawiera obecnie polsko-niemiecka związkowa taryfa towarowa taryfy na jaja, paszę, zboże w ziarnie i ziarna roślin strączkowych, oleje i tłuszcze mineralne, wyroby szamotowe i gliniane, wyroby z żelaza i stali, złom z żelaza i stali, kamienie, gliny, żwir i piasek, samochody, niektóre chemikalia, nawozy sztuczne, gips i wapno, piwo, szmaty, odpadki ze szmat, skóry i skórki, papier stary, ziemniaki, węgiel kamienny. Taryfy na ziemniaki oraz węgiel kamienny są przeznaczone wyłącznie do tranzytu przez Niemcy, specjalnie do Francji. Do niektórych innych taryf (np. na paszę) włączono również graniczne stacje niemiecko-szwajcarskie celem ułatwienia przewozów z Polski do Szwajcarii—do czasu rozbudowy taryfy polsko-szwajcarskiej.

Poza tym wydano jeszcze taryfy wyjątkowe A i B, które mają zastosowanie wyłącznie w obrotach towarowych pomiędzy okręgami przemysłowymi Śląska Górnego i Opolskiego.

W najbliższym czasie planowane jest wydanie ogólnej taryfy na drobnicę, taryfy na zwierzęta żywe oraz planowana jest przeróbka taryfy na przewóz samochodów.

Również istnieje zamiar wydania wspólnego, obszernego wykazu odległości taryfowych, który zawierałby odległości pomiędzy poszczególnymi punktami granicznymi polsko-niemieckimi oraz stacjami polskimi i niemieckimi oraz odległości tranzytowe czechosłowackie. Wykaz taki odda w praktyce duże usługi również przy przewozach towarów, niewłączonych do taryfy związkowej.

NOWE WYDANIE POLSKO-RUMUŃSKIEJ TOWAROWEJ TARYFY ZWIĄZKOWEJ.—Z dniem 31/XII ub. r. została zniesiona polsko-rumuńska związkowa taryfa towarowa, obowiązująca od dn. 1/III 1934 r. Równocześnie z dniem 1/I 1938 r. weszło w życie nowe wydanie tejże taryfy, które składa się: z części I, zawierającej szczególne postanowienia dodatkowe do konwencji międzynarodowej na przewóz towarów kolejami żelaznymi, przepisy taryfowe ogólne i postanowienia specjalne, jak również wykaz odległości, przepisy kierunkowe i spis taryf artykułowych, oraz z części II, zawierającej taryfy artykułowe na poszczególne towary.

Na razie wydane zostały taryfy artykułowe na: towary wszelkiego rodzaju, zboże, rośliny strączkowe, nasiona oleiste, drzewo, otręby

zbożowe, oleje roślinne, makuchy, worki jutowe, przędze, rudy, produkty walcowni rury, wyroby lane z żelaza i stali, drut i wyroby z drutu, wyroby ciężkie z żelaza i stali, zwierzęta żywe.

Taryfy artykułowe na dalsze towary zostaną opracowane w kolejności ich potrzeby i wchodzić będą w życie począwszy już od lutego bieżącego roku.

Stawki nowej taryfy związkowej są dostosowane do obecnego stanu taryfowego na liniach obydwu zarządów kolejowych, w stawkach natomiast na drzewo i makuchy uwzględniona już jest podwyżka, która została wprowadzona na kolejach rumuńskich od dn. 1/I b. r.

Podane w nowej taryfie związkowej stawki zawierają już 15%-owy dodatek specjalny, pobierany od połowy ub. r. za przebieg rumuński.

Stawki przewozowe nowej taryfy związkowej w odróżnieniu od stawek taryfy dotychczasowej są wyrażone w groszach polskich.

ZMIANY W CZECHOSŁOWACKO-POLSKIEJ TARYFIE PORTOWEJ.—Zarządzeniami, ogłoszonymi w Nr Nr 53, 54 i 55 „Dz. Tar. i Zarząd. Kolej.” odnowiono na rok 1938 szereg specjalnych zniżek anekswowych, obowiązujących w ramach powyższej taryfy, mianowicie:

Na import ropy naftowej do Czechosłowacji przez porty polskiego obszaru celnego odnowiono zniżoną stawkę 1 250 hč od 100 kg do Morawskiej Ostrawy (poz. Nr 106 aneksu) oraz wprowadzono nową zniżoną stawkę 1 600 hč od 100 kg w formie pozycji Nr 111 aneksu dla relacji Gdynia/Gdańsk—Pardubice. Zniżki te stosowane są w drodze zwrotu po przewiezieniu do każdej z powyższych stacji minimalnego kontyngentu 4 tys. t w okresie 1/I—30/VI 1938 r.

Na import nasion i owoców oleistych do Ołomuńca odnowiono, z zachowaniem dotychczasowych warunków, stawkę 1 880 hč od 100 kg (poz. Nr 308 aneksu), uzależnioną od zebrania kontyngentu 4 tys. t powyższych towarów w roku 1938.

Na przewóz celulozy przez porty polskiego obszaru celnego odnowiono na dotychczasowych warunkach zniżone stawki pozycji Nr Nr 402 i 405 aneksu, mianowicie: stawki na eksport celulozy z 5 stacji czechosłowackich (Ružomberok, Ružomberok celulozka, Turciánský Sv. Martin, Vratimov i Žilina)—przedłużono na razie do dn. 31/III 1938 r., stawkę zaś na import celulozy do stacji Batizovce, stosowaną pod warunkiem przewiezienia minimalnie tys. 1 t—odnowiono na okres 1/I—31/VII 1938 r.

Na eksport naftaliny ze stacji Moravska Ostrava i Svinov-Vitkovice odnowiono na rok 1938 zniżoną stawkę 1 235 hč od 100 kg przy dotychczasowym kontyngencie 2 500 t rocznie (poz. Nr 503 aneksu).

Na import do Czechosłowacji rudy żelaznej, manganowej, młotowin żelaznych, pirytów, fosforytów, szlaki i wpałków pirytowych odnowiono w dotychczasowej wysokości opłaty poz. Nr 601 aneksu, obowiązujące pod warunkiem przewiezienia w ciągu 1938 r. 100 tys. t.

Opłaty kontyngentowe poz. Nr 602 aneksu na eksport wpałków pirytowych do Morawskiej Ostrawy, Svinova i Trzyńca, których stosowanie uzależniono—podobnie, jak dotychczas—od zebrania kontyngentu 3 tys. t—odnowiono na rok 1938 z podwyższeniem o 33 hč od 100 kg.

Na eksport wyrobów żelaznych i ferromanganu z 8 stacji czechosłowackich przez porty polskiego obszaru celnego odnowiono do dn. 31/XII 1938 r. dotychczasową poz. Nr 604 aneksu, z podwyższeniem opłat o 35 hč od 100 kg. Opłaty tej pozycji stosowane są—podobnie, jak w roku ubiegłym—od razu przy nadaniu, bez uzależniania od przewiezienia kontyngentu.

Poza tym odnowiono na okres 1/I—31/VII 1938 r. szereg zniżek anekswowych na tranzyt przez porty polskiego obszaru celnego z względnie do Austrii następujących towarów: kleju (poz. 103), albuminy (poz. 105), węgla wapnia (poz. 108), linoleum (poz. Nr 201), olejów i tłuszczów rybich (poz. 302), mąki rybiej (poz. 303), kazeiny (poz. 310), miążgi pomidorowej (poz. 312), fornierów (poz. 404) grafitu (poz. 502) oraz siarki (poz. 506).

J. K.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

RUCH W PORCIE GDAŃSKIM W LISTOPADZIE 1937 R.—Ruch okrętowy w porcie gdańskim w listopadzie zwiększył się zarówno w porównaniu z miesiącem poprzednim, jak i z listopadem 1936 r.; pojemność okrętów, które do Gdańska zawinęły, zwiększyła się w pierwszym wypadku o 6,8%, w drugim—o 17,7%. Pojemność okrętów, które Gdańsk opuściły, wzrosła w porównaniu z październikiem 1937 r. o 3,5%, w porównaniu zaś z listopadem 1936 r.—o 10,6%. Zawinęło do portu gdańskiego w listopadzie 559 okrętów o pojemności 369 332 nrt, opuściło port 547 okrętów o pojemności 357 185 nrt. Tonaż statków, które do Gdańska zawinęły i port ten opuściły, w okresie 11 miesięcy 1937 r. wyniósł 7 351 946 nrt—w po-

równaniu z 5 946 414 nrt w tym samym okresie 1936 r., ruch okrętowy zwiększył się zatem o 1 405 532 nrt (23,6%).

Narodowość statków, które odwiedziły w listopadzie port gdański, była następująca:

	Przybyło		Odeszło	
	statków	nrt	statków	nrt
Polska	33	29 413	29	26 835
Gdańsk	15	1 948	19	2 337
Bulgaria	1	102	1	102
Dania	93	51 246	82	43 210

Niemcy	134	73 033	132	70 833
Anglia	15	16 801	16	17 693
Estonia	28	15 422	29	16 937
Finlandia	26	30 257	27	30 284
Francja	4	5 776	3	4 116
Grecja	1	3 115	2	4 019
Holandia	29	8 996	31	8 820
Islandia	1	469	1	469
Włochy	5	14 629	5	15 040
Jugosławia	1	1 135	1	1 135
Łotwa	18	18 573	19	19 098
Litwa	7	3 093	7	3 093
Norwegia	39	23 896	42	25 094
Panama	1	147	1	147
Szwecja	103	71 281	100	67 923
Razem:	559	369 332	547	357 185

Metale i wyroby	5 391	10 276
Maszyny i aparaty	121	239
Inne	23	—
Razem:	159 199	91 457

W imporcie pierwsze miejsce zajmują produkty pochodzenia mineralnego, których przywóz wzrósł o 2·7% w porównaniu z październikiem. Na drugim miejscu stoją metale i wyroby z tonażem o 9% większym aniżeli w październiku. Import produktów pochodzenia zwierzęcego, zajmujących trzecie miejsce, zmniejszył się o 11%. Wzrósł o 86% przywóz chemikalijski. Przywóz 2 następnych grup wykazuje spadek, a mianowicie: artykułów spożywczych o 16%, produktów pochodzenia roślinnego o 32·7%. Pozostałe grupy nie wykazują poważniejszych odchyśleń w porównaniu z październikiem 1937 r.

Pierwsze miejsce w eksporcie zajmują produkty pochodzenia mineralnego; wywóz artykułów tej grupy był większy o 7·7% aniżeli w październiku. Ekspert drzewa utrzymuje się prawie zupełnie ściśle na poziomie z miesiąca poprzedniego. Na trzecie miejsce wysunął się w listopadzie eksport chemikalijski—z kwotą prawie 4-krotnie większą od październikowej. Zmniejszył się o 29·8% wywóz produktów pochodzenia roślinnego. Zwiększył się o 9·7% eksport metali oraz o 14·3% eksport grupy artykułów spożywczych.

Przyjechało do portu gdańskiego w listopadzie 5 pażaserów, wyjechało—11.

A. R.

Na 19 bander, reprezentowanych w listopadzie w gdańskim ruchu portowym, bandera polska zajmuje piąte miejsce—za Niemcami, Szwecją, Danią i Finlandią, wyprzedzając Norwegię, Łotwę, Anglię, Estonię i inne.

Obrót towarowy wyniósł w listopadzie 650 656 t—w porównaniu z 613 761 t w październiku 1937 r. i 532 232 t w listopadzie 1936 r., obroty towarowe zwiększyły się więc w stosunku do października o 6%, w stosunku zaś do analogicznego miesiąca 1936 r. o 14·3%. Import (159 199 t) wzrósł w porównaniu z październikiem o 2·8%, a w porównaniu z listopadem 1936 r.—o 51·9%. Ekspert (491 457 t) zwiększył się w pierwszym wypadku o 7·2%, w drugim o 5·8%.

Ruch towarowy w listopadzie charakteryzuje następujące zestawienie (w tonach):

Grupa towarowa	Przywóz	Wywóz
Produkty pochodzenia roślinnego	1 927	23 986
Produkty pochodzenia zwierzęcego	5 078	472
Produkty pochodzenia mineralnego	136 006	334 523
Tłuszcze, oleje itd.	552	—
Artykuły spożywcze, tytoń	2 836	3 441
Chemikalia	5 077	24 543
Skóry i wyroby	32	13
Surowce włókiennicze	233	63
Kauczuk i wyroby	335	2
Drzewo i wyroby	441	93 652
Papier i wyroby	1 117	149
Materiały budowlane	30	98

TRANZYT ZBÓŻ PRZEZ GDYNIĘ.—Po uruchomieniu elewatora zbożowego w porcie gdyńskim dało się zaobserwować zainteresowanie możliwościami tranzytu zbóż przez ten port ze strony eksporterów rumuńskich i węgierskich. Zainteresowanie to znalazło swój wyraz w pertrakcjach, dotyczących przewozu przez Gdynię rumuńskiej i węgierskiej kukurydzy oraz pszenicy.

Pierwsze partie kukurydzy rumuńskiej nadeszły już do Gdyni i zostały skierowane do elewatora, gdzie kukurydza będzie czyszczona i magazynowana, a następnie załadowywana na statki.

W dn. 24/XII ub. r. dokonano już pierwszego załadunku 300 t kukurydzy na statek „Tonny”, z przeznaczeniem do Kopenhagi. Załadunek ten jest pierwszy w rozpoczętej pracy gdyńskiego elewatora.

SETNA PODRÓŻ S/S „CHORZÓW” DO ROTERDAMU.—S/S „Chorzów”, kursujący na regularnej linii Gdynia/Gdańsk—Rotterdam, odbył w tygodniu przedświątecznym swoją setną podróż do Holandii, co znalazło b. życzliwy oddźwięk w prasie holenderskiej, która poświęciła szereg wzmianek rozwojowi polsko-holenderskich stosunków handlowych, związanych z utrzymywaniem regularnego połączenia żeglugowego.

POCZTA I TELEGRAF

RUCH POCZTOWY, TELEGRAFICZNY I TELEFONICZNY W LISTOPADZIE 1937 R. w ważniejszych miastach przedstawiał się w sposób następujący (w tys. jednostek wzgl. zł):

Nazwa miejscowości	Listy zwykłe i polecane	Listy wartościowe	Paczki	Przesyłki za pobraniem	Zlecenia	Przekazy poczt. i telegr. wpłac. wzgl. wpłac. na kwotę)	Wpłaty (wypłaty) P. K. O. (na kwotę)	Czasopisma	Telegramy	Rozmowy telefoniczne międzym. i międzynarod.
N a d a n o w u r z ę d a c h										
Warszawa	18 796·2	8·2	263·0	94·0	29·1	22 089·4	85 568·9	6 025·1	30·3	215·0
Łódź	2 139·0	0·8	66·0	16·1	64·4	4 666·2	26 323·0	346·2	14·2	65·7
Lwów	4 987·5	2·8	66·6	18·0	6·5	6 418·5	14 950·4	1 398·0	15·3	55·5
Poznań	7 387·6	2·2	59·5	22·2	1·5	3 573·3	12 550·5	2 165·2	8·4	54·2
Kraków	3 347·1	2·5	71·0	14·5	7·1	4 508·9	15 797·4	1 364·2	10·9	59·9
Wilno	1 069·1	1·4	18·8	11·2	4·9	2 831·8	5 464·6	615·0	6·9	12·5
Katowice	2 021·1	1·2	21·5	5·9	2·7	4 203·5	8 209·9	448·8	11·0	79·9
Lublin	517·7	1·3	13·1	2·9	2·5	1 869·6	5 315·8	34·5	3·5	13·7
Bydgoszcz	1 258·5	0·6	15·6	5·7	1·9	1 678·9	4 842·9	231·7	4·2	16·4
Sosnowiec	644·6	0·4	51·1	1·1	0·8	2 144·3	4 372·6	24·6	2·3	11·7
Białystok	543·9	0·2	5·5	1·2	3·5	997·9	3 843·1	19·8	2·9	9·3
Chorzów	505·5	0·4	5·1	1·3	1·2	1 238·6	4 124·3	126·1	1·2	—
Toruń	1 449·9	0·3	9·0	2·7	0·6	1 146·7	3 168·7	232·3	2·7	22·7
Gdynia	1 092·7	0·2	17·3	6·4	1·3	1 816·7	7 357·6	35·0	10·5	45·8

Nadeszło do urzędów										
Warszawa . . .	9 979'1	14'1	122'6	14'2	18'3	15 108'0	5 188'4	71'2	74'7	109'0
Łódź . . .	7 798'4	2'8	39'0	7'7	14'8	9 538'2	2 422'2	288'4	15'5	51'7
Lwów . . .	2 943'3	5'0	64'9	1'6	2'1	6 421'4	1 293'6	262'2	14'9	65'0
Poznań . . .	3 058'6	5'1	41'8	6'5	2'8	3 518'2	1 359'9	105'2	9'4	69'4
Kraków . . .	3 701'6	3'4	49'9	6'9	3'6	4 912'7	1 434'9	304'4	18'4	71'4
Wilno . . .	1 416'3	4'0	19'7	4'2	3'0	3 798'4	920'0	125'6	7'2	15'5
Katowice . . .	1 329'6	2'0	27'0	6'2	2'0	1 788'6	810'6	134'7	8'2	75'7
Lublin . . .	724'4	0'2	11'7	2'8	1'4	2 418'1	645'7	70'3	2'6	29'4
Bydgoszcz . . .	1 442'1	0'3	20'6	3'3	3'0	1 452'8	740'8	143'6	3'6	19'8
Sosnowiec . . .	395'4	0'8	8'3	2'4	1'6	7 01'7	547'9	54'7	4'2	22'7
Białystok . . .	490'0	1'7	7'7	2'3	1'4	1 666'0	468'7	101'8	2'6	11'0
Chorzów . . .	642'5	0'5	8'0	1'9	1'4	379'8	366'2	60'5	1'4	—
Toruń . . .	861'0	0'8	12'8	2'4	1'0	916'1	491'2	102'1	2'5	23'6
Gdynia . . .	991'5	0'2	17'8	0'6	2'0	1 661'7	740'5	48'6	10'7	40'4

Rozmów telefonicznych miejscowych przeprowadzono w listopadzie na sieciach Ministerstwa Poczty i Telegrafów oraz Polskiej Akcyjnej Spółki Telefonicznej (w tysiącach): w Warszawie 18 342, w Katowicach 3 697, w Łodzi 3 569, we Lwowie 2 088, w Krakowie 1 887, w Wilnie 1 656, w Poznaniu 1 296, w Chorzowie 821, w Gdyni 807, w Białymstoku 525, w Bielsku 458, w Sosnowcu 451, w Bydgoszczy 359, w Lublinie 255, w Toruniu 217 i w Częstochowie 189.

Weksli w listopadzie nadesłano do urzędów i agencji pocztowych 301 590 sztuk na kwotę zł 33 762 tys., z tego: zainkasowano 240 442 sztuk na kwotę zł 28 542 tys., zaprotestowano 28 510 sztuk na kwotę zł 2 956 tys.

WPLYWY I ROZCHODY PRZEDSIĘBIORSTWA „POLSKA POCZTA, TELEGRAF I TELEFON” W LISTOPADZIE 1937 R. przedstawiają się, jak następuje (w zł):

	Wpływy	Rozchody
Dyrekcje okr. poczty i telegr.	439'09	72 386'25
Urzędy pocztowe	10 645 173'21	5 057 886'75
Urzędy telefoniczne i telegraf.	5 094 817'95	1 674 744'98
Radiotelegraf	410 777'44	93 381'58
Państwowy Instytut Telekomun.	1 348'72	73 511'95
Główna Składowa Materiałów Pocz- towych	1 547'77	1 424'41

Główna Składowa Materiałów Tele- technicznych	128'88	1 666'57
Izba Kontroli Rachunkowej Poczty i Telekomunikacji	23'80	32 809'92
Emerytury	5 391'74	1 408 215'09
Długi i gwarancje	—	313 225'65
Przelew z tytułu państw. podatku dochodowego i opłaty emerytalnej	—	105 416'00
Razem:	16 159 645'60	8 834 671'15

Nadwyżka wpływów nad rozchodami z Państw. Przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” w listopadzie 1937 r. wyniosła zł 7 324 974'45.

Niezależnie od tego dochody i wydatki Zarządu, wykonywanego przez Ministerstwo Poczty i Telegrafów, s'aniowały: zł 110'49 w dochodach i zł 25 500'01 w wydatkach.

Wpływy urzędów obejmują dochód z następujących źródeł (w zł):

Opłaty pocztowe	9 904 183'19
„ telegraficzne	589 857'03
„ telefoniczne	4 449 721'47
„ radiotelegraficzne	2 750'25
„ radiofoniczne	397 814'83
Wpłata za świadczenia na rzecz P. K. O.	651 666'00
Inne wpływy	163 652'83

KRONIKA TYGODNIOWA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSP. O TEJ:

Tymczasowe wprowadzenie w życie postanowień porozumienia celnego z dn. 15/XII 1937 r. między Polską i Z. S. R. R. — rozporz. z dn. 29/XII 1937 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr 90/1937, poz. 645).

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW:

Rejony produkcji oraz kontyngent wewnętrzny i zapas cukru na okres kampanijny 1938/39 — rozporz. Ministra Skarbu z dn. 15/XII 1937 r., wyd. w poroz. z Ministrami Rolnictwa i Ref. Roln. oraz Przemysłu i Handlu („Dz. Ust. R. P.” Nr 90/1937, poz. 646).

KONWENCJA MIĘDZYNARODOWA:

Konwencja o przewozie towarów kolejami żelaznymi (K. M. T.) wraz z oświadczeniem rządowym — „Dz. Ust. R. P.” Nr 89/1937, poz.: 642 i 643.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE:

Zmiany w wykazach A i B do polsko-niemieckiego porozumienia w sprawie dróg celnych i innych przejść granicznych — „Dz. Ust. R. P.” Nr 89/1937, poz. 614.

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

21 stycznia:

— T-wo Inż.-Bud. „J. Karbowski i J. Kurowski”, S. A. — o g. 19 w lok. S-ki w W-wie, Polna 72.

22 stycznia:

— Stalownia „Woźniak”, S. A. — o g. 10 w lok. S-ki w Sosnowcu, al. M. Mireckiego.

— „Concordia” Druk i Wyd. w Poznaniu, S. A. — o g. 11½ w lok. S-ki w Poznaniu, al. Marsz. Piłsudskiego 25.

26 stycznia:

— Kolej „Herby—Kielce”, S. A. — o g. 18 w lok. S-ki w W-wie, Miodowa 11 m. 3.

27 stycznia:

— „Gal. Karpackie Naft. T-wo Akc., dawn. Bergheim i Mac Garvey” — o g. 10 w lok. T-wa we Lwowie, pl. Mariacki 8.

— „Nafta”, S. A. — o g. 13 w lok. T-wa we Lwowie, pl. Mariacki 8.

28 stycznia:

— „T-wo Eksploatacji Terenów”, S. A. — o g. 10 w lok. S-ki w W-wie, pl. Dąbrowskiego 9.

— „Siedlecki Synd. Roln.”, S. A. — o g. 10 w lok. S-ki w Siedlcach, Piłsudskiego 64.

29 stycznia:

— „Zach.-Małopol. A. S. Naft. i Gaz.” — o g. 13 w lok. T-wa we Lwowie, pl. Mariacki 8.

— „Browar Gambrinus” dawn. D. Sercarz, S. A. — o g. 17 w lok. S-ki w Będzinie, Czeladzka 14.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

BUDŻET

DOCHODY I WYDATKI BUDŻETOWE W LISTOPADZIE 1937 r. — Według danych tymczasowych, dochody i wydatki budżetowe Państwa w listopadzie 1937 r. — w porównaniu z listopadem 1936 r. — przedstawiały się następująco (w tys. zł):

	Dochody		Wydatki	
	listopad 1936	1937	1936	1937
A.—ADMINISTRACJA:				
Prezydent Rzeczypospolitej	5	5	256	220
Sejm	12	10	263	252
Senat	—	—	114	110
Kontrola Państwowa	—	—	398	423
Prezydium Rady Ministrów	—	1	285	285
Min. Spraw Zagranicznych	392	566	2 869	3 116
„ „ Wojskowych	165	58	62 011	64 119
„ „ Wewnętrznych	931	1 062	16 851	19 319
„ Skarbu	121 170	133 081	9 239	12 353
„ Sprawiedliwości	3 134	3 082	7 464	7 564
„ Przemysłu i Handlu	2 239	2 416	4 292	4 677
„ Komunikacji	1 495	1 486	2 481	3 384
„ Rolnictwa i Ref. Roln.	80	70	3 097	3 191
„ Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	291	265	26 217	28 720
„ Opieki Społecznej	496	645	3 268	3 627
„ Poczta i Telegrafów	—	—	142	127
Emerytury i zaopatrzenia	3 216	1 911	13 937	13 444
Renty inwalidzkie i pensje	—	—	8 152	8 252
Długi państwowe	—	—	20 627	29 379
R a z e m :	133 626	144 658	181 933	202 562

B. — PRZEDSIĘBIORSTWA:

Prezydent Rady Ministrów:				
Polska Agencja Telegr.	5	5	—	—
M-stwo Spraw Wojskowych:				
Państw. Wytwórnia Uzbrojenia	—	—	—	—
Państw. Wytw. Prochu i Mat. Kruszących	—	—	—	—
Państw. Zakłady Inżynierii	—	—	—	—
Państw. Zakłady Lotnicze	—	—	—	—
Państwowe Zakłady Umundurowania	—	—	—	—
M-stwo Spraw Wewnętrznych:				
Gazeta Admin. i Pol. Państw.	—	—	—	—
Państw. Zakłady Wodociągowe na G. Śląsku	—	—	80	—
Ministerstwo Skarbu:				
Mecanica Państwowa	—	—	—	—
Państw. Zakład Emerytalny	—	—	—	—
M-stwo Przemysłu i Handlu:				
Przedsięb. państwowe o kap. miesz. i wydzierżawione	7	504	—	—
Nadania górnicze i tereny naft.	24	36	—	—
Państw. Huta Ołowiu i Srebra w Strzybnicy	—	—	—	2
Żupa solna w Łęczynie	—	—	—	1
„Polmin” Państw. Fabr. Ol. Min.	175	—	—	—
Państw. Kop. Węgla „Brzeszcze”	10	—	—	—
Zjedn. Fabr. Zw. Azot. w Mościcach i Chorzowie	—	225	—	—
Ministerstwo Komunikacji:				
Polskie Koleje Państwowe	3 000	3 000	—	—
Państw. Wytwórnie Mitr. Drogowych	—	—	—	—
Ministerstwo Rolnictwa i Ref. Roln.:				
Lasy Państwowe	—	4 000	—	—
Państw. Przetwórnice Mięsne	—	—	—	—
Państw. Zakłady Przemysłowo-Zbożowe	—	—	1 105	1 105
Ministerstwo Wyzn. Rel. i Oświecenia Publ.:				
Państwowe Wydawn. Książek Szkolnych	—	—	—	—

M-stwo Opieki Społecznej:				
Zdrojowiska Państwowe	—	—	—	—
Przeds. Państw. Zakładu Higieny	21	37	—	—
Szpitala Państwowe	—	—	54	97
M-stwo Poczta i Telegrafów:				
Polska Poczta, Telegraf i Telefon	1 300	2 204	—	—
Państw. Zakł. Tel. i Radiotechn.	—	—	—	—
R a z e m :	4 542	10 011	1 239	1 205

C. — MONOPOLE:

Ministerstwo Skarbu:				
Monopol solny	3 600	4 000	—	—
„ tytoniowy	22 499	24 001	—	—
„ spirytusowy	19 018	22 530	—	—
„ loteryjny	1 500	1 500	—	—
„ zapalczany	—	10	—	—
R a z e m :	46 617	52 041	—	—

D. — FUNDUSZE:

M-stwo Spraw Wojskowych:				
Fundusz Kwaterunku Wojskowego	—	—	—	—
M-stwo Opieki Społecznej:				
Fundusz Pracy	—	—	—	—
R a z e m :	—	—	—	—
Ogółem:	184 785	206 710	183 202	203 767

Październik, rozpoczynający II półrocze budżetowe—z reguły lepsze pod względem dochodowym od I półrocza—wykazuje zwykle znaczny wzrost dochodów budżetowych, poczem w listopadzie następuje spadek dochodów, które z kolei silnie podnoszą się w grudniu, by znów przejść przez okres osłabienia aż do nowego silnego wzrostu w końcowym miesiącu, tj. marcu. Wahania te, związane głównie z terminarzem podatkowym, oraz z przemianami sezonowymi, wpływającymi na kształtowanie się dochodów z akcyz i monopolów—powtarzają się rok rocznie z drobnymi wyjątkami. Do wyjątków właśnie należy listopad bież. roku budżetowego, który wykazał wzrost dochodów, osiągając poziom rekordowy w bież. roku budżetowym. Dla pełniści tych uwag przypominamy jeszcze, że w ostatnich 2 latach budżetowych ruch dochodów znajduje się również pod wpływem tendencji koniunkturalnego wzrostu. Jak uwagi powyższe wyglądają w świetle liczb—przedstawiamy poniżej zestawienie ruchu dochodów oraz sald gospodarki budżetowej Państwa w miesiącach października i listopadzie w okresie ostatniego 7-lecia (w miln. zł):

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
Dochody							
Październik	211.1	177.8	177.6	172.5	169.2	190.4	197.7
Listopad	193.6	165.5	159.6	174.5	160.2	184.8	206.7
Deficyt (nadwyżka)							
Październik	-4.2	-10.3	-14.1	-7.0	-27.9	+1.3	+1.4
Listopad	+1.2	-10.3	-23.1	-16.7	-28.1	+1.6	+2.9

Dochody budżetowe, które co prawda w październiku podniosły się stosunkowo nieznacznie (o zł 8.6 miln.), w listopadzie wykazały dalszy i to nawet nieco silniejszy wzrost (o zł 9.1 miln.), osiągając—jak wspomnieliśmy wyżej—rekordowy poziom w bież. roku budżetowym. Wzrost dochodów w listopadzie dotyczył wszystkich 3 grup dochodów, a więc zarówno administracji, której wpływy podniosły się z zł 137.7 miln. w październiku do zł 144.7 miln. w listopadzie, jak i przedsiębiorstw, których wpłaty wzrosły odpowiednio z zł 8.5 miln. do zł 10.0 miln., jak wreszcie i grupy monopolów, gdzie wpłaty zwiększyły się z zł 51.5 miln. do zł 52.0 miln. W grupie administracji zwiększały przede wszystkim najważniejsze w tej grupie dochody Min. Skarbu (z zł 123.6 miln. w październiku do zł 133.1 miln. w listopadzie), co było spowodowane jedynie wzrostem wpływów z danin, podczas gdy pozostałe—poza daninami—wpływy Min. Skarbu wydatnie skurczyły się (z zł 8.8 miln. do zł 0.4 miln.). W grupie przedsiębiorstw wzrosły w listopadzie w porównaniu z październikiem wpłaty: przedsiębiorstw państwowych o kapitale mieszanym i wydzierżawionych (Min. Przem. i Han.) z zł 0.04 miln. do zł 0.5 miln., Mościc i Chorzowa z zł 0.1 miln.

do zł 0·2 miln. oraz Poczty i Telegrafu z zł 1·2 miln. do zł 2·2 miln. Najpoważniejsze wpłaty — P. K. P. i Lasów Państwowych — były w listopadzie uskutecznione w tych samych rozmiarach co i w październiku.

Porównanie listopada bież. roku budż. z listopadem ub. r. budż. wykazuje wzrost dochodów w b. r. aż o zł 21·9 miln., tj. o blisko 12%. Dochody administracji były w b. r. większe o zł 11·0 miln., czyli o przeszło 8%. Wpłaty przedsiębiorstw były w b. r. wyższe o zł 5·5 miln., a więc o 122%, przy czym w ub. r. nie było w listopadzie wpłaty Lasów Państwowych, która w listopadzie b. r. wyniosła zł 4·0 miln. Wpłaty monopolów okazały się w b. r. wyższe od zeszłorocznych o zł 5·4 miln., czyli o przeszło 11%.

Wydatki budżetowe — idąc w ślad za dochodami — podniosły się w listopadzie do zł 203·8 miln. — wobec zł 196·3 miln. w październiku. Ponieważ jednak wzrost wydatków był nieco słabszy niż wzrost dochodów, nastąpiło jednocześnie zwiększenie się nadwyżki budżetowej — z zł 1·4 miln. w październiku do zł 2·9 miln. w listopadzie. Wzrost wydatków wystąpił zarówno w grupie administracji, gdzie wydatki podniosły się z zł 195·8 miln. do zł 202·6 miln., jak i w grupie przedsiębiorstw, gdzie dopłaty zwiększyły się odpowiednio z zł 0·4 miln. do zł 1·2 miln. Zwyżka wydatków administracji została wywołana głównie zwiększeniem się obsługi długów, mianowicie z zł 22·5 miln. w październiku do zł 29·4 miln. w listopadzie.

W zestawieniu z listopadem 1936 r. wydatki w listopadzie 1937 r. były większe o zł 20·5 miln., przy czym dopłaty do przedsiębiorstw były w 1937 r. takie same jak w 1936 r., a wzrost wydatków w 1937 r. dotyczył tylko wydatków administracji; i tu znów szczególnie silnie podniosły się wydatki na obsługę długów — o zł 8·8 miln.

W okresie 8 miesięcy bież. roku budżetowego dochody budżetowe wyniosły zł 1 526·8 miln., czyli dość znacznie więcej (o 7½%) niż w tym samym okresie ub. r. budż. (zł 1 419·8 miln.) i nieco więcej od ⅓ budżetu na 1937/38 r. (zł 1 504·7 miln.). Wydatki budżetowe wyniosły w okresie 8 miesięcy bież. roku budż. zł 1 520·2 miln. — wobec zł 1 417·7 miln. w tymże okresie ub. r. budż. i teoretycznej sumy zł 1 504·6 miln., przypadającej według budżetu na okres 8-miesięczny. Nadwyżka dochodów za okres kwiecień — listopad 1937/38 r. wyniosła zł 6·6 miln., gdy za ten sam okres 1936/37 r. stanowiła zł 2·0 miln.

Wyższy poziom wykonania budżetu w bież. roku budżetowym, związany w dużej mierze z rozwojem sytuacji gospodarczej, jak również osiągnięcie wyraźnej przewyżki dochodów nad wydatkami — uwydatnia się szczególnie silnie przy porównaniu bież. roku z szeregiem poprzednich lat budżetowych. Tak więc, porównanie 8 miesięcy 1937/38 r. z analogicznym okresem 1935/36 r. wykazuje wzrost dochodów w bież. roku budż. o zł 280·4 miln. i wzrost wydatków tylko o zł 54·5 miln. Porównanie zaś 8 miesięcy 1937/38 r. i 1934/35 r. wykazuje w b. r. zwyżkę dochodów o zł 298·7 miln., wydatków zaś — o zł 117·1 miln. Sięgając dalej wstecz, dopiero w roku 1931/32 natrafiamy na wyższe niż w b. r. sumy wykonania budżetu; mianowicie, w okresie 8 miesięcy 1931/32 r. dochody budżetowe były wyższe niż w tym samym okresie 1937/38 r. — bardzo zresztą nieznacznie — bo o zł 17·9 miln., wydatki zaś były wyższe aż o zł 151·7 miln. Zrównoważone wykonanie budżetu — podobnie jak to ma miejsce w ostatnich 2 latach — znajdujemy dopiero w 1930/31 r., kiedy w okresie 8-miesięcznym nadwyżka budżetowa — przy dochodach w sumie zł 1 820·5 miln. — wyniosła zł 5·8 miln. Powyższe porównania dają, oczywiście, tylko zupełnie przybliżony obraz rozwoju dochodów i wydatków Państwa, gdyż choćby ze względu na zmiany w układzie budżetu liczby powyższe są bardzo słabo porównywalne. Zaznaczyć jednocześnie trzeba, że w międzyczasie — np. między 1931/32 r. i 1937/38 r., które wykazują bardzo zbliżony nominalny poziom dochodów (z zastrzeżeniem co do porównywalności) — nastąpił ogromny spadek cen — tak, że realna wartość takiej samej sumy jest w bież. r. budż. znacznie wyższa.

W stosunku do budżetu na cały rok 1937/38 dochody, faktycznie osiągnięte w okresie 8 miesięcy, stanowiły 67·6%, czyli nieco więcej, niż przewiduje norma budżetowa dla 8 miesięcy — przy założeniu równomierności wykonywania budżetu (66·7%). Najlepiej przedstawiają się wpłaty przedsiębiorstw, które dały 76·6% sumy, przewidzianej w budżecie na cały rok — przy czym wpłaty Państwowych Przetwórnicy Mięsnych, „Polminu”, „Brzeszcz” i „Gazety Administracji” dały już 100% budżetu. Bardzo dobre wyniki dały wpłaty monopolów, mianowicie 69·6%, przy czym monopole solny i loteryjny uskuteczniły wpłaty w wys. 74·2% sum, preliminowanych na cały 1937/38 r. Dochody administracji dały 66·3% budżetu, przy czym najważniejsze z nich — dochody Min. Skarbu — dały 66·7% w stosunku do budżetu, czyli ściśle tyle, ile wynosi idealny procent na 8 miesięcy.

Wydatki w okresie kwiecień — listopad bież. roku budżetowego stanowiły w stosunku do budżetu całorocznego 67·4%, co stanowi drobne przekroczenie teoretycznej normy budżetowej. Taki właśnie prawie procent budżetu (ściśle — 67·32% wobec 67·35%) wyniosły wydatki administracji (obsługa długów — 70·7%), natomiast dopłaty do przedsiębiorstw wyniosły w okresie 8 miesięcy bież. roku budż. stosunkowo więcej, bo 77·4% sumy całorocznej.

Zaznaczyć należy, że w roku budż. 1936/37 wykonanie budżetu w okresie 8 miesięcy nie osiągnęło tych rozmiarów co w bież. roku budż. Mianowicie, dochody budżetowe dały w okresie kwiecień — listopad tylko 65·5% budżetu (wobec — jak wyżej — 67·6% w b. r.), a wydatki wyniosły w stosunku do budżetu 65·3% (wobec — jak wyżej — 67·4% w b. r.).

WPLYWY Z DANIN ORAZ MONOPOLÓW W LISTOPADZIE 1937 R. — Według danych tymczasowych, wpływy z danin publicznych oraz monopolów państwowych w listopadzie 1937 r. — w zestawieniu z październikowymi — przedstawiały się następująco (w tys. zł):

	Październik	Listopad
1. — PODATKI BEZPOŚREDNIE:		
Podatek gruntowy	5 681	10 601
Podatek od nieruchomości miejskich i niektórych wiejskich	4 380	15 888
Podatek przemysłowy	23 491	24 061
Podatek dochodowy	21 619	24 093
Podatek od kapitałów i rent	518	420
„ „ energii elektrycznej	453	548
Podatek od uboju	804	800
Odsetki od zaległości, grzywny i kary	1 891	1 529
Razem:	58 837	77 940
2. — PODATEK MAJĄTKOWY.		
	396	166
3. — NADZWYCZAJNA DANINA MAJĄTKOWA		
	347	2 651
4. — SPECJALNY PODATEK OD WYNAGRODZEŃ		
	16 345	13 386
5. — PODATKI POŚREDNIE.		
Podatek od wina	221	194
„ „ piwa	828	694
„ „ cukru	10 514	10 884
„ „ drożdży	1 020	971
„ „ tłuszczów	7	18
„ „ olejów mineralnych	2 162	2 078
„ „ zapałniczek	—	—
„ „ kwasu octowego	24	21
„ „ kwasu węglowego	33	28
„ „ cukru skrobiowego	241	261
Akcyzowe opłaty patentowe	133	152
Odsetki od zaległości, grzywny i kary	1	—
Razem:	15 184	15 301
6. — DODATKI DO PODATKU OD CUKRU		
	46	42
7. — CŁO		
	14 439	14 339
8. — OPŁATY STEMPLOWE i DANINY POKREWNE:		
Opłaty stempłowe	7 243	6 834
Podatek spadkowy i od darowizn	600	623
Razem:	7 843	7 457
9. — DODATKI DO DANIN PUBLICZNYCH		
	1 393	1 293
10. — PODATKI ZNIESIONE		
	26	33
11. — MONOPOLE		
Monopol solny	4 500	4 000
„ tytoniowy	21 000	24 001
„ spirytusowy	24 444	22 530
„ loteryjny	1 500	1 500
„ zapalczany	12	10
Razem:	51 456	52 041
Ogółem:	166 312	184 709

W poszczególnych miesiącach I półroczu bież. roku budżetowego przeważała tendencja zwykłowa wpływów skarbowych, która wystąpiła nawet w tych miesiącach, kiedy normalnie następuje spadek wpływów (kwiecień, czerwiec). Zato w październiku, w którym to miesiącu wpływy z danin i monopolów zazwyczaj silnie zwyżkują, nastąpiła

w bież. roku budżetowym zwykła stosunkowo niewielka. Lecz już w listopadzie—a więc w miesiącu, wykazującym z reguły spadek wpływów—bież. rok budżetowy przyniósł zwykłą, i to zwykłą bardzo poważną. Ten odmienny nieco w bież. roku budżetowym—przy czym w sumie zwykły—ruch wpływów skarbowych w poszczególnych miesiącach ilustruje—na tle analogicznych okresów w poprzedzającym 6-leciu—następujące zestawienie (+ oznacza zwykłą,—oznacza spadek wpływów):

	1931/32	1932/33	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	1937/38
	m i l i o n y zł						
Kwiecień . . .	-14.2	-8.1	+9.5	+1.4	-4.8	-13.8	+2.7
Maj . . .	+4.4	+14.9	-15.1	-15.4	-0.5	+0.2	-7.3
Czerwiec . . .	-23.0	-22.7	-10.5	-4.2	-10.3	+2.6	+5.1
Lipiec . . .	+6.2	+6.1	+8.2	+8.8	+11.3	+3.2	+4.5
Sierpień . . .	-10.5	-9.4	+5.8	-3.7	-3.9	-8.8	-5.6
Wrzesień . . .	-0.8	+3.4	+6.3	+13.7	-2.7	+4.6	+1.4
Październik . .	+31.9	+19.4	+19.9	+13.1	+16.3	+12.2	+4.6
Listopad . . .	-15.0	+1.8	-11.0	-0.7	-9.7	-1.9	+18.4
Grudzień . . .	+8.8	+7.6	+14.9	+6.8	+28.2	+11.6	
Styczeń . . .	-12.5	-23.1	-19.2	-19.9	-14.5	-23.2	
Luty . . .	-23.4	-12.8	-21.1	-9.2	-4.7	+1.0	
Marzec . . .	+8.1	+11.5	+18.9	+11.2	+19.5	+11.3	

Wzrost wpływów skarbowych w listopadzie w stosunku do października nastąpił przede wszystkim w zakresie danin, które dały w listopadzie o zł 17.8 miln., tj. o przeszło 15%, więcej niż w październiku, lecz poza tym—choć w znacznie mniejszym stopniu, bo tylko o zł 0.6 miln.—wzrosły również i wpłaty monopolów.

Podatki bezpośrednie, reprezentujące najwyższe wpływy spośród wszystkich danin, stały się w listopadzie głównym źródłem zwykłego wpływów z danin—podnosząc się z zł 58.8 miln. w październiku do zł 77.9 miln. w listopadzie. Wpłynął na to układ terminarza podatkowego. Ponieważ w listopadzie płatna była II rata (półroczna) podatku gruntowego za 1937 r., wpływy z tego podatku podniosły się w listopadzie w stosunku do października o zł 4.9 miln., czyli niemal o 90%. Dalej, w związku z płatnością w listopadzie II raty (półrocznej) podatku od nieruchomości, wpływy z tego źródła wzrosły o zł 11.5 miln., czyli przeszło 3½-krotnie. Następnie, dalszy wzrost wpływów z podatku dochodowego, mianowicie o zł 2.5 miln., tj. o 12% (w październiku o zł 5.5 miln.) był związany z płatnością (w ciągu 30 dni po doręczeniu nakazu) reszty podatku dochodowego z działu I na 1937 r. Nieznaczny wzrost (o zł 0.6 miln.) wykazały w listopadzie również wpływy z podatku przemysłowego, w zakresie którego płatna była—oprócz zaliczek comiesięcznych—III rata zryczałtowanego podatku od drobnych przedsiębiorstw.

W listopadzie 1936 r. wpływy z podatków bezpośrednich były znacznie mniejsze niż w listopadzie 1937 r. (zł 65.7 miln. wobec zł 77.9 miln.)—mimo, że terminarz płatności podatkowych był mniej więcej taki sam. Wpływy z podatku gruntowego były w 1937 r. nie tak wiele większe (zł 10.6 miln. wobec zł 9.3 miln.). Zupełnie nieznaczna była przewyżka w 1937 r. wpływów z podatku od nieruchomości (zł 15.9 miln. wobec zł 15.7 miln.). Większa już różnica zaznaczyła się na korzyść 1937 r. w wpływach z podatku dochodowego (zł 24.1 miln. wobec zł 21.9 miln.), które w poprzednich miesiącach (wrzesień, październik) były w 1936 r. wyższe niż 1937 r. Silna przewaga wpływów w listopadzie 1937 r. nad wpływami w listopadzie 1936 r. wystąpiła w zakresie podatku przemysłowego (zł 24.1 miln. wobec zł 16.1 miln.).

Specjalny podatek od wynagrodzeń, wypłacanych z funduszy publicznych—po przejściowej zwykłej w październiku (zł 16.3 miln.)—powrócił w listopadzie do poziomu wrześniowego i wynosił zł 13.4 miln. W listopadzie 1936 r. specjalny podatek od wynagrodzeń dał większy dochód, mianowicie zł 14.9 miln.

Wpływy z daniny majątkowej—wobec przypadającej na listopad płatności tej daniny za 1937 r.—podniosły się w listopadzie w stosunku do października aż o zł 2.3 miln. (niemal 8-krotnie), przy czym były nieco wyższe niż w listopadzie 1936 r. (zł 2.7 miln. wobec zł 2.4 miln.). Zlikwidowany podatek majątkowy dał w miesiącu sprawozdawczym dochód w wys. zł 0.2 miln.—wobec zł 0.4 miln. w październiku i zł 0.1 miln. w listopadzie 1936 r.

Wpływy z podatków pośrednich w listopadzie w dalszym ciągu zwykły (w październiku o zł 0.3 miln., w listopadzie o zł 0.1 miln.), były jednak o zł 0.4 miln. niższe od rekordowego poziomu z sierpnia. Wzrost wpływów (o zł 0.4 miln.) wykazał najpoważniejszy z podatków pośrednich—podatek od cukru, natomiast wpływy z innych podatków pośrednich nieznacznie zmniejszyły (różnice były mniejsze od zł 0.1 miln.)—z wyjątkiem jedynie podatku od cukru skrobiowego i akcyzowych opłat patentowych, w zakresie których nastąpiła drobna zwykła wpływów.

W stosunku do listopada 1936 r. wpływy z podatków pośrednich w listopadzie 1937 r. wykazały dość znaczny wzrost (zł 15.3 miln. wobec zł 13.7 miln.). Szczególnie dotyczy to wpływów z podatku

od cukru (zł 10.9 miln. wobec zł 9.6 miln.); poza tym nieznacznie wyższe były również wpływy z innych podatków—z wyjątkiem podatku od drożdży (stabilizacja) oraz od tłuszczów (zniżka w 1937 r.).

Wpływy z cel utrzymały się w listopadzie prawie na poziomie październikowym (zł 14.40 miln. wobec zł 14.44 miln.), który jest—jak dotychczas—rekordowy w bież. roku budżetowym. Były one jednocześnie bardzo poważne, bo o zł 6.3 miln. wyższe od wpływów, osiągniętych w listopadzie 1936 r. Ten znaczny wzrost wpływów z cel w 1937 r.—mimo że poziom ochrony celnej dzięki działaniu nowych zniżek konkencyjnych raczej uległ obniżeniu—tłumaczy się głównie zniesieniem lub redukcją w międzyczasie większości zwrotów cel.

Dochód z opłat stemplowych (łącznie z daninami pokrewnymi)—po osiągnięciu w październiku wysokiego poziomu zł 7.8 miln.—w listopadzie nieco obniżył się (do zł 7.5 miln.), przy czym był nieznacznie, bo o zł 0.1 miln., wyższy niż w listopadzie 1936 r. Wpływy z samych opłat stemplowych spadły w stosunku do października o zł 0.4 miln. i były prawie identyczne z wpływami, osiągniętymi w listopadzie 1936 r. Wpływy z podatku spadkowego w listopadzie były zaledwie o zł 0.02 miln. większe niż w październiku, przy czym przewyższyły wpływy listopadowe z 1936 r. o zł 0.1 miln.

Wpływy z dodatków do danin—w związku ze zniżką wpływów z opłat stemplowych i podatku spadkowego—nieznacznie w listopadzie zmniejszyły (o zł 0.1 miln.), były jednak nieco wyższe niż w listopadzie 1936 r. (zł 1.3 miln. wobec zł 1.2 miln.).

Wpłaty monopolów—po silnej zniżce w październiku (o zł 9.6 miln.)—w listopadzie nieco podniosły się (o zł 0.6 miln.). Przy niezmienionej jednak wpłacie loterii część wpłat wykazała spadek, mianowicie wpłaty monopolu solnego (o zł 0.5 miln.) i spirytusowego (o zł 1.9 miln.), co było jednak z nadwyżką pokryte przez podwyższenie wpłaty monopolu tytoniowego (o zł 3.0 miln.).

W listopadzie 1936 r. wpłaty monopolów były dość znacznie niższe niż w listopadzie 1937 r. (zł 46.6 miln. wobec zł 52.0 miln.). Jednakowa była i w 1936 r. i w 1937 r. wpłata monopolu loteryjnego, natomiast wpłaty innych monopolów były w 1936 r. niższe—solnego o zł 0.4 miln., tytoniowego o zł 1.5 miln. i spirytusowego o zł 3.5 miln.

Zestawienie wpływów z danin i monopolów w listopadzie 1937 r. z przeciętną miesięczną wpływów, przewidzianych w budżecie na 1937/38 r., oraz z wpływami, osiągniętymi w tym samym miesiącu 2 lat poprzednich—przedstawia się następująco (w miln. zł):

	1/12 budżetu na 1937/38 r.	1937	1936	1935
Podatki bezpośrednie	59.8	77.9	65.7	50.8
Specjalny podatek od wynagrodzeń	14.2	13.4	14.9	—
Danina i podatek majątkowy	1.2	2.8	2.5	2.8
Podatki pośrednie	15.3	15.3	13.7	10.7
Dodatki do podatku od cukru	0.08	0.04	0.07	0.9
Cło	10.2	14.4	8.1	6.1
Opłaty stemplowe	6.8	7.5	7.4	7.9
Nadzwyczajny dodatek do danin	1.4	1.3	1.2	4.8
Monopole	52.6	52.0	46.6	49.5

Jak widzimy, w listopadzie 1937 r. nieco niższe od przeciętnej miesięcznej normy budżetowej były tylko wpływy ze specjalnego podatku od wynagrodzeń oraz z dodatku do danin, a także wpłaty monopolów.

Zestawienie wpływów z danin i monopolów w okresie 8 miesięcy roku budż. 1937/38 z wpływami, osiągniętymi w tymże okresie roku budż. 1936/37, oraz z budżetem na rok 1937/38 przedstawia się następująco:

	Kwiecień — listopad: 1936/37 1937/38		
	m i l n . zł	%	budżetu
Daniny publiczne	795.0	880.5	67.4
Podatki bezpośrednie	428.8	454.3	63.3
w tym:			
podatki gruntowe	40.8	35.6	61.9
podatek od nieruchomości	60.2	60.6	74.0
„ przemysłowy	142.0	163.7	66.8
„ dochodowy	164.0	170.6	56.9
Podatki pośrednie	120.9	128.2	69.8
w tym:			
podatek od cukru	88.0	94.4	72.2
Cło	55.4	105.8	86.7
Opłaty stemplowe	54.2	57.3	70.7
Podatek majątkowy	1.4	1.7	40.0
Danina majątkowa	8.4	5.1	51.0
Specjalny podatek od wynagrodzeń	115.5	117.1	68.9

Dodatek do podatku od cukru	0'5	0'4	47'9
Nadzwyczajny dodatek do danin	9'6	10'2	69'2
Podatki zniesione		0'3	103'0
Monopole	421'6	439'8	69'6
w tym:			
tytoniowy	215'2	222'5	68'6
spirytusowy	148'2	161'1	70'9
Ogółem daniny i monopole:	1 219'6	1 320'3	68'1

Wpływy z danin publicznych i monopolów państwowych dały w ciągu 8 miesięcy bież. roku budż. dochód, wyraźnie przekraczający normę budżetową, która—przy założeniu równomierności wpływów—wynosi za 8 miesięcy 66·7% całorocznego budżetu. Daniny publiczne dały nieco poniżej tej normy, mianowicie 67·4% sumy, prelimitowanej w budżecie na cały rok, a wpłaty monopolów były dość znacznie większe od tego idealnego procentu budżetu, dając 69·6%. Spośród danin najlepsze w stosunku do budżetu wyniki (przekraczające normę) dały: podatki pośrednie, opłaty stemplowe i cło, a poza tym specjalny podatek od wynagrodzeń.

Porównanie wpływów w 1937/38 r. i 1936/37 r. jest ułatwione wobec obowiązywania w 1936/37 r. tych samych na ogół co obecnie przepisów i ze względu na mniej więcej ten sam terminarz podatków. Porównanie 8 miesięcy w bież. i ub. roku budż. wykazuje wzrost w b. r. zarówno wpływów z danin (o zł 85·5 miln.), jak i wpłat monopolów (o zł 15·2 miln.). Spośród danin dały większe wpływy w b. r. przede wszystkim daniny, związane ściśle z obrotami gospodarczymi: podatki pośrednie—o zł 7·3 miln., cło—o zł 50·4 miln., opłaty stemplowe—o zł 3·1 miln., a jednocześnie z danin bezpośrednich—związane z rozmiarami obrotów i dochodu: podatek przemysłowy—o zł 21·7 miln., podatek dochodowy—o zł 6·6 miln.

PODATKI I OPŁATY

ODROCZENIE TERMINU ZAŚWIADCZANIA KSIĄG GOSPODARCZYCH WŁAŚCICIELI NIERUCHOMOŚCI BUDYNKOWYCH.—Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dn. 31 XII 1937 r. L. D. V 13032/1/37 przesunęło przewidziany w § 82 rozporz. wykonawczego do ordynacji podatkowej („Dz. Ust. R. P.” Nr 35/1937, poz. 270) termin doświadczania ksiąg gospodarczych właścicieli nieruchomości budynkowych (§ 80 tegoż rozporz. wykon.), zakładanych na okres rachunkowy (rok obrotowy) 1938 r.—do dn. 1 II 1938 r.

AKCYZY I MONOPOLE

WYZNACZENIE REJONÓW PRODUKCJI, KONTYNGENTU WENĘTRZNEGO I ZAPASU CUKRU NA OKRES KAMPANIJNY 1938/39.—W „Dz. Ust. R. P.” Nr 90/1937 poz. 646 zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 15 XII 1937 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Rolnictwa i Ref. Roln. oraz Przemysłu i Handlu o rejonach produkcji oraz o kontyngencie wewnętrznym i zapasie cukru na okres kampanijny 1938/39.

Rozporządzeniem tym, opartym na dekrety Prezydenta Rzplitej z dn. 3 XII 1935 r. o regulowaniu gospodarki cukrowej i buraczanej („Dz. Ust. R. P.” Nr 88/1935, poz. 548) i na rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 12 XII 1936 r. o zasadach podziału nadwyżki kontyngentu wewnętrznego cukru („Dz. Ust. R. P.” Nr 91/1936, poz. 634), został wyznaczony na okres kampanijny 1938/39, czyli na czas od dn. 1 X 1938 r. do dn. 30 IX 1939 r., ogólny kontyngent wewnętrznego cukru w ilości 1 miln. q cukru białego. W porównaniu z kontyngentem na bieżący okres kampanijny 1937/38, wynoszącym 3 750 tys. q, ogólny kontyngent wewnętrznego na okres kampanijny 1938/39 jest wyższy o 250 tys. q. Przy ustalaniu wysokości tego kontyngentu uwzględniono osiągnięty już ostatnio wzrost spożycia cukru w kraju, jak również przewidywane kształtowanie się tego spożycia na najbliższą przyszłość. Podana wysokość ogólnego kontyngentu wewnętrznego cukru na okres kampanijny 1938/39—4 000 000 q—przekracza o 8% krajowe spożycie cukru w okresie kampanijnym 1936/37, oraz o 6%—kontyngent wewnętrznego, wyznaczony na okres kampanijny 1937/38.

Równocześnie z określeniem kontyngentu wewnętrznego zostały ustalone na okres kampanijny 1938/39 rejon produkcji cukru. W okresach kampanijnych 1936/37 i 1937/38 ilość rejonów produkcji wynosiła po 33, a w tej liczbie: 15 rejonów wielocukrownianych i 18 jednocukrownianych. Na okres kampanijny 1938/39 ilość rejonów produkcji cukru została powiększona do 62. Wobec tego w tym okresie kampanijnym

wszystkie rejon produkcji cukru, nie wyłączając nowoutworzonego, będą rejonami jednocukrownianymi. Biorąc pod uwagę, że: 1) już przy rozdziale kontyngentu wewnętrznego cukru na okres kampanijny 1937/38 kontyngenty wewnętrzne mniejszych cukrowni zostały podniesione—w myśl zasad wyżej przytoczonego rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 12 XII 1936 r. do poziomu, dającego tym przedsiębiorstwom podstawę odrębnej egzystencji, 2) w ostatnich 12 miesiącach zostało osiągnięte najwyższe dotychczasowe ogólne zużycie cukru w kraju przy ten lencji do dalszego poważnego wzrostu—wypadnie uznać, iż utrzymywanie rejonów wielocukrownianych, związanych z ideą likwidacji niektórych przedsiębiorstw, znacznie straciło na aktualności.

W następstwie ustalenia rejonów produkcji cukru oraz zaliczenia cukrowni do poszczególnych rejonów uzyskały cukrownie zasadniczy przydział kontyngentu wewnętrznego w wysokości ich kontyngentów wewnętrznych z okresu kampanijnego 1937/38 w łącznej ilości 3750 tys. q.

Nadwyżkę kontyngentu wewnętrznego, wynoszącą 250 tys. q, rozdzielono pomiędzy rejon produkcji i cukrownie w myśl zasad wyżej przytoczonego rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 12 XII 1936 r., a mianowicie:

a) 10% nadwyżki (25 tys. q) rozdzielono pomiędzy 17 rejonów i cukrowni z uwzględnieniem specjalnych zagadnień rolniczych w obrębie rejonów tych cukrowni;

b) z 20%-owej części nadwyżki (50 tys. q) przeznaczono 43 378 q dla nowego rejonu i nowej cukrowni, która ma być wybudowana bądź w Centralnym Okręgu Przemysłowym bądź w powiecie wysoko-mazowieckim woj. białostockiego według ustalenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Ref. Roln. oraz Ministrem Przemysłu i Handlu, dalsze zaś 6 662 q rozdzielono pomiędzy cukrownie w celu podniesienia najniższych kontyngentów cukrowni ponad minimalny poziom 43 378 q—z zastrzeżeniem nieprzekroczenia 80% ich kampanijnej zdolności produkcyjnej;

c) wreszcie—pozostałe 70% nadwyżki kontyngentu wewnętrznego (175 tys. q) rozdzielono pomiędzy cukrownie w połowie stosunkowo do niewykorzystanej kampanijnej zdolności produkcyjnej, w połowie zaś stosunkowo do kontyngentu wewnętrznego z okresu kampanijnego 1937/38—z tym ograniczeniem, ażeby łączny przydział kontyngentu wewnętrznego poszczególnym cukrowniom nie przekroczył 80% ich kampanijnej zdolności produkcyjnej.

Ponadto omawiane rozporządzenie określiło wysokość zapasu cukru, jaki cukrownie obowiązane będą zatrzymywać w okresie kampanijnym 1938/39 w swych magazynach na wypadek dalszego wzrostu spożycia cukru w kraju—na 10% kontyngentów wewnętrznych poszczególnych cukrowni w tymże okresie. Wskutek tego zapas cukru na pokrycie wzrostu spożycia krajowego w okresie kampanijnym 1938/39—poza kontyngentem wewnętrznym tegoż okresu i ewentualnym remanentem kontyngentu wewnętrznego z poprzednich okresów—będzie wynosił 400 tys. q.

B. Litwa

KONTROLA WAREK PIWA W BROWARACH.—Par. 67 rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 22 XII 1931 r. w sprawie wykonania ustawy o opodatkowaniu piwa („Dz. Ust. R. P.” Nr 113/1931, poz. 886) nakłada na przedsiębiorcę browaru obowiązek, ażeby przed wybicciem brzezki gorącej z kotła warzelnego stwierdził w obecności urzędnika kontroli skarbowej ilość brzezki, określił za pomocą cukromierza zawartość ekstraktu w tej brzezce oraz zapisał wyniki do księgi warek.

Zarządzeniem z dn. 27 X 1933 r. L. D. VI 13 137/4/33 („Dz. Ust. Min. Skarbu” Nr 31, poz. 276) Min. Skarbu, licząc się z trudnościami, na jakie mogłoby napotkać stosowanie powyższego przepisu w zmienionym stanie organizacji kontroli skarbowej—postanowiło, że przedsiębiorcy browarów będą zawiadamiać na przyszłość inspektora kontroli skarbowej o terminie wybiccia brzezki z kotła warzelnego, przy czym, jeżeli urzędnik kontroli skarbowej nie przybędzie do browaru w zgłoszonym czasie, wówczas przedsiębiorca browaru może stwierdzić ilość brzezki gorącej i zawartość w niej ekstraktu bez udziału urzędnika skarbowego, natomiast w obecności dwóch świadków, którzy łącznie z przedsiębiorcą powinni podpisać wpis w księgach.

Ostatnio okólnikiem z dn. 17 XII 1937 r. L. D. VI 10672/4/37 Min. Skarbu uchylilo wyżej wymienione zarządzenie z dn. 27 X 1933 r. i po-

leciło kontrolować warki piwa w browarach, stosownie do postanowień cytowanego wyżej przepisu § 67 rozporządzenia z dn. 22/XII 1931 r. Wobec tego stwierdzanie ilości brzczyki gorącej przed wybiciem z kotła warzelnego oraz zawartości w niej ekstraktu powinno być przeprowadzane w browarach na przyszłość w obecności urzędnika kontroli skarbowej.

ZWOLNIENIE NIEKTÓRYCH ZAKŁADÓW OD OPŁAT Z TYTUŁU DETALICZNEJ SPRZEDAŻY SPIRYTUSU I NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH.—Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 18/XII 1937 r., ogłoszonym w „Dz. Ust. R. P.” Nr 88/1937, poz. 637, zostały zwolnione od opłat z tytułu sprzedaży spirytusu i napojów alkoholowych na rok 1938 zakłady sprzedaży napojów alkoholowych, znajdujące się w miejscowościach, liczących do 3 tys. mieszkańców włącznie.

SPRZEDAŻ NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH PRZEZ KASYNA I SPÓŁDZIELNIE WOJSKOWE W CZASIE ĆWICZEŃ WOJSKOWYCH.—Okólnikiem z dn. 18/XII 1937 r. L. D. VI 8251/1/36 Min. Skarbu wyjaśniło, że kasyna i spółdzielnie wojskowe, posiadające stałe zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, mogą wykonywać tę sprzedaż podczas ćwiczeń wojskowych również w czasowym miejscu pobytu swej formacji, bez obowiązku uzyskiwania w tym celu odrębnych zezwoleń.

ZMIANA TARYFY NA WYROBY TYTONIOWE.—Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 13/XII 1937 r., ogłoszonym w „Dz. Ust. R. P.” Nr 88/1937, poz. 636, została zmieniona taryfa na wyroby tytoniowe, sprzedawane w kraju, a mianowicie: cena papierosów francuskiego monopolu tytoniowego pod nazwą „Balto” została obniżona z gr 10 na gr 9 za sztukę.

PIENIĄDZ I KREDYT

NOWA INSTRUKCJA KOMISJI OBROTU TOWAROWEGO.—Nawiązując do notatki w zesz. 52/1937 (str. 1687) tygodnika o nowej instrukcji Komisji Obrotu Towarowego—podajemy obecnie dalszy ciąg tej instrukcji, a mianowicie przepisy o doręczaniu zaświadczeń walutowych na wywóz towarów za granicę i do W. M. Gdańska, obowiązków eksporterów oraz o kontroli wpływu i rozliczeń waluty eksportowej.

A.—Warunki doręczania zaświadczeń walutowych.

§ 1. 1) Zaświadczenie walutowe na wywóz towarów za granicę eksporter może otrzymać tylko wówczas, gdy należność za te towary ma być zapłacona w zagranicznych środkach płatniczych, otrzymanych z zagranicy, co powinno być zastrzeżone w umowach kupna-sprzedaży i fakturach; wyjątek od tej zasady jest przewidziany w § 2.

2) Eksporterzy, zawierając transakcję eksportową z odbiorcami, u których są zadłużeni z jakichkolwiek bądź tytułów, są obowiązani upewnić się i zastrzec, że odbiorcy ich uregulują należności efektywnie, a nie skorzystają z możliwości zaliczenia wzajemnych należności; zaliczenie należności (kompensata) może nastąpić tylko za osobnym zezwoleniem Komisji Dewizowej lub w ramach przepisu § 2 p. e.

§ 2. W następujących przypadkach eksporter może otrzymać zaświadczenie walutowe, pomimo zgłoszenia przez niego, iż należności za wywożony towar nie otrzyma w zagranicznych środkach płatniczych:

a) gdy zapłata ma nastąpić w złotych z zagranicznych rachunków wolnych;

b) gdy wywóz następuje w obrocie rozrachunkowym, nie kontrolowanym przy pomocy świadectw rozrachunkowych;

c) gdy eksporter przedkłada pozwolenie Komisji Dewizowej na otrzymanie należności w złotych z konta zablokowanego;

d) gdy—przy wywozie do obszaru W. M. Gdańska towarów, kontrolowanych na granicy polsko-gdańskiej—eksporter zaznaczy w zgłoszeniu wywozowym, że towar jest przeznaczony na konsumpcję wewnętrzną w Gdańsku; w tym przypadku eksporter jest obowiązany dopilnować, aby Izba Handlu Zagranicznego w Gdańsku w terminie do 6 miesięcy zawiadomiła P. I. R. o zużyciu tego towaru na wewnętrznym rynku gdańskim;

e) gdy eksporter przedkłada zezwolenie Komisji Obrotu Towarowego na dokonanie wymiennej transakcji (towar za towar) i zobowiązuje się w zgłoszeniu wywozowym przedstawić Polskiemu Instytutowi Rozrachunkowemu w określonym terminie kwit celny przywozowy oraz kopię pozwolenia przywozu (kopia dla banku dewizowego) celem udowodnienia dokonania importu i uczynienia odpowiedniej wzmianki na wymienionych dokumentach;

f) gdy eksporter dostarcza towar na statki polskie na ich zaopatrzenie, a należność za ten towar otrzyma w złotych, co obowiązany jest udowodnić zamówieniem polskiej linii żeglugowej, lub potwierdzeniem pisemnym kapitana statku;

g) gdy eksporter wysyła towar do polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych, a zapłatę otrzymuje w złotych w kraju, co obowiązany jest udowodnić zamówieniem Ministerstwa Spraw Zagranicz-

nych, ambasady, poselstwa, konsulatu lub potwierdzeniem tych instytucyj;

h) gdy eksporter zgłasza wywóz za granicę za zaliczeniem kolejowym (kasa kolejowa zawiadamia P. I. R. o wypłacie złotych z tytułu wysyłki towaru za zaliczeniem, podając w odpowiednim wykazie Nr zaświadczenia walutowego, którego wypłata dotyczyła); wywóz do obszaru W. M. Gdańska towarów, kontrolowanych na granicy polsko-gdańskiej, za zaliczeniem kolejowym, o ile te towary nie są przeznaczone na konsumpcję gdańską—jest dopuszczalny tylko w tym przypadku, gdy odbiorca towaru w Gdańsku zaofiaruje równowartość zaliczenia w dewizach Polskiej Kasie Rządowej w Gdańsku;

i) gdy eksporter zgłasza wywóz towaru za granicę za pobraniem pocztowym, zobowiązując się złożyć w P. I. R. odcinek dla odbiorcy przekazu, na którym urząd pocztowy wpisze numer zaświadczenia walutowego; ograniczenia co do wysyłki za zaliczeniem do Gdańska, zawarte w p. h, stosuje się analogicznie;

j) gdy eksporter zgłasza wywóz towaru, płatnego międzynarodowym przekazem pocztowym, zobowiązując się do przedłożenia odnośnego odcinka przekazu bankowi dewizowemu w celu uzyskania potwierdzenia na egz. V (§ 11).

§ 3. 1) Jeżeli eksporterem jest cudzoziemiec (w rozumieniu przepisów dewizowych), to zaświadczenie walutowe może otrzymać pod warunkiem, że przedstawi dolny odcinek egz. V nabytego poprzednio kompletu zaświadczenia walutowego, na którym bank dewizowy potwierdził, że eksporter: a) albo zaofiarował do skupu zagraniczne środki płatnicze, przywiezione lub otrzymane z zagranicy, albo b) należność za eksport została pokryta z zagranicznego rachunku wolnego, albo c) otrzymał zezwolenie Komisji Dewizowej na inny sposób pokrycia należności za eksport (np. z konta zablokowanego).

2) W przypadku, gdy cudzoziemiec przywiózł ze sobą zagraniczne środki płatnicze i posiada na to „zaświadczenie o przywozie pieniędzy i walorów”, wydane przez graniczne władze celne lub skarbowe (o czym te władze umieszczają wzmiankę w paszporcie) i część tych środków zużywa na zapłacenie eksportu—wówczas bank dewizowy powinien przed potwierdzeniem skupu dewiz na egz. V umieścić na „zaświadczeniu o przywozie pieniędzy i walorów” odpowiednią wzmiankę w tym celu, aby cudzoziemiec nie mógł wywieźć z powrotem na podstawie tego „zaświadczenia” całej przywiezionej kwoty.

3) Firmy gdańskie mogą otrzymywać zaświadczenia walutowe na ogólnych warunkach, ustanowionych dla firm, mających siedzibę w kraju.

§ 4. Zaświadczenie walutowe na wywóz do krajów, do których wywóz podlega kontroli przy pomocy świadectw rozrachunkowych, może być doręczone tylko w tym przypadku, gdy eksporter w zgłoszeniu wywozowym: a) zadeklaruje, iż należność za wywóz będzie pokryta w zagranicznych środkach płatniczych, otrzymanych z zagranicy, lub w formie wypłaty z zagranicznego rachunku wolnego, oraz b) zrzeczenie się prawa otrzymania zapłaty w drodze rozrachunku.

§ 5. 1) Zaświadczenie walutowe na wywóz w odprawie warunkowej może być wydane pod warunkiem, że eksporter zobowiąże się na zgłoszeniu wywozowym przywieźć wywożony towar z powrotem i przedstawić kwit celny przywozowy.

2) Przy powrotnym wywozie za granicę towarów zagranicznych, uszlachetnionych w Polsce (obróć uszlachetniający czynny), w zaświadczeniu walutowym może być zadeklarowana jako wartość towaru tylko kwota dewiz, przypadająca za uszlachetnienie; w tym przypadku eksporter powinien okazać kwit odprawy warunkowej przywozowej towaru uszlachetnionego na dowód, iż za przywieziony towar dewizy nie były przekazane za granicę. W innych przypadkach powrotnego wywozu towarów uszlachetnionych jako wartość towaru, którą eksporter zobowiązuje się zaofiarować do skupu, należy wskazać rzeczywistą wartość uszlachetnionego (gotowego) towaru.

3) W zaświadczeniach walutowych, doręczonych na wywóz towarów, naprawionych w kraju (powrotny wywóz w obrocie reparacyjnym czynnym) jako wartość towaru powinna być wskazana należność, przypadająca za naprawę.

§ 6. 1) Zaświadczenie walutowe na wysyłkę pod tytułem darmym i zwrot towarów zagranicznych doręcza Polski Instytut Rozrachunkowy i jego delegaci.

2) Instytucja, w zakresie swoich uprawnień, może doręczyć zaświadczenie walutowe na przedmioty, wysyłane za granicę przez firmy eksportujące jako zwroty, próbki, wzory, reklamy itp., o ile nie ma pojeźżeń co do bezpłatnego charakteru wysyłki.

§ 7. 1) Celem otrzymania zaświadczenia walutowego, eksporter powinien zgłosić wywóz przez wypełnienie kompletu formularzy zgłoszenia wywozowego, wykonanych nakładem Komisji Obrotu Towarowego i zaopatrzonych w numer kolejny.

2) Przy wypełnianiu zgłoszenia wywozowego eksporter jest obowiązany przestrzegać w szczególności następujących przepisów:

a) rubryki zgłoszenia wywozowego powinny być wypełnione czytelnie (o ile możności pismem maszynowym)—stosownie do wskazówek, podanych w formularzu;

b) nazwa towaru powinna być dokładnie określona w rubr. 2 z podaniem gatunku—tak, aby dane te pozwoliły na zorientowanie się co do ceny; jeżeli przesyłka składa się z różnych gatunków towaru, wówczas eksporter powinien dołączyć do zgłoszenia wywozowego specyfikację lub fakturę, wymieniającą dokładnie gatunki towaru, z podaniem ilości i ceny poszczególnego gatunku; w tym przypadku eksporter powinien wypisać w zgłoszeniu nazwy gatunków z dodatkiem „według specyfikacji”;

c) w rubr. 4 (Wartość według faktury) eksporter powinien podać całą wartość brutto wywożonego towaru, wymieniając wyraźnie warunki transakcji (np. loco, franco, fob, cif). Za wartość brutto uważa się sumę, którą odbiorca zagraniczny powinien postawić do dyspozycji eksportera, choćby część tej sumy od razu była użytą w granicę na koszty przewozu, składowego itp.; wartość ta zatem obejmuje cenę towaru oraz koszty uboczne, jak: koszty przewozu itd., poniesione przez eksportera. O ile eksporter otrzymał zaliczkę na eksport, zaliczki tej nie należy potrącać z wartości faktury. Wskazanie ceny jednostkowej towaru (część pierwsza rubr. 4 zgłoszenia) jest w zasadzie obowiązkowe. W wyjątkowych przypadkach, za zgodą instytucji doręczającej, cena jednostkowa może nie być wskazana w zgłoszeniu wywozowym, np. przy wywozie towarów różnych gatunków (patrz p. b);

d) w rubr. 5 (Umówiony termin płatności) eksporter powinien podać co najmniej miesiąc, w którym zapłata ma nastąpić; w razie wysyłki towaru na skład eksporter powinien podać, zamiast terminu umówionego, przewidywany termin zapłaty;

e) jeżeli eksporter nie może w chwili wysyłania towaru podać wartości brutto i kraju przeznaczenia z tego powodu, że towar jest wysyłany na skład, wówczas powinien podać przewidywaną sumę brutto wpływu za eksport, a ponadto w rubryce 7 (Kraj przeznaczenia) powinien umieścić wzmiankę: „Na skład do ....”;

f) eksporter, którego wysłał towar do kraju rozrachunkowego, do którego wywóz nie podlega kontroli przy pomocy świadectw rozrachunkowych, a należność za towar ma otrzymać z konta clearingowego w kraju, powinien w rubryce 6 (Sposób i waluta zapłaty) podać: „W rozrachunku przez ...”, wymieniając instytucję rozrachunkową;

g) w razie wysyłki za granicę pod tytułem darmym, należy w rubryce „Wartość” podać wartość orientacyjną wywożonego przedmiotu, a w rubr. 6 uczynić wzmiankę: „Bez zapłaty”.

3) Eksporter (lub instytucja doręczająca) powinien umieszczać w zaświadczeniu walutowym Nr serii (instytucji) i Nr konta eksportera (nadany przez Polski Instytut Rozrachunkowy i podany eksporterowi do wiadomości przez instytucję doręczającą). Dane te należy wpisywać czytelnie w ten sposób, że po numerze serii następuje Nr konta—tak, aby obydwie numeracje były przez przebitkę widoczne na wszystkich 6 egzemplarzach kompletu formularzy.

4) O wszelkich zmianach danych, dotyczących treści zgłoszenia wywozowego, zaszłych po doręczeniu zaświadczenia walutowego, eksporter obowiązany jest zawiadomić Polski Instytut Rozrachunkowy lub instytucję (p. § 14) w momencie rozliczania należności za wywieziony towar.

§ 8. 1) Instytucje, upoważnione zarządzeniami Ministra Przemysłu i Handlu do doręczania zaświadczeń walutowych, są obowiązane przed doręceniem zaświadczenia walutowego sprawdzić, czy zgłoszenie wywozowe zostało należycie wypełnione i czy treść zgłoszenia odpowiada przepisom §§ 1÷7.

Ponadto instytucje mają obowiązek sprawdzać, czy cena, termin płatności, sposób zapłaty itp., podane w zgłoszeniu wywozowym, odpowiadają warunkom sprzedaży danego artykułu na rynku zagranicznym lub zgadzają się z umową wówczas, gdy warunki umowne odbiegają od normalnych warunków sprzedaży, i czy rozbieżności między warunkami normalnymi a umownymi jest uzasadniona.

2) Przed doręceniem zaświadczenia walutowego instytucja, wymieniona w ust. 1, powinna sprawdzić drogą wylegitymowania tożsamość i miejsce zamieszkania eksportera, o ile okoliczności te nie są znane instytucji.

3) W razie wątpliwości co do podanych w zgłoszeniu wywozowym warunków sprzedaży—instytucja, wymieniona w ust. 1, może zażądać od eksportera przedstawienia umowy lub faktury oraz ewentualnie innych dokumentów, celem sprawdzenia tych warunków.

4) W razie stwierdzenia, iż zgłoszenie wywozowe nie odpowiada warunkom §§ 1÷7 lub gdy eksporter odmawia udzielenia wyjaśnień, bądź okazania dokumentów, instytucja powinna odmówić doręczenia zaświadczenia walutowego; od decyzji odmownej eksporterowi służy prawo odwołania się do Komisji Obrotu Towarowego za pośrednictwem Polskiego Instytutu Rozrachunkowego.

5) Wszelkie poprawki w zgłoszeniu wywozowym powinny być uszczelnione przez przekreślenie pierwotnego tekstu i wypisanie nowego, a ponadto powinny być omówione i potwierdzone na zgłoszeniu wywozowym przez eksportera, a na zaświadczeniu walutowym — przez instytucję doręczającą.

6) Po sprawdzeniu zgłoszenia wywozowego instytucja, wymieniona w ust. 1, zaopatruje zaświadczenie walutowe w datę wydania, pieczęć instytucji i podpis osoby, upoważnionej do podpisywania, i doręcza zaświadczenia walutowe eksporterowi.

§ 9. 1) Gdy warunki eksportu tego wymagają, instytucje upoważnione do doręczania zaświadczeń walutowych mogą doręczać eksporterom, zasługującym w zupełności na zaufanie, zaświadczenia walutowe, podpisane in blanco — pod warunkiem, że eksporter złoży pisemne zobowiązanie:

a) przestrzegania przepisów niniejszej instrukcji w brzmieniu każdego obowiązyującym, a w szczególności przepisów §§ 1÷7;

b) przesyłania instytucji wypelnionych i podpisanych zgłoszeń wywozowych niezwłocznie po wysłaniu lub złożeniu zaświadczeń walutowych do odprawy celnej;

c) zwrócenia nieużytych zaświadczeń walutowych niezwłocznie po upływie ich ważności, oraz na każdorazowe żądanie instytucji lub Polskiego Instytutu Rozrachunkowego.

2) Przed doręceniem zaświadczeń walutowych, podpisanych in blanco, na kompletach formularzy powinny być wypisane: nazwisko lub firma oraz adres eksportera, numer konta eksportera, numer serii i data doręczenia zaświadczenia walutowego.

3) Instytucje, które doręczają zaświadczenia walutowe, podpisane in blanco, powinny prowadzić osobną ewidencję zaświadczeń, wydanych in blanco, w której należy notować: nazwiska eksporterów, numery wydanych zaświadczeń, datę wydania oraz numery zaświadczeń wykorzystanych i zwróconych.

4) Doręczanie cudzoziemcom (§ 3 ust. 1÷3) zaświadczeń walutowych, podpisanych in blanco, nie jest dozwolone.

*

Dalszy ciąg instrukcji podamy w następnym zeszycie tygodnika.

WYJAŚNIENIA KOMISJI DEWIZOWEJ.—Nie wymaga zezwolenia Komisji Dewizowej transakcja, w wyniku której cudzoziemiec przenosi na rzecz drugiego cudzoziemca prawo do wierzytelności, zabezpieczonej na nieruchomości, położonej w Polsce, w zamian za odstąpienie mu praw do wierzytelności hipotecznej, zapisanej na obiekcie majątkowym, położonym za granicą.

Brak wymogu zezwolenia na powyższą transakcję nie zwalnia — z uwagi na art. 8 dekretu dewizowego („Dz. Ust. R. P.” Nr 32, poz. 249)—zamieszkałego w kraju dłużnika od obowiązku uzyskania zezwolenia Komisji Dewizowej na spłatę wierzytelności, przysługującej cudzoziemcowi (28/IX 1937 r., Nr 14269/BK/GS).

*

Znaczkami pocztowe nie są środkami płatniczymi lub papierami wartościowymi w rozumieniu dekretu Prezydenta Rzplitej z dn. 26/IV 1936 r., zatem obrót nimi nie podlega zakazom lub ograniczeniom, ustalonym w cytowanym dekrete, i w związku z tym zbędne jest wydawanie zezwoleń dewizowych na wysyłkę znaczków za granicę. Niemniej nieostemplowane polskie znaczki pocztowe mogą pełnić zastępczo funkcję płatniczą wówczas, jeżeli wysłane są za granicę tytułem zapłaty zobowiązania pieniężnego. Tego rodzaju zapłata równałaby się obejściu regulacji dewizowej i byłaby wobec tego niedopuszczalna.

Poza tym należy zaznaczyć, że znaczki pocztowe—polskie lub zagraniczne, ostemplowane lub nie—mogą być przedmiotem handlu i wobec tego jako towar podlegają kontroli wywozu za granicę w ten sposób, że jeżeli wartość wysyłanych znaczków przekracza sumę zł 50—wymagane jest zgłoszenie wywozu; ponadto osoby wysyłające—we wszystkich przypadkach sprzedaży znaczków za granicę—obowiązane są zaofiarować Bankowi Polskiemu lub bankowi dewizowemu, w myśl § 19 rozporz. Ministra Skarbu z dn. 24/VII 1936 r., do skupu zagraniczne środki płatnicze, uzyskane ze sprzedaży. W razie wysyłki nieostemplowanych polskich znaczków pocztowych—suma, uzyskana ze sprzedaży, nie może być niższa niż wartość nominalna tych znaczków.

Celem zgłoszenia wywozu lub uzyskania zaświadczenia, uprawniającego do wywozu bez otrzymania zapłaty, klienci winni kierować się do Polskiego Instytutu Rozrachunkowego w Warszawie (Wydział kontroli waluty eksportowej).

WYJAŚNIENIA KOMISJI DEWIZOWEJ I ZWIĄZKÓW BANKÓW.—Zgodnie z wyjaśnieniami, otrzymanymi w Komisji Dewizowej, począwszy od dn. 1/I 1938 r. należy umieszczać w zestawieniach, sporządzanych dla Komisji Dewizowej stosownie do okólnika Nr 1, tylko obroty banknotami szylingowymi oraz szylingami, nabytymi za granicę za specjalnym zezwoleniem Komisji Dewizowej. Nie należy natomiast uwzględniać wpłat na rachunek Polskiego Instytutu Rozrachunkowego (PIR) w clearingu polsko-austriackim, wypłat na Wiedeń, nabytych od tego Instytutu, czeków i przekazów na Wiedeń, sprzedanych przez banki dewizowe w ramach rozdziału II okólnika Nr 17.

ZNIŻKA OPLAT W POLSKIM INSTYTUCIE ROZRACHUNKOWYM.—Z dniem 1/I 1938 r. Polski Instytut Rozrachunkowy obniżył opłaty dla eksporterów polskich z 0.5% na 0.4%.

Posiada to ważne znaczenie dla eksporterów, zwłaszcza artykułów masowych, tym bardziej, że nowa instrukcja Komisji Obrotu Towarowego nakłada znaczne obowiązki i ciężary finansowe na Polski Instytut Rozrachunkowy.

URUCHOMIENIE KREDYTÓW POD ZASTAW BYDŁA — p. str. 60.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 27 do 31 grudnia 1937 r.

Okres sprawozdawczy, pokrywający się z ultimo roku, minął na rynku dewiz przy nastroju słabym; poza utrzymanymi funtami szterlingami i guldenami gdańskimi—pozostałe dewizy zniżkowały, na ogół w stopniu słabym. Jak zwykle na ultimo, obroty były ograniczone, nadal koncentrując się zresztą na dolarach i funtach szterlingach. Straty tygodniowe (w zł na 100 jednostkach walutowych) kształtowały się następująco: franki francuskie 0·02, franki szwajcarskie 0·25, belgi 0·20, korony czechosłowackie 0·03, floreny holenderskie 0·10, korony szwedzkie 0·10, korony duńskie 0·10 i korony norweskie 0·10; poza tym dolary gotówkowe straciły zł 0·00¼ na \$ 1, a dolary telegraficzne—zł 0·00⅞ na \$ 1.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu ¹⁾
Dolary St. Zjedn.	\$ 1	5·27 ³ / ₈ (5·28 ¹ / ₄)	5·27 ¹ / ₈ (5·27 ³ / ₄)	5·27 ¹ / ₈ (5·27 ³ / ₄)
„ „ „ telegr.	\$ 1	5·27 ³ / ₈ (5·28 ¹ / ₂)	5·27 ¹ / ₄ (5·28)	5·27 ³ / ₄ (5·28)
Funty szterlingi	£ 1	26·38 (25·96)	26·33 (25·92)	26·36 (25·92)
Franki francuskie	100 fr.	17·95 (24·69)	17·92 (24·65)	17·93 (24·65)
Franki szwajcarskie	100 fr.	122·05 (121·55)	121·85 (121·28)	121·85 (121·28)
Belgi	100 blg.	89·55 (89·20)	89·45 (88·90)	89·50 (88·90)
Marki niemieckie	100 RM	— (212·36)	— (212·36)	— (212·36)
Korony czechosłow.	100 kor.	18·53 (18·60)	18·50 (18·56)	18·50 (18·56)
Liry włoskie	100 lir.	— (27·85)	— (27·80)	— (27·80)
Floreny holenderskie	100 fl.	293·55 (289·60)	293·25 (288·95)	293·35 (288·95)
Guldeny gdańskie	100 guld.	100·00 (—)	100·00 (—)	100·00 (—)
Korony szwedzkie	100 kor.	136·05 (133·85)	135·90 (133·65)	135·90 (133·65)
Korony duńskie	100 kor.	— (115·90)	— (115·75)	— (115·75)
Korony norweskie	100 kor.	132·50 (130·45)	132·40 (130·20)	132·40 (130·20)

Niezależnie od wyżej podanych kursów transakcyjnych cedula urzędowa Giełdy Pieniężnej w Warszawie z dn. 31/XII 1937 r. notuje następujące kursy kupna i sprzedaży dewiz (w nawiasach — kursy na ultimo 1936 r.).

		Sprzedaż zł	Kupno zł
Dinary jugosłowiańskie	100 din.	12·25 (11·20)	12·15 (10·70)
Pengő węgierskie	100 png.	105·25 (97·50)	104·75 (96·50)
Leje rumuńskie	100 lei	4·00 (3·20)	3·85 (2·90)
Marki fińskie	100 mk.	11·67 (11·47)	11·61 (11·00)
Pesety hiszpańskie	100 pes.	— (—)	— (—)
Funty tureckie	1 funt	4·30 (3·70)	4·15 (3·40)
Łaty lotewskie	100 lat.	105·60 (100·00)	104·40 (93·00)

¹⁾ Ostatni kurs w tygodniu pokrywa się z kursem na ultimo roku; w nawiasach—notowania na ultimo 1936 r.

Lewy bułgarskie	100 lew.	6·60 (5·20)	6·20 (4·70)
Korony estońskie	100 kor.	145·00 (138·00)	144·00 (133·00)
Szylingi austriackie	100 szyl.	99·20 (96·50)	98·80 (95·50)
Dolary kanadyjskie	1 dol. kan.	5·27 ³ / ₄ (5·28)	5·25 ¹ / ₄ (5·25 ¹ / ₂)

Na rynku papierów lokacyjnych państwowych utrzymywaliśmy w dalszym ciągu mocny nastrój, w szczególności dla 3% Poż. Premiowej Inwestycyjnej, która odnotowała następujące zyski kursowe (w zł): sztuki i serie I emisji—po 0·50, sztuki II emisji—1·00 i serie te same 1·50; druga z premiówek—4% Poż. Dolarowa—mimo początkowych mocniejszych notowań potem osłabła, zamykając jednak okres minimalnym zyskiem w wysokości zł 0·10. Jeśli chodzi o pozostałe pożyczki—to: 4% Poż. Konsolidacyjna podniosła się o 0·50% nom., a 5% Poż. Wewnętrzna o 1·25% nom.

Natomiast na rynku papierów lokacyjnych prywatnych nastąpiło nie tylko zahamowanie trwającej od dłuższego czasu generalnej zwyczajki papierów, ale nawet częściowe cofnięcie się dotychczasowego nastroju dla szeregu papierów. Jednocześnie obroty lekko skurczyły się, przy czym zaznaczyła się nieznaczna przewyżka podaży nad popytem. Salda tygodniowe (w % -ach nominalu; ze znakiem plus—zwyczajka, ze znakiem minus—znizka notowań) kształtowały się następująco: 4% L. Z. Tow. Kred. Ziemskiego +0·50, 4½% L. Z. Tow. Kred. Ziemskiego +0·25, 4½% L. Z. Pozn. Ziem. Kredyt. —1·25, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy: zwykle +0·25,—skonwertowane (z 1933 r.)—0·75, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi z 1933 r.—0·50, 5% L. Z. Tow. Kred. m. Piotrkowa —0·88 oraz 5% L. Z. Tow. Kred. m. Radomia z 1933 r.—0·50.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Ostatni kurs w tygodniu ¹⁾
Papiry państwowe				
3% Pożyczka Premiowa Inwestycyjna				
I emisja	szutki	zł w zł. 100	78·00 (66·00)	78·25 (65·75)
„ „	serie	„ „ „ „	„ „ „ „	91·00 (82·00)
II „	szutki	„ „ „ „	79·50 (65·25)	77·50 (65·00)
„ „	serie	„ „ „ „	90·00 (·)	90·00 (80·00)
4% Pożyczka Premiowa Dolarowa				
		\$ ²⁾	42·90 (47·25)	42·00 (46·75)
w % nominalu				
4% Pożyczka Konsolidacyjna	zł w zł.	68·00 (-66·75 ³⁾	66·50 (-65·00 ³⁾	67·00 (-67·25 -65·63 ³⁾ -49·25 ³⁾ -49·15 ³⁾)
5% „ Konwersyjna	zł	68·00 (51·75)	67·00 (51·00)	67·25 (51·00)
5% „ Konwers. Kol.	zł	„ (·)	„ (·)	66·50 (50·00)
5% „ Wewnętrzna ⁴⁾	zł	65·25	63·75	64·25 (-64·75)

Listy zastawne i obligacje banków⁵⁾

			w % nominalu		
7%	L. Z. Państw. Banku Roln.	zł w zł. 1927	83·25	83·25	83·25
8%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1927	94·00	94·00	94·00
7%	„ „ Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83·25	83·25	83·25
8%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1924	94·00	94·00	94·00
7%	Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83·25	83·25	83·25
8%	„ „ „ „ „	zł w zł. 1924	94·00	94·00	94·00

¹⁾ Ostatni kurs w tygodniu pokrywa się z kursem na ultimo roku; w nawiasach — notowania na ultimo 1936 r.

²⁾ \$ 5 = zł 44·57.

³⁾ Dotyczy drobnych odcinków.

⁴⁾ Emitowana i wprowadzona do notowań giełdowych w 1937 r.

⁵⁾ Bez zmian w stosunku do notowań na ultimo 1936 r.

8%	Obl. Bud. B. Gosp. Kraj.	zł w zł.	1927	93'00	93'00	93'00	5%	L. Z. Tow. Kred. m. Łodzi				
5½%	L. Z. „ „ „ „	zł w zł.	1924	81'00	81'00	81'00		z 1933 r.	zł	62'25	61'25	61'25
5½%	„ „ „ „	zł w zł.	1927	81'00	81'00	81'00						-61'25
5½%	Obl. Kom. B. Gosp. Kraj.	zł w zł.	1924	81'00	81'00	81'00				(49'50)	(49'00)	(49'50)
5½%	„ „ „ „	zł w zł.	1927	81'00	81'00	81'00	5%	L. Z. Tow. Kred. m. Piotrkowa	zł			58'25
										(—)	(—)	(—)
							5%	L. Z. Tow. Kred. m. Radomia z 1933 r.	zł			54'25
										(.)	(.)	(39'00)
	<i>Listy zastawne i obligacje towarzystw kredytowych</i>											
4%	L. Z. Tow. Kred. Ziemskiego	zł		54'00	53'50	53'50		<i>Obligacje miast</i>				
4½%	„ „ „ „	zł		(—)	(—)	(—)	V 4½%	Poż. Konw. m. Warszawy	zł			58'00
				64'00	62'25	63'25				(—)	(—)	(—)
				(49'25)	(48'00)	(48'50)	VI 6%	„ „ „ „	zł	72'00	72'00	72'00
										(.)	(.)	(59'50)
4½%	L. Z. Pozn. Ziem. Kredyt.	zł					VIII i IX 6%	„ „ „ „	zł	69'50	69'00	69'50
				(45'00)	(44'00)	(45'00)				(.)	(.)	(56'00)
4½%	„ „ „ „	zł w zł.		61'00	61'00	61'00	6%	„ „ m. Łodzi ser. B zł				61'50
				(.)	(.)	(45'00)						
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy	zł				70'50						
				(.)	(.)	(56'57)						
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Warszawy z 1933 r.	zł		69'88	68'00	68'50						
						-69'00						
				(55'00)	(54'38)	(54'63						
				-55'25 ¹⁾)	-55'00 ¹⁾)	-55'25 ¹⁾)						
5%	L. Z. Tow. Kred. m. Lublina z 1933 r.	zł				58'00						
				(—)	(—)	(—)						

Porównyując podane powyżej w zestawieniach kursy na ultimo 1936 r. i 1937 r.—widać wyraźnie, jak silnej ewolucji zwykłej uległy kursy zarówno papierów procentowych państwowych, jak i prywatnych, jak również i obligacji, emitowanych przez miasta. Jest rzeczą charakterystyczną, że te dodatnie salda roczne są dorobkiem głównie drugiego półroczia ub. r., w którym nastąpiło ożywienie obrotów giełdowych, spowodowane coraz bardziej rozwijającym się zainteresowaniem szerszych sfer klienteli lokatami w papierach procentowych.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

KRONIKA ZAGRANICZNA

OGÓLNE

SUROWCE BLISKIEGO WSCHODU.—

W związku z dążeniem poszczególnych państw do autarkii i do uprzemysłowienia, zwłaszcza krajów rolniczych, kwestia surowców nabiera coraz to większego znaczenia dla gospodarki Europy Zachodniej.

W ostatnich czasach niezwykle szybko postępuje uprzemysłowienie Bliskiego Wschodu, w szczególności Turcji i Iranu (Persji). Podstawę tej akcji i gwarancję jej powodzenia stanowi niewątpliwie wysoki stopień zaopatrzenia krajów Bliskiego Wschodu we własne surowce. Należy od razu zaznaczyć, że pod tym względem posiadają one najlepsze warunki, gdyż baza surowcowa oraz możliwości jej eksploatacji są nader rozległe.

Surowce Bliskiego Wschodu są istotnie liczne i w obfitej ilości. Przede wszystkim kraje te są bogate w surowce mineralne, a następnie w produkty rolnictwa i hodowli. Wspomniemy tylko naftę mosulską i perską, węgiel turecki, miedź turecką, srebro, bawełnę egipską, turecką, perską, syryjską i mezopotamską, wełnę turecką, perską, syryjską i mezopotamską, skóry, barwniki, tytoń i szereg innych produktów strefy śródziemnomorskiej.

Jeżeli chodzi o surowce mineralne—największe znaczenie posiada niewątpliwie nafta. Otóż bogactwo tego surowca w Persji i Iraku jest nadzwyczajne, jak o tym świadczy m. in. i tempo rozwoju jego eksploatacji w ostatnich latach.

Iran, mimo że wydobywanie nafty rozpoczęła dopiero w 1912 r., produkuje obecnie już

przeszło 8 mln. t metrycznych, jak to wynika z poniższego zestawienia (w tysiącach ton): 1912 r.—80, 1918 r.—897, 1922 r.—2 989, 1927 r.—5 358, 1930 r.—6 000, 1932 r.—5 862, 1934 r.—7 657, 1935 r.—7 607 i 1936 r.—8 329. Toteż Iran zajmuje obecnie pod względem produkcji nafty piąte miejsce na świecie—po Stanach Zjedn., Z. S. R. R., Wenezueli i Rumunii.

Co do Iraku, w którym produkcja nafty rozpoczęta została dopiero po wojnie światowej—to potrafił on zająć w ubiegłym roku ósme miejsce. Kraj ten zwiększył swoje wydobycie nafty z 120 tys. t do 3 959 tys. t w 1936 r. Produkcja ta ma wzrastać w dalszym ciągu, i to w tempie szybkim—dzięki wybudowaniu w ostatnich latach naftociągu z Kirkuku (w rejonie Mosulu) do morza Śródziemnego. Naftociąg prowadzi do Haify w Palestynie i do Tripolisu w Libanie. Posiada on zatem wielkie znaczenie dla zaopatrzenia w płynny opał floty tego morza. Francja pokrywa obecnie naftą mosulską większą część swego zapotrzebowania. Zresztą Francja posiada prawo do czwartej części całej produkcji tej nafty, jak również Wielka Brytania, Holandia i Stany Zjedn. Nowe niepodległe państwo Iraku ciągnie z tej eksploatacji lwią część dochodów swego Skarbu.

Co do nafty perskiej, której wyłącznym właścicielem jest kapitał angielski—to stanowi ona również podstawę do zaopatrzenia floty brytyjskiej na wodach oceanu Indyjskiego, zatoki Perskiej i morza Czerwonego. Koncesja angielska w Iranie obejmuje przeszło połowę całego kraju. Na razie eksploatacjom jest jedynie nieznaczna część tej koncesji.

Nie jest również wyłączone, że Turcja i Syria oraz kraje półwyspu Arabskiego i Naweg-Egipt nie są pozbawione pokładów ropy naftowej.

W Turcji rozbudowywany jest ostatnio przemysł węglowy, którego produkcja przekracza obecnie 2·3 mln. t—wobec 400÷600 tys. t w latach 1902÷1923. Zarówno Turcja, jak i Persja, posiadają poza tym liczne, jeszcze mało lub wcale nieeksploatowane pokłady miedzi, żelaza, srebra, cynku, ołowiu, siarki, manganu itd.

Nader obszerne możliwości rozwoju produkcji we wszystkich krajach Bliskiego Wschodu posiada bawełna—surowiec, który może odegrać znaczną rolę w rozbudowie miejscowego przemysłu włókienniczego, gdyż właśnie na tę gałąź zwrócono w tych krajach specjalną uwagę.

Obecnie pod względem produkowanej ilości bawełny produkuje stanowisko zajmują: Egipt, Turcja i Iran. Egipt, jak wiadomo, zajmuje w produkcji światowej tego surowca już bardzo poważne i zaszczytne miejsce. Zalety bowiem włókna egipskiego, jego długość i jego trwałość są powszechnie znane i cenione. Z tego też względu bawełna ta jest nie zastąpiona przy wyrobie droższych gatunków przędzy i tkanin. Toteż jest ona poszukiwana przez światowy przemysł włókienniczy i znajduje odbiorców nawet w okresach kryzysowych, uzyskując najwyższą cenę. W tych warunkach, jak również z tego powodu, że w rolnictwie egipskim bawełna zajmuje największe obszary ziemi uprawnej, stanowi ten surowiec główną podstawę gospodarki narodowej; dość wskazać, że 90÷95% całego wywozu kraju przypada na bawełnę. Dalszy poważny rozwój uprawy jej przedstawia się na ra-

¹⁾ Dotyczy drobnych odcinków.

zie nie do pomyslenia, gdyż ogólny obszar roli egipskiej jest nader ograniczony. Jedyne irygacja nowych obszarów pustynnych może przyczynić się do zwiększenia obszarów produkcji bawełny egipskiej.

Jeżeli chodzi o Sudan angielsko-egipski—to istnieją tu jeszcze znaczne możliwości rozszerzenia uprawy tej rośliny. Należy wskazać, że cały wywóz tego kraju kieruje się wyłącznie do Anglii.

Olbrymnie możliwości rozwoju uprawy bawełny posiadają natomiast pozostałe kraje bliskowschodnie, a przede wszystkim Iran i Turcja.

Postępowi uprawy bawełny w Persji przeszkadzała dotychczas ta okoliczność, że z braku dogodnych warunków komunikacyjnych z Europą cała niemal produkcja tego surowca eksportowana była do Z. S. R. R. Z drugiej strony i Rząd perski, ze względu na słaby rozwój własnego przemysłu włókienniczego, mało zwracał uwagi na uprawę bawełny. Ostatnio jednak warunki zmieniły się radykalnie, gdyż w kraju powstaje w szybkim tempie przemysł włókienniczy, buduje się szosa oraz na ukończeniu znajduje się wielka arteria kolejowa, przecinająca kraj od morza Kaspijskiego aż do zatoki Perskiej. Niedawno została ponadto otwarta droga samochodowa pomiędzy Tebrisem i Trapezundem, umożliwiając wywóz towarów perskich na zachód—przez morze Czarne.

Dzięki tym przemianom w strukturze gospodarczej kraju Rząd teherański popiera ostatnio uprawę bawełny, która zdobywa sobie coraz to nowe rejony. Ogólny obszar uprawy zwiększył się w latach ostatnich bardzo poważnie, gdyż wynosi on już obecnie ok. 100 tys. ha, gdy przed wojną i do niedawna wynosił mniej więcej ok. 50 tys. ha. W roku przyszłym obszar ten ma być powiększony do 257 tys. ha.

W Turcji przed laty bawełna uprawiana była prawie wyłącznie na wywóz, gdyż krajowy przemysł był mało rozwinięty. Obecnie zaś produkcja włókiennicza szybko postępuje naprzód—wobec przyjęcia zasady, że własny przemysł musi być w stanie zaspokoić całe zapotrzebowanie kraju w tkaninach i w przędzy. Już obecnie produkcja krajowej bawełny nie

wystarcza i należy pomyśleć o poważnym rozszerzeniu jej uprawy, ku czemu Turcja posiada wszelkie warunki. Obliczono, mianowicie, że rejon Adany może produkować rocznie ok. 1 500 tys. bel, czyli zwiększyć uprawę 20-krotnie. Poza tym Turcja posiada i inne rejony, nadające się do uprawy tego surowca, a więc przede wszystkim rejon Smyrny, gdzie uprawa ta już istnieje od dawna, a następnie rejony Diarbekiru, Malatii, Konii, Antalii, Mazaraszu, Gaziaitebu itd.

Co do Syrii i Iraku—to kraje te również posiadają odpowiednie warunki uprawy bawełny. Rozszerzenie jednak uprawy jest zależne w pierwszym rzędzie od robót irygacyjnych, dokonywanych przez rządy tych państw. Zwłaszcza wielkie są możliwości Iraku, a to ze względu na niezwykłą urodzajność ziemi w dorzeczu rzek Tygrysu i Eufratu, gdzie dawniej istniała rozległa sieć kanałów irygacyjnych. Sieć ta ma być odbudowana w najbliższej przyszłości.

Z innych włókien—Turcja, Iran, Syria i Irak produkują wełnę i jedwab. Turcja jest w dodatku monopolistą-producentem tak zwanego mohairu (tiftik), czyli wełny kozy angorskiej; poza tym kraj ten zwrócił specjalną uwagę na polepszenie swej produkcji wełny, potrzebnej również dla rozwijającego się własnego przemysłu włókienniczego. Pod względem produkcji jedwabiu dobre widoki posiadają Iran i Syria. Syria zużywa znaczną część swego jedwabiu we własnych tkalniach. To samo zauważyć się daje i w Turcji.

Turcja, Iran, Irak i Syria są następnie producentami skór zwierzęcych i futer (karakulu bagdadzki i perski).

Turcja produkuje liczne barwniki, spośród których walonea stanowi produkt monopolowy tego kraju, oraz galasówki, sumah i inne. Poza tym należy wymienić lukrecję, gumę tragantową, nie mówiąc już o innych drzewach i roślinach barwnikowych.

Persja produkuje również gumę adragantową oraz assa foetida (roślina żywnicza, używana do produkcji środków leczniczych).

Na zakończenie przypomnimy, że wszystkie powyższe kraje z wyjątkiem Egiptu, produkują tytoń (w wywozie tureckim stanowi on nawet główny produkt), oraz owoce suszone

i rodzyńki. Irak jest m. in. największym w świecie producentem daktyli.

W.-G. D.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH.—Ceny w okresie 20÷31/XII 1937 r. kształtowały się następująco (w walucie danego kraju, w Buenos Aires, Liverpoolu i Hamburgu — w \$—za 100 kg):

	20÷24/XII	27÷31/XII	Wzrost (+) lub spadek (-) %
Pszenvica			
Berlin . . .	—	—	—
Praga . . .	168:30½	168:30½	—
Chicago . . .	—	3:52	—
Buenos Aires	3:72½	3:75	+ 0:6
Liverpool . .	4:77½	4:22	-11:7
Wiedeń . . .	38:25	38:25	—
Hamburg . . .	6:36	6:45½	+ 1:4
Ż y t o			
Berlin . . .	—	—	—
Praga . . .	135:12½	135:12½	—
Chicago . . .	2:69	2:79	+ 3:7
Wiedeń . . .	27:50	27:50	—
Hamburg . . .	4:20	4:33	+ 3:0
O w i e s			
Berlin . . .	—	—	—
Praga . . .	121:70	121:70	—
Chicago . . .	2:29	2:29	—
Buenos Aires	2:02	2:01½	- 0:3
Liverpool . .	4:11½	4:11½	—
Wiedeń . . .	28:40	28:40	—
Hamburg . . .	2:69½	2:74½	+ 1:8
Jęczmień browarowy			
Berlin . . .	—	—	—
Praga . . .	136:00	136:00	—
Chicago . . .	3:55	3:55	—
Wiedeń . . .	36:00	36:00	—
Hamburg . . .	—	—	—

BIBLIOGRAFIA

POŁOŻENIE GOSPODARSTW WŁÓŚCIANSKICH W 1936/37 R. Inż. J. CURZYTEK.—Praca Inż. Curzytka, omawiająca położenie gospodarstw wiejskich na przełomie 1936/37 r., opracowana została na podstawie materiałów rachunkowych z 200 gospodarstw, rozmieszczonych dość równomiernie na całym terenie Polski.

Rozpatrując warunki przyrodnicze i gospodarcze w 1936/37 r. ocenia je autor na ogół za średnio korzystne. Jednak średnie zbiory i wzrost cen produktów rolniczych przyczyniły się do poprawy sytuacji gospodarstw rolnych w badanym roku. W dalszym ciągu, analizując wyniki rachunkowe—autor stwierdza, że 1931 r. odznacza się najwyższym ogólnym zadłużeniem badanych gospodarstw wiejskich, wynoszącym zł 384 na 1 ha, podczas gdy w 1936 r. zadłużenie spadło do zł 296. Również i stan przychodów gotówkowych gospodarstwa rolnego na 1 ha ziemi użytkowej ma tendencję zwykłą. Mimo to jednak zwykła przychodów nie wystarcza jeszcze na nowe nakłady i maszyny rolnicze, na odbudowę wyniszczonych w latach kryzysu kapitału, gdyż zwiększone przychody musiały

gospodarstwa obrócić przede wszystkim na uregulowanie przesuniętych z poprzednich lat zobowiązań płatniczych.

Autor dochodzi do wniosku, że osiągnięcie równowagi budżetu jest dużym sukcesem rolników, jednak ogólny poziom życia gospodarczego Polski wymaga jeszcze znaczącego podciągnięcia, wzwój rezultatów gospodarowania na wsi.

PRZEMYSŁ WIEJSKI NA PODHALU. J. i ST. REYCHMANOWIE.—Autorzy omawiają tu w pierwszym rzędzie konstrukcję i budowę chłopskich techniczno-przemysłowych warsztatów, które są tym bardziej ciekawe, że nieraz stanowią obiekty wprost muzealne. Szczególnie archaiczne urządzenia znajdują się w szeregu warsztatów, wyrabiających folusz (tj. pewien gatunek sukna), a także i w innych, jak np.: tartakach, młynach, olejarniach czy browarach.

Książka powyższa jest zaopatrzona w liczne rysunki, indeks wyrazów technicznych gwarowych oraz krótkie streszczenie w języku francuskim.

Praca ukazała się nakładem Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem.

ROCZNIK ZIEM WSCHODNICH NA 1938 R.—Staraniem Tow. Rozwoju Ziemi Wschodnich wydany został powyższy Rocznik, mający na celu zaznajamianie szerszych warstw społecznych z problemami kulturalnymi, gospodarczymi, ekonomicznymi itp. ziem wschodnich. W Roczniku znajdujemy szereg ciekawych artykułów, jak np.: Dr Z. Sujkowskiego „Możliwości górnictwa wschodnich województw”. Dr J. Jagmina „Stan i przyszłość lnianstwa na ziemiach północno-wschodnich”, J. Derengowskiego „Jakie przemysły mogą i powinny szukać zbytu na ziemiach wschodnich”, Inż. K. Puczyńskiego „Drogi wodne na Polesiu” itp. Obok wyżej wymienionych prac o charakterze ekonomicznym mamy również i prace na tematy etnograficzne, kulturalne, turystyczne. Rocznik stanowi jakby wielką encyklopedię aktualnych zagadnień kresowych, obficie ilustrowaną i zaopatrzoną w liczne dane statystyczne. Na końcu książki umieszczony został dział informacyjny.

POLSKIE USTAWODAWSTWO DEWIZOWE. DR A. MANTEL, B. MATECKI i T. BIELOBRADEK. DODATEK NR 1.—Praca zbiorowa, która pod tym tytułem wydana została w ub. r., ma być stale aktualizowana

—przez wydawanie dodatków, zawierających nowe opracowania ustaw, okólników, zarządzeń itp. w zakresie reglamentacji dewizowej. Niedawno wydany został Dodatek Nr 1 (z grudnia ub. r.), zawierający rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 8/XI 1937 r. w sprawie pożyczek, zaciąganych za granicą w zagranicznych środkach płatniczych, szereg okólników Komisji Dewizowej, okólników Związku Banków oraz wyjaśnienia Komisji Dewizowej najrozmaitszych kwestyj spornych. Instrukcja Komisji Obrotu Towarowego o doręczaniu zaświadczeń walutowych na wywóz towarów za granicę, postanowienia konwencji polsko-rumuńskiej o ułatwieniach płatniczych w ruchu turystycznym oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego w sprawach przekroczeń dewizowych—zamykają Dodatek Nr 1 „Polskiego Ustawodawstwa Dewizowego”.

PRZYROST NATURALNY LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ W POLSCE. S. FOGELSON.—W serii prac Wydziału Populacyjno-Migracyjnego Instytutu Badań Spraw Narodowościowych—ukazała się broszura P. Fogelsona, omawiająca przyrost naturalny ludności żydowskiej w Polsce. Autor stwierdza na wstępie, że statystyka ludnościowa (szczególnie w odniesieniu do ludności żydowskiej) posiada wiele braków, a nawet najbardziej podstawowe i elementarne dane są obciążone

wprost fantastycznymi błędami. Wobec stwierdzenia powyższych niedokładności należy zarejestrowane liczby urodzeń podwyższyć o 50÷80%, ażeby zbliżyć je do rzeczywistości.

Ostateczne wnioski autora co do danych liczbowych przyrostu naturalnego ludności żydowskiej w Polsce dadzą się ująć następująco: 82 tys. urodzeń rocznie, 42 tys. zgonów i 40 tys. przyrostu naturalnego, albo w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców: 25·8 urodzeń, 13·2 zgonów i 12·6 przyrostu naturalnego. Liczby te są oparte na ostatnim spisie ludności w 1931 r. oraz na podstawie innych jeszcze źródeł, jak: ankiet, statystyki wychodźstwa itp.

LE COMMERCE INTERNATIONAL DE CERTAINES MATIERES PREMIERES ET DENREES ALIMENTAIRES PAR PAYS D'ORIGINE ET DE CONSOMMATION 1936.—Nowy tom publikacji statystycznych, wydawanych przez Biuro Studiów Ekonomicznych Ligi Narodów, zawiera—podobnie jak analogiczny rocznik za 1935 r.—szereg danych statystycznych, dotyczących handlu międzynarodowego. Statystyka obejmuje 35 podstawowych towarów, głównie surowców i artykułów spożywczych, a więc: zboża, cukier, kauczuk, drewno w jego różnych postaciach, skóry, wełnę, bawełnę, jedwab, żelazo, stal, miedź i ropę naftową.

Wydatnym postępowaniem w stosunku do wydatnictwa z roku poprzedniego jest rozszerzenie liczby krajów importujących, wymienionych w poszczególnych tablicach nowego tomu, a mianowicie z 42 na 122. Ogółem kraje te reprezentują w obecnym roczniku ok. 98% całej światowej wymiany, podczas gdy w poprzednim tomie uwzględnione tam 42 kraje—tylko ok. 84%.

Przypomnieć należy, że omawiana publikacja opracowana została w myśl wytycznych, ustalonych przez Komitet Ekspertów-Statystyków, który stwierdził, iż niezgodność danych statystycznych kraju importującego oraz kraju eksportującego, dotyczących tej samej transakcji, utrudniająca porównywanie danych statystycznych handlu międzynarodowego—może być usunięta tylko wówczas, gdy wszystkie kraje prowadzić będą statystykę importu według krajów pochodzenia danych towarów. Opracowane według tych wytycznych dane statystyczne przez poszczególne kraje zostały następnie zebrane przez Ligę Narodów, odpowiednio ugrupowane i opublikowane.

Obszerny wstęp podaje szczegółowe wyjaśnienia ważniejszych podstaw, na których opracowana została w omawianym roczniku statystyka porównawcza handlu międzynarodowego.

P R Z E D R U K D O Z W O L O N Y , L E C Z Z P O D A N I E M Ź R Ó D Ł A

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

ELEKTORALNA 2 (parter)

Telefony: 5 12 66 (Red.), 5 12 73 i 5 35 35 (Adm.), 5 12 50 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA W KRAJU: kwartalnie — zł 15, półrocznie — zł 30, rocznie — zł 60; **ZAGRANICĄ:** kwartalnie — zł 25, półrocznie — zł 50, rocznie — zł 100.

CENY OGŁOSZEŃ HANDLOWYCH (przed tekstem) w zeszytach zwykłych: IV str. okładki — zł 500; II i III str. okł. — zł 400; str. zwyczaj.: 1 str. — zł 300, 1/2 str. — 200, 1/4 str. — zł 125, 1/8 str. — zł 75. Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%.

CENY OBWIESZCZEŃ SPÓLEK AKCYJNYCH (za tekstem): 1 str. — zł 200, 1/2 str. — zł 110, 1/3 str. — zł 80, 1/4 str. — zł 70, 1/8 str. — zł 55, 1/16 str. — zł 40, 1/16 str. — zł 20. Za ogłoszenia liczbowe, tabelaryczne, bilanse itp. do cen powyższych dolicza się 50%.

Redaktor naczelny: CZESŁAW PECHE

Redaktor: WACŁAW SZURIG

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
JERZY LUBOWICKI

Redaktor działu rolniczego:
CZESŁAW BOBROWSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
BOLESŁAW KACZMARKIEWICZ

Wydawca: Sp. Wyd. z ogr. odp. „PRZEMYSŁ I HANDEL”

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej „Nafta“

zawiadamia, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w biurze Towarzystwa we Lwowie, pl. Mariacki 8, w dn. 27 stycznia 1938 r. o godz. 13 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie:
  - a) piśmiennego sprawozdania Zarządu z działalności Spółki w roku obrotowym 1936/37,
  - b) piśmiennych doroczych sprawozdań Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej z wyników badania bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1936/37 oraz sprawozdania Zarządu za rok gospodarczy 1936/37,
  - c) bilansu i rachunku strat i zysków za rok gospodarczy 1936/37;
- 3) Uchwały w przedmiocie użycia wyników bilansowych tego roku administracyjnego;
- 4) Udzielenie Zarządowi i Radzie Nadzorczej pokwitowania z wykonania obowiązków za ubiegły rok gospodarczy;
- 5) Wybór Zarządu na następny rok gospodarczy;
- 6) Wybór członków Komisji Rewizyjnej na następny rok administracyjny;
- 7) Wybór względnie zatwierdzenie kooptacji członków Rady Nadzorczej, w miejsce ustępujących.

PP. Akcjonariusze, zamierzający wziąć udział w Zgromadzeniu, winni przynajmniej na tydzień przed terminem Zgromadzenia złożyć swe akcje na okaziciela w biurze Spółki we Lwowie, pl. Mariacki 8, albo też w kasach: Oesterreichische Credit-Anstalt, Wiener Bankverein, Wien I, Schottengasse 6, lub w Zentraleuropäische Länderbank, Wien I, Hohenstaufengasse 1, względnie nadesłać zaświadczenia na dowód złożenia akcji w tych instytucjach oraz wykazać się, że są wpisani, jako właściciele akcji imiennych do księgi akcyjnej co najmniej na tydzień przed dniem Walnego Zgromadzenia.

Do głosowania uprawniony jest każdy akcjonariusz, posiadający jedną akcję imienną, względnie na okaziciela.

Wnioski o uzupełnienie porządku dziennego nie zostały zgłoszone. 2227a

Na zasadzie postanowienia Ministrów Przem. i Handlu oraz Skarbu z dn. 26 października 1937 r. Nr. O. A. 2054 za gr. firma szwajcarska

Stara Wieś, Aktiengesellschaft (Stara Wieś, Spółka Akcyjna)

mająca swą siedzibę prawną w Glarusie, w Szwajcarii, otrzymała

zezwoleń na działalność w Polsce na przeciąg lat pięciu.

Na obszarze Rzeczypospolitej Spółka używać będzie firmy „Szwajcarska Spółka Akcyjna „Stara Wieś”, Aktiengesellschaft (Stara Wieś, Spółka Akcyjna)“.

Przedstawicielstwo Spółki mieścić się będzie w majątku Stara Wieś, gm. Kołbiel, pow. mińsko-mazowiecki.

Kapitał zakładowy Spółki wynosi 50 000 franków szwajcarskich i został całkowicie wpłacony. Kapitał, przeznaczony na działalność w Polsce, wynosi 40 000 franków szwajcarskich.

Przedmiotem przedsiębiorstwa jest nabywanie, przejmowanie, prowadzenie, zarządzanie, dzierżawienie lub wydzierżawianie oraz sprzedawanie wszelkiego rodzaju majątków i przedsiębiorstw rolnych.

Spółkę reprezentować będą łącznie Aleksander Dąbrowski, zam. przy ul. Polnej Nr 66 w Warszawie, oraz Karol Bächtold, zam. w maj. Stara Wieś, gm. Kołbiel. 30

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Galicyjskie Karpacie Naftowe Towarzystwo Akcyjne dawniej Bergheim i Mac Garvey, Spółka Akcyjna

zawiadamia, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w biurze Towarzystwa we Lwowie, pl. Mariacki 8 w dn. 27 stycznia 1938 r. o godz. 10, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie:
  - a) piśmiennego sprawozdania Zarządu z działalności Spółki w roku obrotowym 1936/37,
  - b) piśmiennych doroczych sprawozdań Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej z wyników badania bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1936/37 oraz sprawozdania Zarządu za rok gospodarczy 1936/37,
  - c) bilansu i rachunku strat i zysków za rok gospodarczy 1936/37;
- 3) Uchwała w przedmiocie użycia wyników bilansowych tego roku administracyjnego;
- 4) Udzielenie Zarządowi i Radzie Nadzorczej pokwitowania z wykonania obowiązków za ubiegły rok gospodarczy;
- 5) Wybór Zarządu na następny rok gospodarczy;
- 6) Wybór członków Komisji Rewizyjnej na następny rok administracyjny;
- 7) Wybór względnie zatwierdzenie kooptacji członków Rady Nadzorczej, w miejsce ustępujących.

PP. Akcjonariusze, zamierzający wziąć udział w Zgromadzeniu, winni przynajmniej na tydzień przed terminem Zgromadzenia złożyć swe akcje na okaziciela w biurze Spółki we Lwowie, pl. Mariacki 8, albo w firmie: 1) Oesterreichische Industrie-Kredit A. G., Wien I, Am Hof 2, 2) Zentraleuropäische Länderbank, Wien I, Hohenstaufengasse 1, względnie nadesłać zaświadczenia na dowód złożenia akcji w tych instytucjach.

Do głosowania uprawniony jest każdy akcjonariusz, posiadający jedną akcję na okaziciela.

Wnioski o uzupełnienie porządku dziennego nie zostały zgłoszone. 2228a

I. OGŁOSZENIE

Zarząd Lwowskiego Towarzystwa Akcyjnego Browarów

Spółka Akcyjna we Lwowie

zawiadamia niniejszym PP. Akcjonariuszów, że w dn. 29 stycznia 1938 r. o godz. 16 odbędzie się w lokalu własnym we Lwowie, ul. Kleparowska 18

38 ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu, oraz rachunku zysków i strat za rok administracyjny 1936/37;
- 2) Powzięcie uchwały o użyciu zysku;
- 3) Udzielenie władzom Spółki pokwitowania z wykonania przez nich obowiązków;
- 4) Zatwierdzenie kooptacji 2 członków Rady Nadzorczej;
- 5) Wybór członków Rady Nadzorczej w miejsce ustępujących w myśl § 12 c statutu;
- 6) Uchwalenie wysokości wynagrodzenia członków Komitetu Wykonawczego Rady Nadzorczej i marek obecności dla członków Rady Nadzorczej.

Właściciele akcji mają prawo uczestnictwa w Walnym Zgromadzeniu, jeżeli akcje złożone zostaną w Kasie Spółki we Lwowie ul. Kleparowska 18, lub w Banku Dyskontowym Warszawskim w Warszawie ul. Fredry 8, względnie w Filii tegoż Banku we Lwowie ul. 3 Maja 14 — najdalej do dn. 22 stycznia 1938 r. i nie będą odebrane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia. 29-2-3

Francuska Spółka Akcyjna
Société Française et Italienne des Houillères de Dombrowa à Dombrowa Górnicza (Pologne), Soc. Anon.
Towarzystwo Francusko-Włoskie Dąbrowskich Kopalń Węgla, Spółka Akcyjna

Bilans za rok operacyjny 1936/37 z działalności Towarzystwa w Państwie Polskim

STAN CZYNNY	zł	zł	STAN BIERNY	zł	zł
I. — Majątek stały:			I.—Kapitały własne:		
Grunty-saldo z roku ubiegłego	899 193'76		Kapitał zakładowy:		
mniej za sprzedane w roku operacyjnym 294'2 m.kw. gruntu	450'00	898 743 76	saldo z roku ubiegłego		11 018 577'22
Budynki:			Kapitały rezerwowe:		
a) przemysłowe-saldo z r.ub.	3 630 236'98		a) rezerwa nadzwyczajna:		
wydatki w roku operacyjnym	43 037'02		saldo z roku ubiegłego	1 077 693'14	
	<u>3 673 274'00</u>		odpisano w roku sprawozdawczym na pokrycie strat z lat ubiegłych	<u>1 053 502'29</u>	24 190'85
mniej za rozebrane i wykreślone z inwentarza budynki	262 274'00	3 411 000'00	b) fundusz ubezpieczenia:		
b) mieszkalne-saldo z roku ubiegłego		5 095 414 58	saldo z roku ubiegłego	1 176 307 45	
Urządzenia i maszyny:			odpisano w roku sprawozdawczym na pokrycie strat z lat ubiegłych	<u>1 162 857'45</u>	13 450'00
a) saldo z roku ubiegłego		14 346 347'53	II.—Kapitał amortyzacyjny:		
b) kupno i wydatki w roku operacyjnym		213 093 65	a) saldo z roku ubiegłego	18 154 291'48	
Szyby, przecznice i chodniki kopalniane:			b) dopisano w roku sprawozd.	<u>755 904 40</u>	
a) saldo z roku ubiegłego		6 496 994'63		18 910 195'88	
b) kupno i wydatki w roku operacyjnym		223 081'26	c) odpisano za skreślone z inwentarza nieistniejące już:		
Inwentarz zakładowy i biurowy:			budynki przem. zł 262 274'00		
a) żywy-saldo z roku ubiegłego		79 000'00	auta osobowe . zł 19 838'10	<u>282 112'10</u>	18 628 083'78
b) martwy		182 671'97	III.—Zobowiązania:		
c) ruchomości biurowe—saldo z r.ub.		73 103'75	a) Rada Zarządzająca w Lionie		5 023 064'02
Koncesje—saldo z roku ubiegłego		2 489 283'07	b) Bank Francusko-Polski w Katowicach		716 990'00
II. — Majątek płynny:			c) Zobowiązania hipoteczne		5 038 34
Gotówka w kasie i bankach		54 378 51	d) Podatki		7 063'10
Papiery procentowe		203 883'00	e) Dostawcy		79 246'96
Weksle		54 976 93	f) Zarobki robotników		136 804'48
Materiały:			g) Detaliczna sprzedaż węgla		108 63
a) zapas materiałów technicznych w magaz.		511 852'76	IV.—Straty i zyski:		
b) zapas węgla na zwale		45 201'25	Zysk netto za okres sprawozdawczy 1936/37		165 189'01
Dłużnicy:					<u>35 817 806'39</u>
a) odbiorcy węgla		1 178 870 38			
b) różni		259 909'36			
		<u>35 817 806 39</u>			

U w a g a : Zobowiązania zagraniczne wynoszą zł 5 023 064'02

Z y s k i i s t r a t y

STRATY	zł	zł	Odpisy amortyzacyjne urzędzeń za okres handlowy 1936/37, wynoszące 41'72% amortyzacji dozwolonej w wysokości zł 1 811 821'20	755 904'40
Koszty eksploatacji 586 777 t węgla:			Zysk netto za okres handlowy 1936/37	<u>9 879 875 76</u>
Eksploatacja kopalni Paryż		4 309 763 99	ZYSKI	
Sortowanie i ładowanie węgla		425 200 29	Utarg brutto za 595 660 t węgla	8 205 278'27
Koszty zewnętrzne:			Rezerwa na amortyzację urzędzeń	1 173 554'00
utrzymanie kolei, dróg, budynków przemysłowych, domów mieszkalnych itp.		765 695'39	Elektrownia — zysk netto	203 302'02
Koszty ogólne		2 798 249 21	Dostawa wody — zysk netto	88 190'18
Koszty kredytów		79 779'92	Procenty	17 952'14
Podatki państwowe i komunalne	329 982'84		Dyskonto weksli	7 505'20
mniej za obciążenie rachunków elektrowni i dostaw wody	20 355'00	309 627'84	Komorne	92 926'49
Koszty sprzedaży		108 262 44	Różnica cen materiałów technicznych, pozostałych w magazynie w dn. 30/VI 1937 r.	3 524'61
Ubytek zapasu węgla		22 784 75	Różne wpływy	<u>87 642 85</u>
Koszty bankowe		2 363'64		<u>9 979 875 76</u>
Różnice kursowe		115 242'98		
Strata na autach osobowych i półciężarowych, skreślonych z inwentarza, jako nieistniejących, a nieamortyzowanych całkowicie		21 811'90		

Bilans za rok operacyjny 1936/37 z całej działalności Towarzystwa

STAN CZYNNY.	fr	Dłużnicy:	zł
Nieruchomości	28 246 855 69	w Dąbrowie	6 117 770 48
Kupno i wydatki w 1936-37	1 125 236 26	w Lionie	146 541'83
Urządzenia i maszyny	27 062 092 07	W kasie:	
Kupno i wydatki w 1336-1937	1 037 947 69	gotówka w Dąbrowie	20 674'63
Nieruchomość w Lionie	324 922'80	gotówka w Lionie	7 886'30
W naturze (zwały i zapasy)	2 359 398 60		

Dalszy ciąg na następnej stronie

W banku:	fr
rachunki w Dąbrowie	185 816'86
rachunki w Lionie	2 183 889'56
Portfel — papiery wartościowe:	
w Dąbrowie	863 545'10
w Lionie	10 095 912'85
Portfel — weksle — w Dąbrowie	232 854'43
	80 011 345'15

STAN BIERNY	fr
Kapitał zakładowy (25 000 udziałów własności):	
Kapitał splecony	6 500 000'00
Rezerwa spleconych obligacji	3 640 500'00
Rezerwa ustawowa	918 914'72
Rezerwa nadzwyczajna	603 125'71
Fundusz ubezpieczeniowy	3 300 000'00
Wierzyciele:	
w Dąbrowie	4 003 606'57
w Lionie	16 444 353'19
Umorzenia	43 509 637'93
Zyski i straty: pozostałość z okresu 1935—1936	4 396'38
Zysk za okres 1936—1937	1 086 810'65
	80 011 345'15

39

Towarzystwo Zakładów Żyrardowskich, Spółka Akcyjna

zawiadamia, że w 17 losowaniu 5% obligacji Towarzystwa Zakładów Żyrardowskich, S. A. w dn. 3 stycznia 1938 r.

wylosowane zostały następujące obligacje:

NrNr 34, 62, 73, 208, 235, 333, 377, 380, 444, 521, 529, 569, 684, 693, 701, 721, 750, 778, 828, 925, 976, 982, 1000, 1073, 1103, 1131, 1136, 1251, 1282, 1359, 1383, 1419, 1420, 1459, 1472, 1495, 1526, 1541, 1546, 1575, 1596, 1630, 1685, 1687, 1709, 1767, 1816, 1822, 1843, 1861, 1891, 1915, 1989, 2004, 2041, 2049, 2090, 2125, 2268, 2375, 2385, 2405, 2427, 2429, 2431, 2482, 2516, 2524, 2543, 2554, 2618, 2644, 2650, 2678, 2706, 2739, 2794, 2813, 2839, 2918, 2967, 2975, 3088, 3112, 3130, 3132, 3158, 3175, 3181, 3207, 3246, 3254, 3311, 3332, 3348, 3382, 3393, 3416, 3470, 3546, 3557, 3589, 3616, 3630, 3704, 3792, 3813, 3822, 3839, 3850, 3860, 3898, 3973, 3983, 3984, 4042, 4049, 4055, 4060, 4070, 4115, 4118, 4130, 4169, 4175, 4183, 4184, 4241, 4315, 4317, 4336, 4356, 4398, 4450, 4468, 4501, 4508, 4531, 4591, 4637, 4688, 4705, 4708, 4710, 4723, 4748, 4757, 4837, 4855, 4871, 4972, 5018, 5024, 5060, 5111, 5133, 5159, 5176, 5179, 5196, 5203, 5209, 5225, 5233, 5242, 5282, 5284, 5316, 5423, 5450, 5459, 5477, 5483, 5535, 5538, 5542, 5561, 5621, 5641, 5729, 5744, 5779, 5784, 5786, 5789, 5791, 5827, 5838, 5879, 5885, 5905, 5914, 5917, 5921, 5934, 5963, 5982.

Wpłacanie należności za wylosowane obligacje według nominalnej wartości (zł 500 za rubli 500 po konwersji) rozpocznie się z dn. 1 kwietnia 1938 r. w biurach Towarzystwa w Warszawie, Traugutta 8. Z tym dniem ustaje oprocentowanie wymienionych wyżej obligacji. 40

III OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej Składnica Straży Pożarnych, Spółka Akcyjna

podaje do wiadomości, że na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów z dn. 29 czerwca 1937 r.

obniżono kapitał zakładowy Spółki

o sumę zł 100 000 i to z zł 200 000 na zł 100 000 w ten sposób, że po przedstawieniu do dn. 31 stycznia 1938 r. w siedzibie Spółki w Warszawie przy ul. Kopernika Nr 33 dwóch sztuk akcji, jedna akcja zostanie unieważniona, druga zaś po stemplowaniu będzie wydana akcjonariuszowi. Dalszą uchwałą Walnego Zgromadzenia

podwyższono kapitał zakładowy

o zł 150 000 przez wypuszczenie 1 500 sztuk akcji na okazieła po zł 100 każda.

Wobec powyższego — na zasadzie art. 435 i 436 Kod. Handl. — Zarząd wzywa PP. Akcjonariuszów do wykonania prawa poboru akcji nowej emisji po cenie zł 100 za każdą akcję, przy czym dotychczasowi akcjonariusze mają pierwszeństwo do objęcia nowych akcji w stosunku na każde 2 akcje ostemplowane starej emisji — 3 akcje nowej emisji.

PP. Akcjonariusze, chcący sobie objąć nowe akcje, winni wykonać prawo poboru do dn. 31 stycznia 1938 r. i w tym terminie całkowitą należność za akcje nowej emisji należy uiścić w kasie Zarządu Spółki.

2249-52-1-2

Saprol, Spółka Akcyjna Handlu Produktami Rolnymi

Lwów, Pl. Smolki 5

Bilans na dz. 30/VI 1937 r.

STAN CZYNNY.—I. Majątek stały: Ruchomości zł 18 517'45; II. Majątek płynny: Gotówka w kasie i bankach zł 29 563'27; Udziały w innych przedsiębiorstwach zł 6 000'00; Towary zł 99 069'17; Razem 134 632'44; Dłużnicy: odbiorcy krajowi za dokumenty towarowe do inkasa zł 69 714'85, odbiorcy zagraniczni za dokumenty towarowe do inkasa zł 17 466'70, razem zł 87 181'55, odbiorcy krajowi zł 30 760'59, odbiorcy zagraniczni zł 2 563'55, razem zł 33 324'14, dostawcy zł 10 724'33, różni zł 23 075'94, razem zł 33 800'27; III. Sumy przechodnie zł 457'00; IV. Koszty organizacyjne zł 8 678'63; Ogółem zł 316 591'48.

STAN BIERNY. — I. Kapitały własne: Kapitał zakładowy zł 250 000'00; II. Zobowiązania: Wierzyciele: banki zł 970'00, banki, kredyt na podstawie dokumentów, złożonych do inkasa zł 23 010'92, razem zł 23 980'92, dostawcy zł 4 851'50, odbiorcy zł 327'97, różni zł 23 603'11, razem zł 28 782'58; Zysk zł 13 827'98; Ogółem zł 316 591'48.

Rachunek strat i zysków na dz. 30/VI 1937 r.

STRATY. — Zakup zł 4 073 952'13; Koszty towarowe i sprzedaży zł 661 106'31; Podatki państwowe i komunalne zł 3 033'92; Koszty bankowe zł 27 255'99; Różnice kursowe zł 167'36; Odpisy zł 5 175'92; Koszty administracyjne zł 87 738'78; Zysk zł 13 827'98; Ogółem zł 4 872 258'39.

ZYSKI. — Sprzedaż zł 4 773 189'22; Remanent na dz. 30/VI 1937 r. zł 99 069'17; Ogółem zł 4 872 258'39.

36

II OGŁOSZENIE

Zarząd Spółki Akcyjnej

Towarzystwo Inżynieryjno-Budowlane J. Karbowski i J. Kurowski

Spółka Akcyjna w Warszawie

zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że w dn. 21 stycznia 1938 r., o godz. 19, w lokalu Spółki w Warszawie przy ul. Polnej 72, odbędzie się

NADZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZY SPÓŁKI

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Otwarcie Zgromadzenia; 2) Wybór przewodniczącego;
- 3) Ustąpienie członka Zarządu; 4) Wybór Zarządu na 1938 r.;
- 5) Ustalenie poborów członków Zarządu na 1938 r.

Zarząd przypomina PP. Akcjonariuszom o treści art. 399 § 2 Kodeksu Handlowego. 28-1-2

Zarząd S-ki Akcyjnej „Concordia“ Drukarnia i Wydawnictwo

w Poznaniu

zawiadamia PP. Akcjonariuszów że w dn. 22 stycznia 1938 r. o godz. 11.30 odbędzie się w naszym gmachu w Poznaniu przy Al. Marsz. Piłsudskiego Nr 25

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

Porządek dzienny:

- 1) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za ubiegły rok sprawozdawczy 1936/37;
- 2) Uchwała co do pokrycia strat;
- 3) Udzielenie absolutorium Zarządowi i Radzie Nadzorczej;
- 4) Wybory do Rady Nadzorczej.

PP. Akcjonariusze, przedstawiający przynajmniej jedną dziesiątą część kapitału akcyjnego, mogą domagać się umieszczenia poszczególnych spraw na porządku obrad. Żądanie takie należy złożyć pisemnie na ręce Zarządu najpóźniej do dn. 5 stycznia 1938 r.

34-2-3

II OGŁOSZENIE

ZARZĄD SPÓŁKI

Zachodnio - Małopolska Akcyjna Spółka Naftowa i Gazowa

zawiadamia, że

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

odbędzie się w biurze Towarzystwa we Lwowie, pl. Mariacki 8, w dn. 29 stycznia 1938 r. o godz. 13 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie i wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie:
  - a) piśmiennego sprawozdania Zarządu z działalności Spółki w roku obrotowym 1936/37,
  - b) piśmiennego dorocznego sprawozdania Komisji Rewizyjnej z wyniku badania bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok operacyjny 1936/37 oraz sprawozdania Zarządu za rok gospodarczy 1936/37,
  - c) bilansu i rachunku strat i zysków za rok gospodarczy 1936/37;
- 3) Uchwała w przedmiocie użycia wyników bilansowych tego roku administracyjnego;
- 4) Udzielenie pokwitowania Zarządowi z wykonania obowiązków za ubiegły rok gospodarczy;
- 5) Wybór Zarządu na następny rok gospodarczy;
- 6) Wybór członków Komisji Rewizyjnej na następny rok administracyjny.

PP. Akcjonariusze, zamierzający wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni na tydzień przed terminem Zgromadzenia złożyć swe akcje na okaziciela w biurze Spółki we Lwowie, plac Mariacki 8, względnie wykazać, że są wpisani do księgi akcyjnej przynajmniej na tydzień przed Walnym Zgromadzeniem.

Do głosowania uprawniony jest każdy akcjonariusz, posiadający jedną akcję imienną, względnie na okaziciela.

Wnioski o uzupełnienie porządku dziennego nie wpływają.

2226a

I OGŁOSZENIE

Likwidatorzy Towarzystwa Eksploatacji Terenów, Spółki Akc.

w likwidacji

na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dn. 10 grudnia 1937 r. zwolniają

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE SPÓŁKI

które odbędzie się w siedzibie Spółki w Warszawie ul. Plac Dąbrowskiego 9 m. 10 w dn. 28 stycznia 1938 r. o godz. 10 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie, wybór przewodniczącego, sekretarza i asesorów;
- 2) Sprawozdanie likwidatorów;
- 3) Reasumcja uchwał walnych zgromadzeń z lat 1930, 1931, 1932 i 1933;
- 4) Zatwierdzenie bilansów z okresu likwidacyjnego za lata 1934, 1935, 1936 i 1937;
- 5) Uchwała o podniesieniu likwidacji Spółki;
- 6) Wybór władz Spółki;
- 7) Podwyższenie kapitału zakładowego o zł 100 000'00;
- 8) Budżet Spółki na 1938 r.;
- 9) Zmiana par 2 i 7 statutu, których brzmienie projekt.: „§ 2. Przedmiotem Spółki jest eksploatacja terenów miejskich i ziemskich, zabudowa, prowadzenie kamieniołomów, kopalni rud oraz zakładów górniczych, metalowych, budowlanych, fabryk odlewów żelaznych oraz wszelkiego rodzaju artykułów technicznych i budowlanych, wreszcie prowadzenie handlu temi artykułami”; „§ 7. Obowiązkowe ogłoszenia Spółki zamieszczone być winny w „Monitorze Polskim”;
- 10) Upoważnienie Zarządu do kupna-sprzedaży nieruchomości, zaciąganie zobowiązań i kredytów na prawach walnego zgromadzenia;
- 11) Odczytanie protokołu Walnego Zgromadzenia z dn. 23 sierpnia 1937 r. oraz wyroku Sądu Okręgowego z dn. 10 grudnia 1937 r. i powzięcie uchwały co do skutków powyższego;
- 12) Wolne wnioski.

Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, winni złożyć swe akcje lub świadectwa banków w Biurze Zarządu ul. Plac Dąbrowskiego 9 m. 10 w godzinach od 9 do 15, przynajmniej na siedm dni przed Walnym Zgromadzeniem.

31

Likwidatorzy

Polskie Zakłady Siemens, Spółka Akcyjna, Warszawa

Bilans na dz. 30 września 1937 r.

AKTYWA. — Grunty zł 188 792'10; Budynek fabryczny zł 52 594'00; Maszyny i urządzenia fabryczne zł 121 034'23; Ruchoomości fabryczne zł 1 969'50; Gotówka w kasie zł 5 220'51; Gotówka w bankach zł 287 492'22; Gotówka w P. K. O. zł 66 943'57; Weksle w portfelu i w inkasie zł 292 271'67; Papiery wartościowe zł 10 355'21; 100% udziałów w Fabryce Sygnałów Kolejowych C. Fiebrandt i S-ka w Bydgoszczy zł 1 720 000'00; Udział w Polskich Fabrykach Kabli i Walcowniach Miedzi w Ożarowie zł 750 000'00; Udział w Towarzystwie Kabli Dalekosiężnych w Warszawie zł 50 000'00; Półfabrykaty i surowce zł 49 705'10; Gotowe wyroby i fabrykaty: a) na składzie zł 275 062'99, b) wypożyczone zł 6 737'45; Rozpoczęte zamówienia: a) towary zł 242 405'67, b) fabrykacja zł 57 707'57; Odbiorcy zł 2 391 153'31; Dostawcy zł 62 297'36; Różni zł 476 547'99; Wątpliwe należności zł 147 453'59; Sumy przechodnie: a) podatki w postępowaniu odwoław. zł 192 849'17, b) brakujące bonifikaty zł 46 956'02, c) inne zł 62 191'92; Strata: a) z lat ubiegłych zł 1 332 966'90, b) za rok sprawozdawczy zł 154'77, razem zł 1 333 121'67; **Ogółem zł 9 023 494'76.**

Udzielone nam gwarancje zł 436 422'27; Udzielone przez nas gwarancje zł 319 260'00.

PASYWA. — Kapitał zakładowy zł 2 000 000'00; Kapitał amortyzacyjny: a) saldo z roku ubiegłego zł 82 165'84, b) dopisano w roku sprawozdawczym zł 19 264'30, c) odpisano w roku sprawozdawczym zł 39 238'22, razem zł 19 264'30; Dostawcy zł 3 246 146'96; Odbiorcy zł 575 714'86; Różni zł 2 720 524'65; Sumy przechodnie: a) rezerwa na wątpliwe należności zł 96 336'47, b) inne zł 322 579'90; **Ogółem zł 9 023 494'76.**

Udzielone nam gwarancje zł 436 422'27; Udzielone przez nas gwarancje zł 319 260'00.

Uwaga. — Zobowiązania zagraniczne wynoszą zł 5 647 501'92.

Rachunek strat i zysków za 1936/37 r.

WINIEN. — Strata z lat ubiegłych zł 1 332 966'90; Koszty fabrykacji zł 621 851'10; Koszty sprzedaży zł 262 336'00; Koszty administracji ogólnej zł 315 261'43; Podatki państwowe i komunalne zł 122 036'05; Odpisy amortyzacyjne zł 19 264'30; Straty na nieściągalnych należnościach zł 619 404'14; Odsetki zapłacone zł 173 677'08; Różnice kursowe zł 3 596'21; Straty na towarach, znajdujących się na składzie zł 1 711'55; Inne różne straty zł 53 192'11; **Ogółem zł 3 525 196'87.**

MA. — Zysk brutto na sprzedaży zł 651 944'44; Wartość produkcji zł 615 074'90; Odsetki otrzymane zł 219 794'65; Różnice kursowe zł 6 755'90; Wpływy z odpisanych należności zł 8 249'10; Prowizja od osób trzecich zł 6 192'65; Zestornowane rezerwy na wątpl. należnościach zł 44 247'35; Różne inne zyski zł 639 816'21; Strata: a) z lat ubiegłych zł 1 332 966'90, b) za rok sprawozdawczy zł 154'77; **Ogółem zł 3 525 196'87.**

32

II OGŁOSZENIE

Zarząd Akcyjnego Towarzystwa Krawieckiego „Ameryka”

zawiadamia PP. Akcjonariuszy, że w dn. 22 stycznia 1938 r. o godz. 14 w lokalu S-ki przy ul. Żąbkowskiej 40 w/m odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZY

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie, zatwierdzenie sprawozdań Zarządu, Komisji Rewizyjnej, bilansów, rachunków strat i zysków za lata 1935, 1936, 1937;
- 3) Udzielenie absolutorium Zarządowi;
- 4) Uchwały pokrycia strat lub podziału zysków;
- 5) Wybór członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej zamiast ustępujących;
- 6) Wynagrodzenie Zarządu Komisji Rewizyjnej.

W Zgromadzeniu mogą brać udział tylko posiadacze akcji, którzy złożyli je, względnie świadectwa depozytowe banków, w Spółce przynajmniej na tydzień przed Walnym Zgromadzeniem.

35

Zarząd

Zarząd Zakładów Chemicznych „Laookon“, S-ki Akc. we Lwowie

zawiadamia PP. Akcjonariuszów, iż Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów uchwaliło w dn. 24 listopada 1937 r.

podwyższyć kapitał akcyjny Spółki o zł 161 000

tj. do kwoty zł 414 000, przez emisję 1 400 sztuk akcji na okaziciela wartości nominalnej po zł 115 każda po cenie emisyjnej zł 115 za każdą akcję. W terminie do dn. 1 stycznia 1938 r. dotychczasowi akcjonariusze, posiadający 11 sztuk akcji starych o wartości nomin. po zł 115, mogli wykonać prawo poboru 7 nowych akcji, posiadający mniejszą ilość niż 11 akcji — mogli się łączyć celem wspólnego wykonania poboru, to samo dotyczyło posiadaczy większej ilości akcji odnośnie nadwyżki nad sumę podzielną przez 11.

W terminie do 1 stycznia 1938 r. wykonano prawo poboru odnośnie do 1 319 sztuk akcji, wobec czego Zarząd wyznacza drugi termin do wykonania poboru pozostałych 81 sztuk akcji przez wszystkich dawnych akcjonariuszów, a to do dn. 22 stycznia 1938 r.

Przydział akcji nastąpi w stosunku do zgłoszeń. Wpłata na akcję wynosi zł 115 i winna być w całości uskuteczniiona gotówką do dwóch tygodni od wykonania prawa poboru w kasie Spółki we Lwowie, ul. Furgalskiego 6—8, pod rygorem art. 343 Kod. Handl. Akcje nieobjęte Zarząd przydzieli według swego uznania, jednak nie poniżej ceny emisyjnej zł 115. W razie niezgłoszenia nowej emisji do zarejestrowania do dnia 11 marca 1938 r. zapisujący się na akcje nowej emisji przestają być zapisem związani.

37

Spółka Akcyjna Fluid

Bilans na dz. 31 grudnia 1936 r.

STAN CZYNNY. — Kasa zł 10 948'21; Papiery procentowe własne zł 5 185'50; Dłużnicy zł 719 317'90; Place zł 74 915'07; Budowle i urządzenia zł 174 545'75; Maszyny, transmisje i pasy zł 995 195'21; Butle do kwasu zł 395 282'38; Reszta kwasu węglowego zł 7 874'50; Sumy przechodnie zł 15 700'00; Akcyza u odbiorców zł 3 550'00; **Ogółem zł 2 502 514'52.**

STAN BIERNY. — Kapitał akcyjny zł 1 008 000'00; Kapitał amortyzacyjny zł 1 097 044'70; Kapitał zapasowy zł 80 651'72; Wierzyciele zł 80 251'63; Kaucje zł 67 235'66; Dywidenda niepodniesiona zł 13 996'00; Akcepty zł 37 579'00; Straty i zyski: zysk brutto za rok sprawozdawczy 1936 zł 17 755'81; **Ogółem zł 2 402 514'52.**

Koszty fabrykacji

Osiągnięto z sprzedaży kwasu węglowego w 1936 r. zł 284 100'40.

Wydatki

Surowce zł 32 336'93; Etaty i najem robotników zł 138 591'60; Podatki i świadczenia socjalne zł 14 867'21; Asekuracja fabryki zł 1 083'40; Koszty handlowe zł 11 185'32; Utrzymanie budowli i maszyn zł 20 354'64; Rozwózka kwasu węglowego zł 32 469'36; Procenty zł 8 330'58; Konserwacja fabryki w Wilnie zł 3 953'95; Zysk brutto za rok sprawozdawczy 1936 zł 17 755'81; **Ogółem zł 284 100'40.**

38

II OGŁOSZENIE

Rada Zawiadowcza „Unii“

Spółki Akcyjnej Przemysłu Jutowo-Lnianego w Bielsku

podaje do wiadomości, iż na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu, odbytym w dn. 27 XI 1937 r. zapadła uchwała o obniżeniu kapitału akcyjnego

z zł 1 500 000 do kwoty zł 1 000 000.

Zgodnie z art. 441 K. H. wzywa się wierzycieli Spółki, o ile się nie zgadzają z pow. obniżeniem kapitału akcyjnego, o wniesienie swoich sprzeciwów w ciągu 3 miesięcy, licząc od daty ostatniego ogłoszenia.

2231-51-2-4

Korzystajcie z poczty lotniczej !!!

I OGŁOSZENIE

Rada Spółki Akcyjnej

„Wileński Prywatny Bank Handlowy“, Spółka Akcyjna

niniejszym zawiadamia PP. Akcjonariuszów — zgodnie z §§ 27 i 28 Statutu Banku, że w dn. 1 lutego 1938 r. o godz. 6 po poł. w lokalu Banku w Wilnie, przy ul. Ad. Mickiewicza Nr 8, odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

1) Zagajenie i wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok 1937, podział zysków i udzielenie Radzie i Dyrekcji absolutorium; 3) Zatwierdzenie preliminarza wydatków na rok 1938; 4) Ustalenie wynagrodzenia dla władz Banku z wyboru; 5) Wybory członków Rady i Komisji Rewizyjnej; 6) Wolne wnioski.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, zechcą złożyć w Dyrekcji Spółki Akcyjnej w Wilnie, swoje akcje lub dowody depozytowe o złożonych na przechowanie akcjach w instytucjach kredytowych, najpóźniej do dn. 24 stycznia 1938 r. do godziny 12 w południe (§ 24 Statutu). Upoważnienie na prawo głosu w formie listu winno być złożone w Dyrekcji Banku nie później jak na trzy dni przed dniem Walnego Zgromadzenia.

Termin zgłoszeń spraw dodatkowych upływa w dn. 17 stycznia 1938 r.

33-2-3

Ponad 125 000 osób

odbyło podróże polskimi samolotami

**SAMOLOTY KURSUJĄ CODZIENNIE!
NISKIE CENY BILETÓW!**

**Najcięższa klęska społeczna —
to brak pracy
Walczy z nią każdy, kto składa
ofiare na Pomoc Zimową
Konto P.K.O. 70.200 Pomoc Zimowa**

280 STRON DRUKU

8 ILUSTRACIJ WIELOBARWNYCH

48 ILUSTRACIJ JEDNOBARWNYCH

JANINA ORYNŻYNA

PRZEMYSŁ LUDOWY W POLSCE

NAKŁADEM
TYGODNIKA „POLSKA GOSPODARCZA”
WARSZAWA

Cena zł 10'00, z przesyłką pocztową zł 11'00

Do nabycia w Administracji tyg. „Polska Gospodarcza” w W-wie,
Elektoralna 2, oraz w księgarniach, bazarach przemysłu ludowego itp.

POLMIN

PAŃSTWOWA FABRYKA
OLEJÓW MINERALNYCH
CENTRALA LWÓW AKADEMICKA 7

D O S T A R C Z A BENZYNY

MOTOROWE, FRAKCYJNE, EKSTRAKCYJNE,
WYSOKOOKTANOWE, ETYLIZOWANE.

NAFTĘ OSWIETLIOWĄ,
PRYMUSOWĄ I SILNOPŁO-
MIENNĄ, ETER NAFTOWY.

O L E J E

ROZYSKOWE, CYLINDROWE,
SILNIKOWE, GARBARSKIE,
TRANSFORMATOROWE, TURBINOWE,
SAMOCHODOWE, BEZBARWNE.

S M A R Y

STĄŻE I PŁĘPYNNE, OLEJE I SMARY PRZYSTO-
SOWANE DO WSZYSTKICH TYPÓW MASZYN.

PARAFINĘ I CEREZYNE,
ASFALTY PRZEMYSŁOWE,
PAPOWE, IZOLACYJNE, DROGOWE

KOPALNIE WŁASNE.

RAFINERIA W DROHOBYCZU

ODDZIAŁY HANDLOWE W CAŁEJ POLSCE.

STACJA BUNKROWA W GDYNI.

STACJE BENZYNOWE
W CAŁEJ POLSCE.

*Handl. Ekonomiczny Polmin
Główny Oddział
Warszawa 3*